

Hankasalmi
Hyvän arjen kunta.

KHALL 4.12.2017 § 253

KVALT 11.12.2017 § 54

Hankasalmen kunnan talousarvio 2018 ja taloussuunnitelma 2019-2021

1. LÄHTÖKOHDAT	5
1.1 Kuntalain taloussäännökset	5
1.2 Hankasalmen kunnan strategia 2010 – 2014	6
1.3 Hankasalmen kunnan taloudellinen tilanne ja tulevaisuuden näkymät	6
1.4 Taloussuunnitelman laadinnan perusteet	10
1.4.1 Väestön määrä	10
1.4.2 Työllisyys	12
1.4.3 Vastuualueiden käyttötalous	13
1.4.4 Verotus	14
1.4.5 Yhteistyömahdollisuudet kuntien välillä	14
1.5 Talousarvion sitovuus	15
1.6 Taloussuunnitelman tavoiteasetanta	15
2. TALOUSSUUNNITELMAN YHTEENVETO	16
2.1 Kuntatason taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet	16
2.2 Tiivistelmä vastuualueittain	18
2.3 Käyttötalous	24
2.3.1 Yhteenveto käyttötalouden talousarviosta	24
2.4 Rahoitus.....	25
2.5 Henkilöstö.....	26
2.6 Investoinnit.....	26
3 KÄYTTÖTALOUS JA TOIMINTA	27
3.1 Keskusvaalilautakunta.....	27
3.2 Tarkastuslautakunta.....	28
3.3 Kunnanhallitus	29
3.3.1 Keskus- ja luottamushenkilöhallinto	30
3.3.2 Yleishallinto	31
3.3.3 Maaseutu- ja työllistämispalvelut	33
3.4 Perusturvalautakunta.....	36
3.4.1 Hallinto ja toimisto	36
3.4.2 Sosiaalipalvelut.....	36
3.4.3 Vanhuspalvelut.....	40
3.4.4 Terveyspalvelut	45
3.5 Sivistyslautakunta	47
3.5.1 Hallinto ja toimisto	47
3.5.2 Koulutuspalvelut	47
3.5.3 Vapaa-ajan palvelut.....	50
3.5.4 Varhaiskasvatuspalvelut.....	53
3.6 Ympäristölautakunta.....	56
3.6.1 Ympäristöpalvelut	56
3.6.2 Talon palvelut.....	58
3.6.3 Konsernin kiinteistöhallinto	63
3.6.4 Infrapalvelut	67
3.6.5 Vesihuoltolaitos – muu taseyksikkö	69
3.7 Rakennus- ja valvontalautakunta.....	72
3.8 Toimenpideohjelma taseen alijäämän kattamiseksi	74
4 LASKELMAT	75
4.1 Kunnan tuloslaskelma	75
4.2 Kunnan rahoituslaskelma.....	76
5 INVESTOINTISUUNNITELMA 2018-2022	77
6 HENKILÖSTÖSUUNNITELMA 2018-2021	80
7 KUNNAN TUKI YRITYSTOIMINNALLE	84
8 AVUSTUKSET TALOUSARVIOSSA 2018.....	85
9 KULJETUSKUSTANNUKSET	86

10	KONSERNIN TYTÄRYHTIÖT.....	86
10.1	Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka	86
10.2	Kiinteistö Oy Vuokratalo	87
10.3	Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma.....	88
10.4	Kiinteistö Oy Hankasalmen Virastotalo.....	88
10.5	Kiinteistö Oy Vuokrahanka.....	89

1. LÄHTÖKOHDAT

1.1 Kuntalain taloussäännökset

Kuntalain 110 §:ssä todetaan:

Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (*suunnitelmakausi*). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai netto- määräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

Edellä 3 momentissa säädettyä alijäämän kattamisvelvollisuutta sovelletaan myös kuntayhtymiin. tämän ohella lain voimaantuloa määrittävissä pykälissä määritetään muun muassa:

148 § Alijäämän kattamista ja arviointimenettelyä koskevat siirtymäsäännökset

Edellä 110 §:n 3 momentissa säädettyä velvollisuutta kattaa kunnan taseeseen kertynyt alijäämä sovelletaan ensimmäisen kerran tilikauden 2015 tilinpäätöksessä taseeseen kertyneeseen alijäämään.

Sen estämättä, mitä 110 §:n 3 momentissa säädetään velvollisuudesta kattaa kunnan taseeseen kertynyt alijäämä, alijäämän tulee olla katettu viimeistään tilikauden 2022 tilinpäätöksessä, jos kunnan taseeseen kertynyt alijäämä on tilikauden 2015 tilinpäätöksessä yli 500 euroa asukasta kohden.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen kuntalain 65 §:n 3 momentin säännöksiä taloussuunnitelman yhteydessä alijäämän kattamiseksi päätetyistä yksilöidyistä toimenpiteistä sovelletaan vuoden 2016 loppuun.

E erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyä koskevan 118 §:n 1 ja 3—5 momenttia sovelletaan ensimmäisen kerran tilikautena 2017 ja 2 momenttia ensimmäisen kerran vuoden 2015 taseeseen kertyneeseen alijäämään, jos alijäämää ei ole katettu tilikauden 2020 tilinpäätöksessä. Edellä 2 momentissa säädettyssä tapauksessa arviointimenettelyä sovelletaan ensimmäisen kerran vuoden 2015 taseeseen kertyneeseen alijäämään, jos alijäämää ei ole katettu tilikauden 2022 tilinpäätöksessä. Vuosina 2015 ja 2016 erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyyn sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 63 a §:ää ja sen perusteella annettua asetusta.

Arviointimenettelyä kuntayhtymässä koskevaa 119 §:ää sovelletaan ensimmäisen kerran vuoden 2015 taseeseen kertyneeseen alijäämään, jos alijäämää ei ole katettu tilikauden 2020 tilinpäätöksessä.

1.2 Hankasalmen kunnan strategia 2010 – 2014

Hankasalmen kunnan uutta kuntastrategiaa rakennetaan olemassa olevan mission ja vision kautta. Uusi kuntastrategia vuosille 2018 – 2022 on uuden kesäkuussa aloittaneen valtuuston valmistelussa ja tulee päätöksentekoon joko talousarvion kanssa samassa valtuuston kokouksessa joulukuussa 2017 tai vuoden 2018 ensimmäisessä valtuuston kokouksessa.

Hankasalmen kunnan tehtävä (missio)

Hankasalmi on hyvä kunta asua, kasvaa, kasvattaa, ikääntyä, tehdä työtä, yrittää ja harrastaa.

Visio

Hankasalmi on hyvän arjen kunta.

Tehtäväämme toteutamme ja tavoitteeseemme pyrimme seuraavilla arvoilla:

Yhteisöllisyys

Yhteistyökykyisyys

Vastuullisuus

Osallisuus

Yrittäjyys

Päämäärät, joiden kautta arvomme ja tavoitteemme toteutuvat ovat tällä hetkellä (mutta tulevat päivitettyksi uudessa strategiassa):

Kunnan päätöksentekijät ja työntekijät ovat kiinnostuneita kuntalaisten ja kunnan sidosryhmien mielipiteistä ja ottavat ne huomioon.

Tehokkaasti ja taloudellisesti järjestetyillä palveluilla on turvattu kuntalaisten hyvinvointi. Maaseutumainen Hankasalmi edistää päätöksillään kestävästä kehityksestä kuntalaisten tarpeista lähtien.

Hankasalmella päätösten vaikutukset kuntalaisiin ja yrityksiin arvioidaan valmistelussa.

Hyvinvoivat ja osaavat työntekijät turvaavat palvelujen vaikuttavuuden ja mahdollisuuden kunnan kehittämiseen.

Strategia on siis päämäärien ja niitä toteuttavien tavoitteiden osalta uusiutumassa kokonaan uuden kuntalain mukaiseksi ja tulevaisuuden linjat kunnalle kuvaavaksi tämän talousarvion valmistelun kanssa samanaikaisesti.

1.3 Hankasalmen kunnan taloudellinen tilanne ja tulevaisuuden näkymät

Hankasalmen kunnan 1990-luvulle saakka vahvana säilynyt taloudellinen tilanne heikkeni ajanjaksolla 1996–2000. Kuluvan vuosikymmenen alussa toteutettiin muun muassa kunnan vuokratilojen yhtiöittäminen ja valtion sekä kuntien välistä tulonjakoa tarkistettiin, mikä johti etenkin vuonna 2003 mutta myös vuonna 2004 ylijäämäisiin tilinpäätöksiin.

Tuon jälkeen kunnan taloudellinen tilanne heikkeni uudelleen. Vuosina 2005 - 2007 tehtiin alijäämäiset tilinpäätökset. Vuosien 2008 - 2010 tilinpäätökset olivat kuitenkin selkeästi ylijäämäisiä, kunnan talouden tasapainottamistoimenpiteet onnistuivat ja taseeseen syntynyt alijäämä saatiin katetuksi. Vuoden 2011 talousarvio oli laadittu ylijäämäiseksi, mutta sosiaali- ja terveystoimen menojen kasvu – erityisesti erikoissairaanhoidon ja lastensuojelun menojen kohdalla – johti selkeästi yli miljoonan euron alijäämävaiheeseen tilinpäätöstoteutukseen. Kyseiset seikat ovat olleet keskeisimpiä seikkoja Hankasalmen kuntatalouden vaikeuksiin tuosta lähtien.

Vuoden 2012 talousarvio otti huomioon tulevaisuuden kuntatalouden haasteet. Valtion leikkaukset peruspalvelujen valtionosuuksista ja kiinteistöveron poisto verotulotasausjärjestelmästä leikkasivat Hankasalmen kunnan tulorahoituksesta yli 800 000 euroa. Lisäksi edellä jo mainittu lastensuojelun menojen kasvu vuoden 2011 kuluessa heijastui käyttötalouden menoihin myös vuonna 2012. Tämän vuoksi hallinnon rakenteita ja palvelujen tuottamistapoja tarkasteltiin vuoden 2012 talousarvioon ja esimerkiksi kunnan johtamisessa siirryttiin yhden johtajan organisaatioon. Lisäksi korotettiin verotuksen ja esimerkiksi vesilaskutuksen tasoa, jotta keskeiset palvelut kunnassa kyettäisiin turvaamaan.

Talouden haasteet johtivat kuitenkin siihen, että tilinpäätös 2012 painui hivenen alijäämäiseksi. Vuonna 2013 alijäämä oli jo lähes 1,5 miljoonaa euroa ja vuonna 2014 alijäämää kertyi lisää myös yli miljoona euroa. Poikkeuksellisen isojen lastensuojelu- ja erikoissairaanhoidon kulujen ohella selittävä tekijä alijäämäisille vuosille on ollut se, että käytännössä peruspalvelujen valtionosuuksien leikkaaminen on jatkunut vuodesta 2012 saakka. Huolimatta alijäämistä talouden tasapainottamiseen tähtäävät toimet oli aloitettu jo noina vuosina.

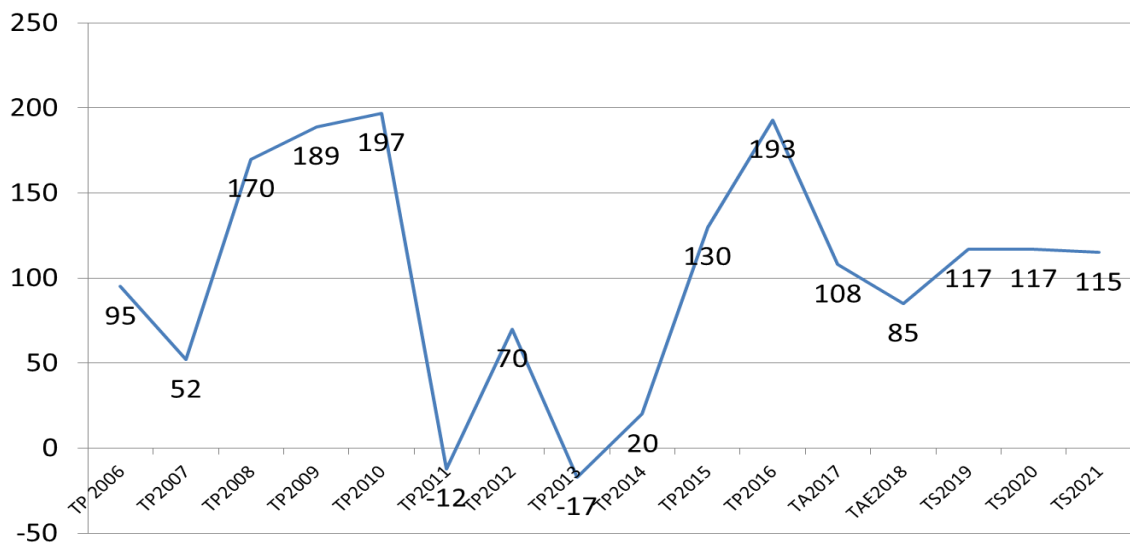
Vuodelle 2015 laadittiin selkeästi ylijäämäinen talousarvio, joka lopulta toteutui 0,5 miljoonaa euroa ylimääräisenä. Tuloksessa on huomioitava kertaluonteinen testamenttivarojen tuloutus. Vuodelle 2016 talousarviossa lähdettiin tavoittelemaan myös selkeää ylijäämää. Tuloslaskelmaan kirjattuna tavoitteena on 0,6 miljoonan euron ylijäämä ja talousarvion sanallisessa osiossa henkilöstön palkattomien vapaiden ja/tai lomautusten kautta tavoiteltiin jopa 0,9 miljoonan euron ylijäämää. Ylijäämäiseen tulokseen oli tarkoitus päästä myymällä metsäomaisuutta 300 000 euron edestä sekä käyttämällä testamenttivarallisuutta vanhuspalvelujen rakennemuutokseen 400 000 euroa.

Vuonna 2016 saavutettiin lopulta merkittävästi ylijäämäinen tilinpäätös, eli 1,55 miljoonaa euroa. Se saavutettiin myymättä metsäomaisuutta ja käyttämällä testamenttivarallisuutta vanhuspalvelun rakennemuutokseen vain 150 000 euroa. Käytännössä vuoden 2016 tulos johti siihen, että talouden tasapainottaminen eteni kattamissuunnitelmaan nähden etupainotteisesti ja vuodelle 2017 voitiin tehdä niukasti ylijäämäinen talousarvio, joka tämän hetkisen talouden seurannan perusteella olisi myös toteutumassa ja ehkä tavoiteltua ylijäämää hivenen suurempana. Talouden tasapainotuksessa ollaan tähän saakka onnistuttu.

Peruspalvelujen valtionosuuksiin on siis vuoden 2011 hallitusohjelman jälkeen tehty leikkauksia toistuvasti. Käytännössä vuoden 2018 loppuun mennessä Hankasalmella tehtyjen ratkaisujen myötä on vuositasolla kadonnut noin 1,5 miljoonaa euroa rahoitus pohjasta vuoden 2011 tasoon peilaten. Ja tässä arviossa on huomioitu väestön väheneminen ja siitä on jo vähennyttynyt vuoden 2017 kilpailukykysojimuksen tuoma leikkaus valtionosuuksiin, joka samassa suhteessa pienentää kunnan menoja. Tuloverotuksen osalta yhden prosenttiyksikön korotus kun merkitsee hieman yli 0,5 miljoonan euron tulolisäystä Hankasalmella, niin valtionosuusleikkausten vaikutusten merkitys on kunnan taloudelle suuri.

Käyttötalouden tasapainottaminen vaatii vuotuisen toimintakatteen nousun painamista keskimääräisestikin alle 1,5 %:n tasolle tulevina vuosina. Lähtökohtana kunnassa on kuitenkin, että olemassa olevat palvelut on kyettävä turvaamaan ja niitä on tilojen uudisrakentamisella ja peruskorjaamisella tuettavakin, jotta kunta on houkutteleva asuin- ja yritys paikkakuntana nyt ja tulevaisuudessa. Alijäämäisiä tilinpäätöksiä ei kuitenkaan ole enää mahdollista tehdä, koska niiden kautta kunta ajautuisi väistämättömästi kriisikunnaksi.

Vuoden 2018 talousarvio on laadittu hivenen alijäämäiseksi, eli noin 246 000 euroa, jotta palvelut turvataan nykytasollaan. Vuonna 2015 hyväksytyn ja syksyllä 2018 päivitetyn talouden tasapainottamissuunnitelman, Hankasalmi-ohjelman mukaisesti sähköomaisuuden myyntituotolla katetaan kuitenkin käyttötalouden kautta syntyvä alijäämä sekä taseessa oleva kumulatiivinen alijäämä sekä rahoitetaan osin investointeja. Sähköomaisuuden myynnistä on linjattu jo vuoden 2017 talousarviossa. Eli toimenpide on harkittu ja edellisen valtuuston hyväksymä.

Kuva: Hankasalmen kunnan vuosikate %:a poistoista

Talous on terve, jos vuosikate kattaa poistot säännöllisesti 100 %:sti. Talous on puolestaan kriisissä, jos vuosikate painuu negatiiviseksi. Hankasalmen kunta eli 2010-luvun alun mitä suurimmassa määrin vedenjakajalla, jossa tarvittiin selkeitä toimia, joilla estettiin talouden kriisiytyminen. Valtionosuusjärjestelmän muutos, joka otti huomioon väestön sairastavuuttakin sekä erikoissairaanhoidon menojen tasaantuminen yhdessä kunnan omien toimenpiteiden kanssa ovat johtaneet käyttötaloutta tervehdyttäneeseen kehitykseen vuodesta 2015 lukien.

Suunta on jo oikea, muttei vielä riittävä, koska vuosina 2018-2021 tulos nyt arvioitavissa olevalla rahoituspohjalla voi painua negatiiviseksi ilman uusia rakenteellisia tai toiminnallisia muutoksia tai kertaluonteisia myyntituloja. Toisaalta talousarvio- ja taloussuunnitelmakaudella on kuitenkin luotava kehityskulkua kunnassa, jolla estetään muuttotappion kasvua väestössä ja vahvennetaan siten rahoituspohjaa. On uskallettava uusia tiloja ja investoitava tulevaisuuteen käyttötalouden tasapainotuksen keskelläkin.

Kuntatalouteen ja kunnan tulevaisuuteen vaikuttaa voimakkaasti asukkaiden määrä kunnassa. Hankasalmella väkiluvun laskua saatiin hillittyä ennen taantumaa positiivisen muuttoliikkeen kautta. Tämä kehityskulku synnytetään uudelleen esimerkiksi Kirkonkylän uusien houkuttelevien tonttien avulla ja Niemisjärvellä Pienmäen alueen kaavamuutoksella. Keski-Suomen ja Jyväskylän seudun työllisyys on kohentunut ja taloudessa on orastavaa nousua, joten positiiviselle kehitykselle on olemassa hyvä pohja. Kunnan omilla strategisilla linjauksilla palveluverkostoon tuetaan positiivista väestötavoitetta.

Syntyneiden määrä kunnassa oli vuosina 2007-2013 korkeampi kuin muutoin 2000-luvulla, vuosina 2014 - 2015 seurasi osin tästäkin syystä vähenemä syntyneissä ja nyt vuonna 2017 toteutuu kunnassa sen nykyyhistorian pienin syntyneiden määrä. Tilanne tulee onneksi normalisoitumaan syntyvien osalta. Vuonna 2017 kuolleiden määrä on myös poikkeavan suuri, koska muutamana aiempina vuonna tuo määrä on ollut normaalia pienempi. Luontainen väestön vähenemä on kunnan nykyyhistorian suurin vuonna 2017, mutta ei tulevina taloussuunnitelman vuosina onneksi ole kuluvan vuoden kaltainen.

Työttömyysaste Hankasalmella painui vuonna 2008 parhaimmillaan vain noin 8 %:iin. Kyseinen kehityskulku oli sekä kuntalaisten hyvinvoinnin että kunnan talouden kannalta erittäin positiivinen asia. Maailman talouden kriisiytyminen näkyi jo vuonna 2009 työttömyyden vähittäisenä nousuna ja siitä eteenpäin työttömyys on ollut koko Keski-Suomessa huolestuttava ongelma. Nyt vuonna 2017 työttömyyden taso on pitkästä ajasta selkeässä laskussa ja tilanne näyttää positiiviselta myös tulevaisuuden suhteen. Sekä väestön määrän kehittymisestä että työttömyydestä on omat lukunsa jatkossa tässä talousarviokirjassa.

Lainakanta oli vuoden 2012 lopussa 4,61 miljoonaa euroa, mikä teki asukasta kohden 845 euroa. Lainakannan kasvua hillittiin ennen 2010-luvun alkua, millä varauduttiin tulossa oleviin mittaviin investointeihin. Vuosina 2008 – 2009 mittavin investointimeno oli Aseman koulun peruskorjaus. Vuosille 2010 - 2012 sijoittui kunnan

mittavin lähivuosien yksittäinen investointi, eli jätevedenpuhdistamon rakentaminen ja siirtolinjojen vetäminen Niemisjärveltä uuteen puhdistamoon.

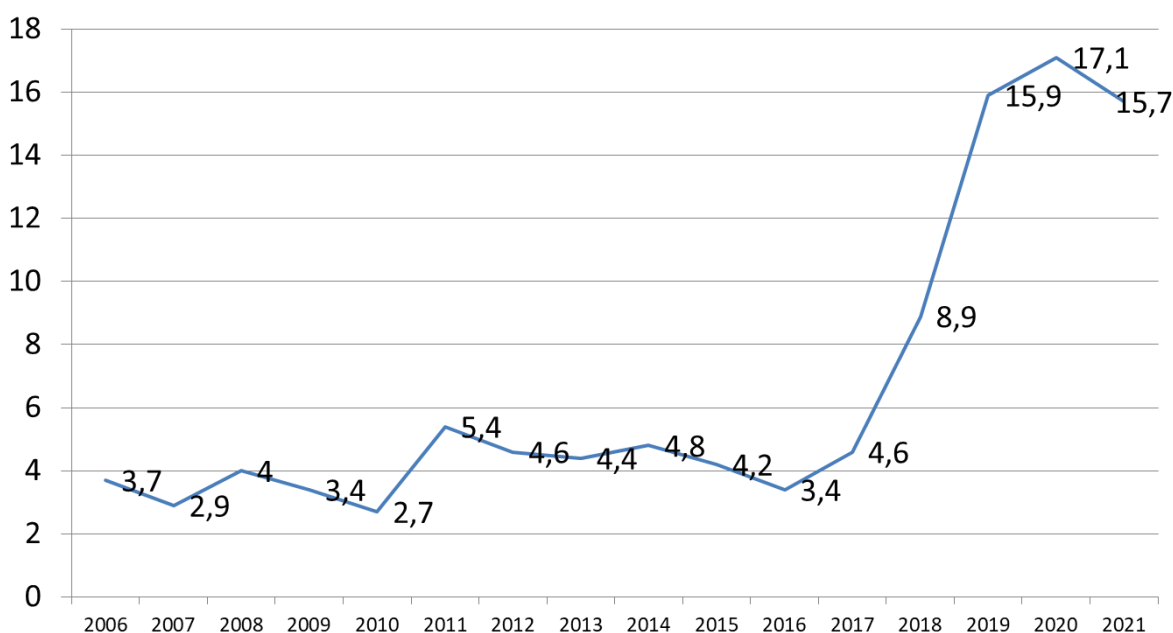
Vuosina 2013 – 2014 valmistuivat Aseman Pikkukoulun ja Niemisjärven koulun peruskorjaukset, päiväkodin rakentaminen Niemisjärvellä koulun yhteyteen sekä vanhusten palvelutalon (Kotiranta) rakentaminen kirkonkylään. Ne eivät vielä ole kasvattaneet pitkäaikaista lainakantaamme merkittävästi, koska palvelutalo Kotirantaa lukuun ottamatta investoinnit toteutettiin lyhytaikaisilla kuntatodistuslainoilla.

Vuoden 2015 investointiohjelman suurimmat investoinnit olivat Palolaitoksen peruskorjaus ja laajentaminen, joka valmistui sitten vuonna 2016, sekä Metsätähden palvelutalon laajentaminen ja Sairaalan muutostyöt kahdeksi eri palvelutaloksi. Vuoden 2015 aikana aloitettu Monitoimitalon peruskorjaus valmistui 2017. Muita liikuntapaikkainvestointeja on siirretty odottamaan ”Liikunnan, virkistyksen ja vapaa-ajan suunnitelman” valmistumista ja uusi valtuusto saa vielä vuonna 2017 tuon suunnitelman hyväksyttäväkseen ja sitten sen mukaisesti aletaan jatkossa edetä liikuntapaikkojen suhteen.

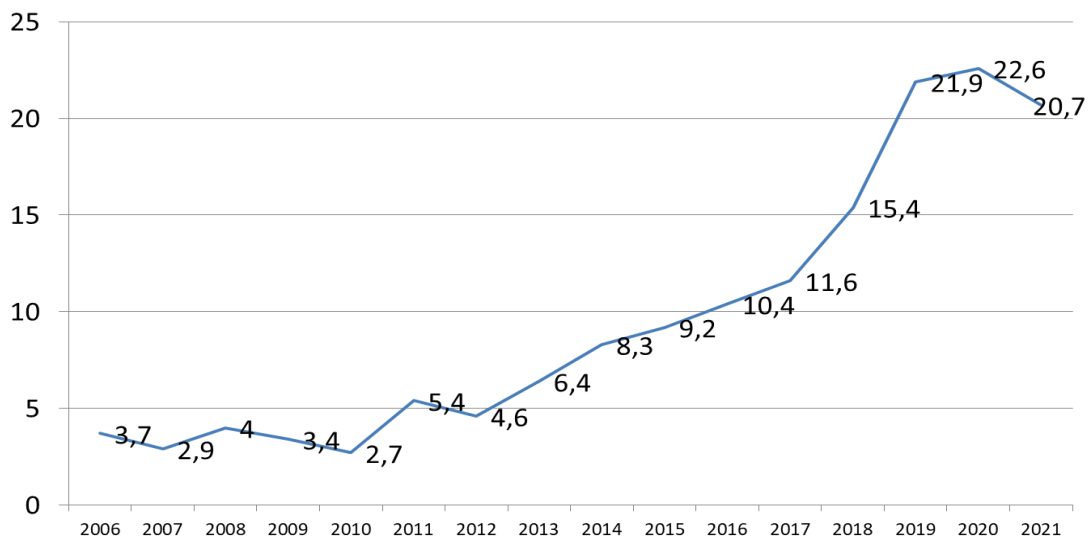
Vuoden 2018 talousarvion investointisuunnitelman hallitsevin ratkaisu on Kuuhankaveden koulukeskuksen rakentaminen uudelleen. Toinen merkittävä hanke on Aseman ja kirkonkylän välisen kevyen liikenteen väylän rakentamisen käynnistäminen, mikäli hankkeelle saadaan Manner-Suomen maaseudun kehittämishankkeena 50 %:n hanketuki.

Investointien rahoittamiseen varaudutaan edellisistä vuosista poiketen ottamaan pitkäaikaista lainoitusta, mikä on huomioitu myös talousarvion korkomenoissa. Kunnan lainamäärästä kokonaisuudessaan pääosa on vielä tämänkin jälkeen lyhytaikaista lainaa. Lainamäärän kasvusta huolimatta kunnan lainarahan määrä on pienempi kuin kuntien keskimääräinen lainamäärä Keski-Suomessa tai Suomessa ylipäätään. Investointisuunnitelman toteutuksen jälkeenkään emme vielä lainamäärässä ole näiden keskiarvojen yläpuolella.

Talousarvioesitys perustuu 5 miljoonan euron pitkäaikaisen talousarviolainan nostoon vuonna 2018 ja taloussuunnitelmavuodet on esitetty seuraavassa taulukossa. Lainannostotarpeeseen voi vaikuttaa merkittävästi hoivakiinteistöjen kohdalla tehtävät ratkaisut – joko kasvattavasti tai vähentävästi. Osin pitkäaikaisen lainan nostolla on tarkoitus lyhentää lyhytaikaisen kuntatodustuslainan määrää. Uuden koulukeskuksen toteutusajataulu ja toteutustapa voi vaikuttaa lainakannan kehittymiseen myös.

Kuva: Pitkäaikaisen lainakannan kehittyminen vuodesta 2006 (milj. euroa)

Kuva: Koko lainakannan kehittyminen (sekä pitkäaikaiset että lyhytaikaiset lainat)

Vuotta 2020 pidemmälle ei ole lähdetty arviota laatimaan, koska sote- ja maakuntauudistus vaikuttaa myös tähän seikkaan voimakkaasti. Suunnitellulla investointiohjelmalla vieraan pääoman kehittyminen tapahtuisi tällä tavoin. Tavoiteltu sähköomaisuuden myynti on vieraan pääoman määrään huomioitu. Hoivakiinteistöjen mahdollisia ratkaisuja ei. Pitkäaikaisen ja lyhytaikaisen lainan suhde voi suunnitelmavuosina muuttua korkokannasta riippuen.

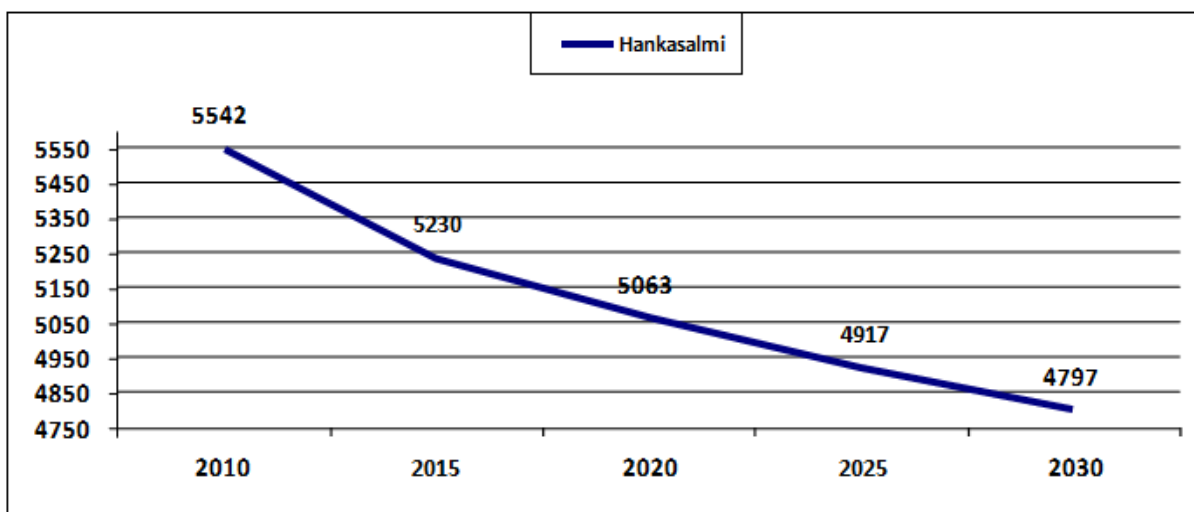
1.4 Taloussuunnitelman laadinnan perusteet

Talousarviovuosi 2018 päätty pieneen alijäämäviseen tulokseen käyttötalouden osalta, eli -246 000 euroa. Tulos on tarkoitus siis kääntää ylijäämäiseksi sähköomaisuuden myynnistä saatavalla myyntitulolla, jota tavoitellaan 1,5 miljoonaa euroa. Metsämaan myyntituloja on arvioitu syntyvän 270 000 euron edestä ja ne on huomioitu ympäristötoimen talousarviossa.

Taloussuunnitelman laadinnassa on otettu huomioon mm. seuraavat kunnan talouteen tai toimintaan oleellisesti vaikuttavat seikat:

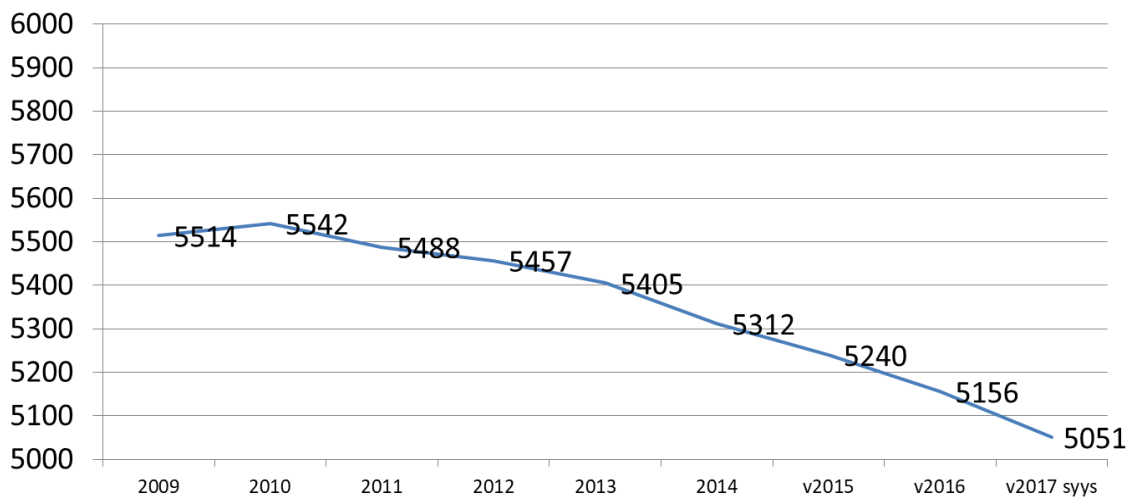
1.4.1 Väestön määrä

Väestön määrän ja rakenteen kehittämisellä on suurin merkitys niin toimintojen järjestämiselle Hankasalmissa, kuin niiden rahoituksellekin. Tilastokeskuksen vuoden 2015 ennuste lähtee Hankasalmen kohdalla selkeästä väestön määrän vähenemästä tulevina vuosina.

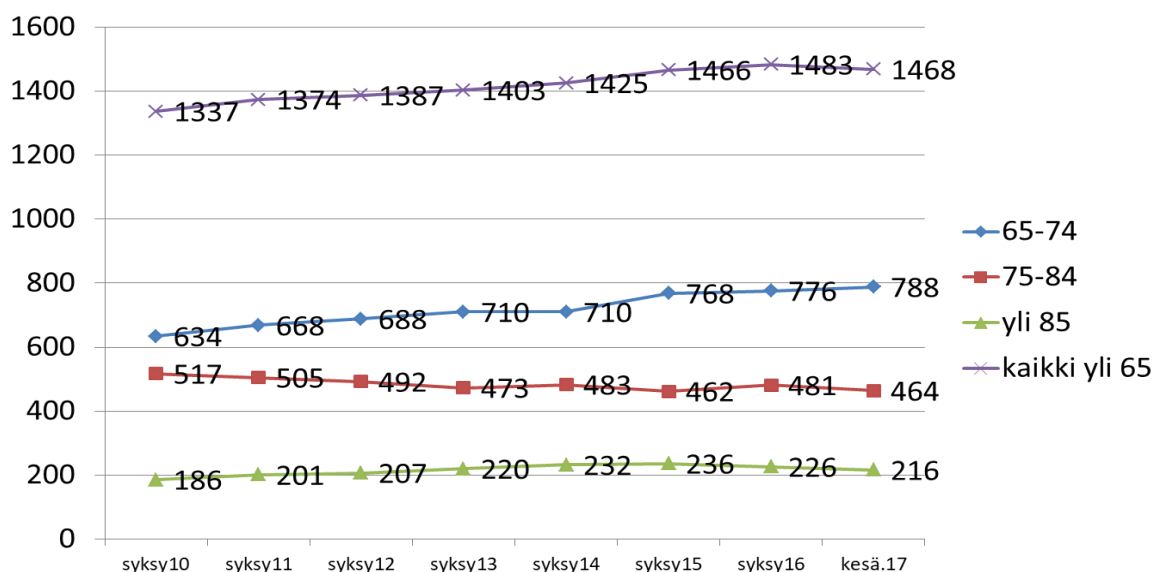
Kuva: Tilastokeskuksen ennuste 2015

Keski-Suomen maakuntaa ja Jyväskylän seutua muuta maata rajummin esimerkiksi työllisyyden suhteen kohteleva talouden taantuma onkin viime vuosina kääntänyt voimakkaasti muuttoliikkeen suuntaa 2000-luvun ensimmäistä vuosikymmentä negatiivisempaan suuntaan. Se on täytynyt ottaa huomioon kunnan taloutta ja toimintoja suunniteltaessa. Toisaalta juuri kuluvana vuonna 2017 on työllisyyden ja talouden suhteen Jyväskylän seudulla tapahtunut selkeää positiivista kehitystä. Se antaa kunnalle mahdollisuuden muuttaa väestökehityksenkin suuntaa, mutta edellyttää myös toimenpiteitä, joilla tilannetta voidaan positiivisemmaksi kääntää. Viime vuosina väestö on siis vähentynyt, ja sitä on kuvattu seuraavissa taulukoissa. (Vuoden 2017 kohdalla tilastokeskuksen tiedoissa on huomioitava, että niitä korjataan koko maan osalta marraskuun loppuun mennessä ja kaikkia tietoja ei ole nyt saatavilla, siksi ikäluokkavertailuissa kesäkuun tiedot)

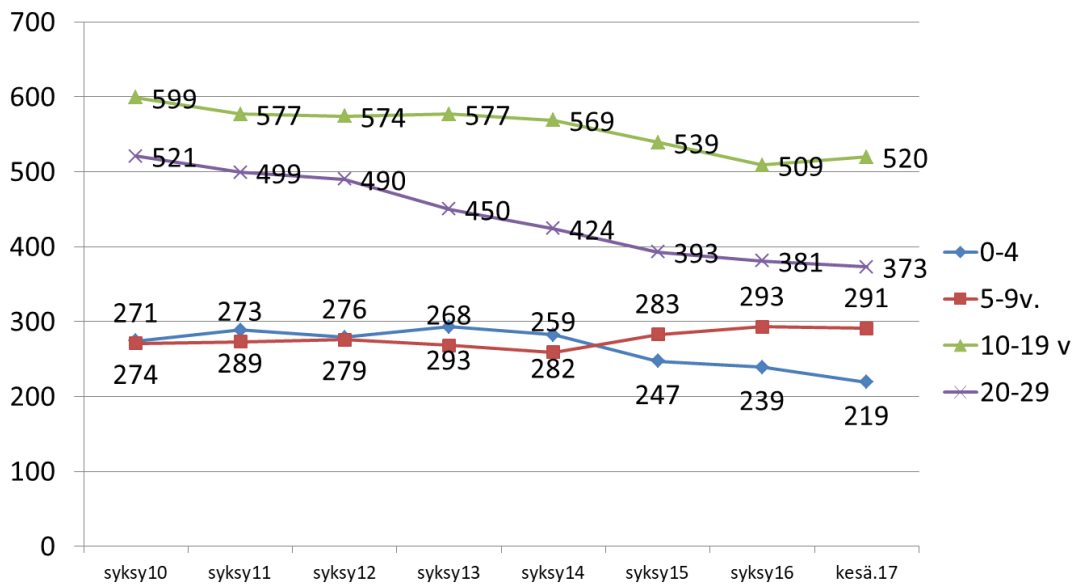

Kuva: Väestömäärän kehittyminen

Hankasalmen kehitys ei poikkea kokoistensa ja kaltaistensa kuntien väestökehityksestä, mutta kunnan elinvoimaisuuden säilymiseksi kehityskulkuun olisi saatava aikaan muutosta. Hyvät ja toimivat peruspalvelut, riittävät vapaa-ajan harrastusmahdollisuudet ja työpaikat ovat erittäin tärkeässä roolissa tontti- ja kaavoituspolitiikan ohella väestön määrän suhteen.

Kuva: Väestön kehitys iäkkäät

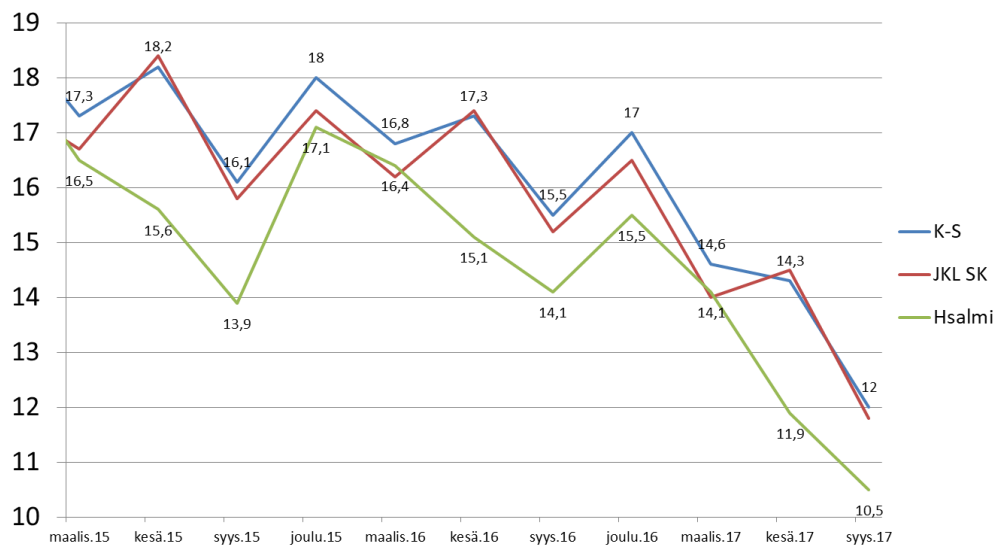

Kuva: lapset ja nuoret väestössä

Väestön rakennetta koskeissa ennusteissa Hankasalmella huomionarvoista on se, että yli 75-vuotiaiden määrä ei kunnassa kasva tulevaisuudessa huolestuttavan voimakkaasti ja vuoteen 2020 mennessä esimerkiksi ei käytännössä ollenkaan. Lasten määrän säilyminen nykytasolla seuraavatkin ennakoitavissa olevat vuodet kuvaa hyvin myös kunnan ennakoitua elinvoimaisuutta. Tosin syntyvien määrän pieneneminen on huolestuttava kehitys. Nuorten aikuisten määrä väheni taantumavuosina, nyt tuo kehitys on pysähtymässä.

Huoltosuhte sen sijaan kasvaa vahvasti työikäisten määrän pienentyessä, mikä on koko Suomen suuri ongelma. Muutosta väestörakenteesta ja -määrässä on nyt seurattava kaiken aikaa ja pyrittävä löytämään keinoja työikäisten määrän säilymiseen mahdollisimman suurena Hankasalmella tulevaisuudessakin.

1.4.2 Työllisyys

Kuva: Työttömyysprosentin kehitys

Vuoden 2014 maaliskuussa kunnan työttömyysprosentti oli huolestuttavasti jo 15,3 ja työttömyys pysyi siitä lähtien hyvin korkealla tasolla kuluvaan vuoteen 2017 saakka. Alle 12 % syksyn 2013 jälkeen päästiin ensimmäisen kerran kesäkuussa 2017 ja työttömyyden taso on pysynyt aiempaa matalampana myös loppuvuoden. Työttömyys kasvattaa kunnan toimeentulotukimenoja ja näin ollen myös sosiaalitoimen menoja. Samoin sillä on vaikutusta kunnan verotuloihin. Kunnilla on myös vastuunsa työmarkkinatukimenojen kattamisesta. Siksi työllisyyden koheneminen on erinomainen asia ja arvio on, että talousarviovuonna 2018 myönteinen kehitys työllisyyden suhteen jatkuisi.

Työttömyyden rakenteessa nuorisotyöttömyys ei ole Hankasalmella ongelma – mutta siihen tulee kiinnittää huomiota kaiken aikaa. Iso haaste on yli 50 –vuotiaiden työllistämässä, mutta työllisyyden positiivinen kehitys on vähentänyt työttömyyttä myös tässä ikäluokassa ja pitkäaikaistyöttömien määrä on myös laskenut. Työttömyyden kehitystä ja sen rakennetta seurataan ja on seurattu Hankasalmella kuukausittain ja ennen kaikkea tilannetta on myös pyritty kohentamaan. Vuoden 2015 kuluessa jo käynnistettiin uusia keinoja kuntouttavan työtoiminnan kasvattamiseksi ja niitä on jatkettu vuosien 2016 ja 2017 aikana.

1.4.3 Vastuualueiden käyttötalous

Vuoden 2018 talousarvio ja taloussuunnitelma seuraaville vuosille mahdollistaa vastuualueille sen, että ne voivat toteuttaa hyvälaatuiset palvelut kuntalaisille. Kaikkia vastuualueita koskee kuitenkin toimintojen tehostamisen vaade ja rakenteellisten muutosten aikaan saaminen.

Kokonaisuudessaan toimintakate ei kasva vuoden 2016 talousarvioon nähden vuoden 2017 talousarviossa. Huomionarvoista on se, että testamenttivarallisuutta vanhuspalvelujen kehittämiseen ei ole enää vuonna 2018 käytössä. Metsämaanmyyntituloa on ympäristötoimen talousarviossa 270 000 euroa.

Vastuualueiden taloussuunnitelmavuosien 2018 - 2021 käyttötalouden nettomenojen kehitys on saatava vähintään alle 1,5 % kasvutasolle, kun aiemmin on tavoiteltu 3 – 4 % kasvutasoa, jotta kunnan talous säilyy tasapainossa. Palveluihin käytettävissä olevia menoja ei ole tuloihin nähden varaa kasvattaa.

Käytännössä tämä merkitsee sitä, että eri tulosityksikköjä ohjataan tekemään sellaisia priorisointeja ja valintoja, joilla keskeisimmät ja välttämättömimmät palvelut pääosin kyetään turvaamaan. Sen lisäksi on tarpeen jatkaa jo aloitettuja rakenteellisia uudistuksia. Kunnan rakennemuutokseen liittyviä

henkilöjärjestelyjä on hoidettava tarvittaessa yt-menettelyjäkin käyttäen, mutta ennen kaikkea luontaiset poistumat on hyödynnettävä muutoksessa.

Lastensuojelumenojen ja erikoissairaanhoidon laskutuksen palautuminen kuntien keskimääräiselle kulutasolle käytännössä tasapainottaisi kunnan talouden, mutta vain tietyltä osin voimme itse näihin kuluihin vaikuttaa. Kaikki keinot kyseisten kulujen hillitsemiseksi on kuitenkin syytä käyttää. Erikoissairaanhoidon osalta ollaankin vuonna 2017 ja talousarviovuonna 2018 hyvässä tilanteessa jo ja menojen määrä on palautunut niin sanotusti normaalille tasolle.

Sote- ja maakuntauudistuksen toteutuminen vuoden 2020 alusta saattaa aiheuttaa jopa kunnan talouden tasapainottomuuden, mutta maakuntauudistuksen toteutumista ei ole nyt taloussuunnitteluun lähdetty ennakoimaan – ei sanallisesti tai lukujen muodossa. Lakeja muutoksesta ei ole vielä säädetty, eikä se rahoitus pohja ja toteutustapa ole vielä kaikilta osin selvillä. Kunnassa toki koko ajan seurataan uudistuksen mahdollista toteutumista ja sen vaikutuksia.

1.4.4 Verotus

Tuloveroprosentti korotettiin Hankasalmella 20 % tasolle vuonna 2008. Kiinteistöveroista yleistä kiinteistöveroa ja muun kuin vakinaisen asunnon kiinteistöveroa puolestaan korotettiin vuonna 2006. Vuodelle 2010 korotettiin yleistä kiinteistöveroa 0,75 %:sta 0,9 %:iin, vakituisen asuinrakennuksen kiinteistöveroa 0,3 %:sta 0,4 %:iin ja muiden asuinrakennusten kiinteistöveroa 0,85 %:sta 0,95 %:iin.

Vuodelle 2012 verotusta tarkisteltiin seuraavalle tasolle:

- tuloveroprosentti 20,5
- yleinen kiinteistövero 1,1
- vakituisen asuinrakennuksen kiinteistövero 0,5
- muun kuin vakituisen asuinrakennuksen kiinteistövero 1,1 voimalaitoksen kiinteistövero 2,5

Vuodelle 2014 talousarviossa päädyttiin korottamaan kunnan tuloveroprosentti tasolle 21,5 %.

Vuodelle 2015 valtuusto hyväksyi kunnan verotuksen seuraavalle tasolle:

- tuloveroprosentti 22
- yleinen kiinteistöveroprosentti 1,2
- vakituisen asuinrakennuksen kiinteistöveroprosentti 0,6
- muun kuin vakituisen asuinrakennuksen kiinteistöveroprosentti 1,2
- voimalaitoksen kiinteistöveroprosentti 2,5

Näistä prosenteista vuonna 2016 kunnanvaltuusto korotti voimalaitoksen kiinteistöveroprosenttia tasolle 3,10.

Vuodelle 2017 ei muilta osin siis verotukseen tehty tarkastuksia ja vuodelle 2018 ei myöskään ole tehty muutoksia verotuksen tasoon. Talouden tasapainotusta ja investointien rahoitusta toteutetaan muilla keinoilla.

1.4.5 Yhteistyömahdollisuudet kuntien välillä

Yhteistyö kuntien välillä on lisääntynyt niin kuntien omista tarpeista käsin kuin lakien edellyttäminäkin. Hankasalmen kunta on kuulunut vuoden 2004 alusta osaksi Jyväskylän seutukuntaa ja yhteistoiminta Jyväskylän ja sen lähikuntien kanssa on kasvanut vuosien kuluessa. Naapureista Konneveden kanssa jaamme yhteisen kansalaisopiston ja sen toiminnan kohdalla yhteistyöllä on vuosikausien perinteet.

Keskeisimmät yhteistoimintamuodot vuonna 2018 tuon kansalaisopiston lisäksi ovat Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskus, JYTE, joka tuottaa Jyväskylän vastuukuntana toimiessa Jyväskylän, Uuraisten ja Hankasalmen terveyspalvelut. Laukaan hallinnoimassa maaseututoimen yhteistoiminta-alueessa Hankasalmi on mukana Jyväskylän seudun ja Joutsan seudun kuntien kanssa. Työterveysliikelaitos Aalto tuottaa Hankasalmella työterveyspalvelut. Ympäristöterveydenhuollon tuottaa kunnalle Jyväskylä. Ja pelastustoimessa kaikki Keski-Suomen kunnat kuuluvat Jyväskylän hallinnoimaan pelastuslaitokseen.

Hankasalmi itse isännöi maatalouslomituksen järjestämistä Laukaalle, Konnevedelle, Ääneskoskelle ja Uuraisille vuoden 2016 loppuun saakka. Vuoden 2017 alusta lomituksen järjestäminen on siirtynyt Keuruun hallintoon lähes koko Keski-Suomen osalta. Hankasalmella on Keuruun lomitushallinnon yksi etäpiste.

Hankasalmen kunnan talous-, palkka- ja henkilöstöraportointitietojärjestelmät tuotetaan Jyväskylän talouspalvelukeskuksen kautta.

Taloussuunnitelmavuosina 2018-2020 tulee keskeisin prosessi kaikissa kunnissa olemaan sote- ja maakuntauudistus, joka johtaa valmistelussa olevan lainsäädännön johdosta uuden maakuntamallin syntymiseen. Kunnilta katoaa tuon uudistuksen myötä sosiaali- ja terveystoimen palvelujen järjestäminen ja rahoitus tehtävistään – kyseisten palvelujen tukipalvelujen tuottaminen on isolta osin vielä auki. Mahdollista kuitenkin on sekin, että uudistus ei toteudu kaavailussa muodossaan ja /tai aikataulussaan, joten kunnan on edelleen suunniteltava palvelujen tuottamistakin.

1.5 Talousarvion sitovuus

Käyttötalouden osalta talousarvio on valtuustoon nähden sitova vastuualueittain käyttötalousneton osalta, poikkeuksena vesihuoltolaitos. Vastuualueen sisällä tapahtuvista muutoksista ja sitovuudesta päättää lautakunta. Kunnanhallituksen vastuualueen osalta muutoksista päättää kunnanhallitus. Kunnanvaltuuston kokouksessa talousarvion hyväksymisen yhteydessä päätetyt mahdolliset yksittäiset talousarviopykälässä mainitut asiat sitovat kuitenkin kaikkia lautakuntia ja vastuualueita.

Kullakin vastuualueella on velvollisuus päivittää käyttötaloussuunnitelmansa välittömästi, mikäli osoittautuu, että talousarvion pohjaksi tai sen pohjalta laadittu vastuualueen käyttötaloussuunnitelma ei jonkun tai joidenkin kustannuspaikkojen osalta olisi toteutumassa.

Talousarvion noudattamiseen ja toteutumisen seuraaminen on ehdottoman välttämätöntä. Talousarvion toteutumista on neljännesvuosittain käsiteltävä lautakunnissa päätöspykälänä, jossa annetaan selvitys kunnanhallitukselle talouden ja toiminnan toteutumisesta talousarviovuoden kyseisessä vaiheessa. Mikäli tässä yhteydessä ilmenee, että talousarvioon pohjautuva käyttötaloussuunnitelma on joiltain osin ylittymässä, on samassa yhteydessä taloudesta vastaavien viranhaltijoiden annettava selvitys lautakunnalle ja edelleen kunnanhallitukselle, miten arvioitavissa olevat talousarviomäärärahojen ylitykset kyetään kattamaan talousarviovuoden aikana vastuualueen sisällä.

Vesihuoltolaitos on ollut vuodesta 2002 alkaen laskennallisesti eriytettyä liiketoimintaa. Vesihuoltolain (9.2.2001/119) muutoksen 1.9.2014 vaatimusten mukaisesti vesihuoltolaitoskokonaisuus on eriytetty kunnan kirjanpidossa muodostamalla siitä kirjanpidollinen taseyksikkö 1.1.2015 alkaen. Hulevesien käsittelystä huolehtii kunta MRL:n mukaisesti. Taseyksikön talousarvio käsitellään kunnan talousarvion 2018 ja taloussuunnitelman 2018 - 2021 yhteydessä. Taseyksikön tulojen tulee enintään neljän vuoden pituisella suunnittelukaudella kattaa toiminnan kustannukset ja pitkällä aikavälillä myös investoinnit siltä osin kuin niitä ei kateta oman pääoman ehtoïsella rahoituksella. Vesihuoltolaitoksen talousarvio on sisällytetty kunnan talousarvioon.

Toiminnalliset tavoitteet ovat vastuualueittain sitovia lautakuntatasolla, ellei yksittäisen mittarin kohdalla ole mainittu valtuustotason sitovuudesta. Toiminnalliset tavoitteet tulee mitoittaa siten, että ne ovat saavutettavissa käytettävissä olevilla talousarviomäärärahoilla.

Investointien sitovuustaso valtuustoon nähden on rakennusten ja rakennelmien osalta hankekohtaisesti, liikennealueet yhteensä ja muut investointikohteet lautakuntakohtaisesti. Muuna taseyksikkönä käsiteltävän vesihuoltolaitoksen sitovia eriä ovat investointimenot ja -tulot. Vesihuoltolaitoksen kahdelle tai useammalle vuodelle jaksottuvassa hankkeessa valtuusto hyväksyy hankintamenon kustannusarvion.

Kustannuspaikkojen välisistä muutoksista lautakunnittain päättää asianomainen lautakunta tai kunnanhallitus kunnanhallituksen vastuualueen osalta. Rahoitus- ja tuloslaskelmaosan muutoksista päättää valtuusto.

1.6 Taloussuunnitelman tavoiteasetanta

Kunkin vastuualueen ja tulosityksikön kohdalla esitetään strateginen tavoite keinot ja mittarit, mitkä on johdettu koko kuntastrategiasta. Tässä talousarviossa tavoitteet on valmisteltu vielä vanhan strategian mukaisesti.

Uuden kuntastrategian tultua hyväksytyksi vuoden 2018 alussa on kaikkien tulosityksiköiden ja vastuualueiden luotava vuoden 2018 kuluessa strategiset tavoitteet, jotka vastaavat uutta kuntastrategiaa. Ne tulevat jatkossa osaksi talousarvion sisältöä.

Lisäksi toiminnallisille tavoitteille on asetettu seuraavat vaatimukset:

- tavoitteet kuvaavat palvelujen saatavuutta ja vaikutusta kuntalaisille
- tavoitteilla on yhteys kunnan taloudellisiin resursseihin
- tavoitteiden toteutumista pitää pystyä seuraamaan.

2. TALOUSSUUNNITELMAN YHTEENVETO

2.1 Kuntatason taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Mittari	Tp 2015	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Kuntatalous							
Tulorahoituksen riittävyys	Vuosikate (milj. €)	2,1	1,7	1,4	1,9	2,0	2,0
juoksevien menojen kattamiseen	Vuosikate €/asukas	405	337	279	387	400	392
	Vuosikate poistoista, %	130	109	85	117	118	115
Maksuvalmius	Kassan riittävyys, pv						
	-keskim. kunnissa 35 pv	7	19	32	32	33	31
	-riittävä 14 -30 pv						
Käyttötalouden nettomenot	Toimintakate * €/asukas	-6069 (-6146)	-6347 (- 6435)	-6471 (-6614)	-6558	-6598	-6681,6
Toiminta	Kuntalaiskysely, (tehdään vuonna 2018)						
Palvelutaso	Hyvinvointikertomus (laaditaan vuosittain)						
Lähde: Tilastokeskus	Asukasluku 31.12.2015	5234	5150	5040	5000	5000	5000

* (toimintakate TP 2015 – TA 2017 suluissa ilman testamenttirahoitusta – ja 2018 suluissa ilman sähköosakkaiden myyntiä)

Talouden tunnuslukuja	Mittari	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Tulorahoituksen riittävyys pitkän aikaväli menojen kattamiseen:	Lainanhoitokate *						
-lainojen hoitamiseen	> 2 hyvä 1-2 tyydyttävä < 1 heikko	4,0	3,9	1,6	1,8	1,1	1,0
-investointien tekemiseen	Investointien tulorahoitusprosentti	103,2	87,6	28,3	23,9	68,2	330,1
Vieraan pääoman määrä	Lainamäärä €/asukas		2252	3059	4378	4512	4140
Toimintatuottojen osuus toimintakuluista	% ulkoisista ja sisäisistä kuluista		23,1	21,71	22,18	22,15	22,14
Kunnallisveron taso	Tuloveroprosentti	22	22	22	22	22	22
Kiinteistöveron taso	Kiinteistöveroprosentit						
	-yleinen	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
	-vak. asuinrakennus	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
	-muu asuinrakennus	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
	-voimalaitos	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1

* Kun kunnan lainakannasta on enemmän kuin 20 % on kertalyhenteisiä lainoja, tunnuslukua laskettaessa otetaan lyhennysten määräksi laskennallinen vuosilyhennys, joka saadaan jakamalla konsernin lainakanta luvulla kahdeksan. Lainanhoitokatteen tunnusluvuissa ei ole käytetty laskennallista vuosilyhennystä.

Toiminnan kysyntä-/laajuustietoja	Mittari	Tunnusluku Ta 2018
Asukkaita	lukumäärä	5040
Kuntalaisten ikärakenne 31.6.2017 (Tilastokeskus, ennakkollinen ikärakenne)	31.6.2017 osuus % 0 – 14 vuotiaita 15 – 64 vuotiaita 65 – 74 vuotiaita yli 75 -vuotiaita	15,2 56,0 15,5 13,3
Väestöennuste (Tilastokeskuksen ennuste 2015)	vuonna 2020 vuonna 2030 vuonna 2040	5063 4797 4615
Huoltosuhde (Tilastokeskus)	Taloudellinen (työvoiman ulkopuoliset + työttömät yhtä työllistä kohti 31.12.2015)	1,97
	Väestöllinen (työvoiman ulkopuolella olevat yhtä työllistä kohden 31.12.2016)	0,79
Työvoiman rakenne eli kunnassa asuva työllinen työvoima yhteensä toimialoittain riippumatta siitä, missä kunnassa työpaikka sijaitsee 31.12.2015 (Tilastokeskus)	Työlliset yhteensä, lukumäärä	1767
	Maa- ja metsätalous, kalatalous, osuus %	13,2
	Kaivostoiminta, louhinta	0,8
	Teollisuus	11,1
	Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta	0,2
	Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto ja muu ympäristön puhtaanapito	0,5
	Rakentaminen	8,4
	Tukku- ja vähittäiskauppa; moottoriajoneuvojen ja	9,8
		7,0

Toiminnan kysyntä-/laajuustietoja	Mittari	Tunnusluku Ta 2018
	Kiinteistöalan toiminta	0,6
	Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	3,3
	Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	4,8
	Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sos.vak.	4,9
	Koulutus	5,8
	Terveys ja sosiaalipalvelut	16,4
	Taiteet, viihde ja virkistys	1,0
	Muut palvelutoiminta	3,4
	Kotitalouksien toiminta työnantajina	1,2
	Kansainvälisten organisaatioiden ja toimielinten toiminta	0,0
	Toimiala tuntematon	1,9
Työllisten määrä 31.10.2017 ^x	Lukumäärä	2143
Työttömyys 31.10.2017 ^{x)}	Lukumäärä	242
	Osuus %	11,3

^{x)} Luvuissa otettava huomioon, että työttömien määrää ja työttömyysprosenttia verrataan työvoimaan 31.12.2016

2.2 Tiivistelmä vastuualueittain

Kunnanhallitus

Vuonna 2018 kunnanhallitus vastaa kunnan strategian saattamisesta hyväksyttäväksi alkuvuodesta 2018 ja sen jalkauttamisesta osaksi kunnan toimintaa. Valmiussuunnitelman päivittäminen, tietosuojalainsäädännön vaatimat toimet sekä kunnan sääntöjen päivittäminen hallintosäännön mukaisiksi ovat muita hallinnollisia prosesseja vuoden aikana. Kunnanhallituksen vastuualue johtaa myös kunnan toimintaa sote- ja maakuntauudistuksen valmistelussa Keski-Suomessa.

Henkilöstöpolitiikassa jatketaan henkilöstökertomuksen kokoamista ja työtyytyväisyyskyselyjen toteuttamista. Kyseisten asiakirjojen tietojen pohjalta toteutetaan tarvittavia toimenpiteitä henkilöstön työssä jaksamisen ja työssä viihtymisen eteen. Varhaisen välittämisen mallin toteutumista käytännössä seurataan ja tuetaan. Intran käyttöä tehostetaan ja uuden perehdyttämisoppaan hyödyntämistä seurataan ja tuetaan.

Tiedotuksessa jatketaan yhteistyötä Hankasalmen Sanomien kanssa kunnan 4 kertaa vuodessa ilmestyvän tiedotuslehden julkaisemiseksi. Sähköistä viestintää kehitetään ja lisätään. Esityslistat ja pöytäkirjat liitteineen julkaistaan sähköisesti. Kunnan www-sivujen käyttöä sekä sisäisessä että ulkoisessa viestinnässä tullaan edelleen tehostamaan. Samoin viestintää sosiaalisessa mediassa kehitetään vuosien 2016 – 2017 hyvien kokemusten pohjalta. Haasteena tässä työssä on se, ettei kunnalla ole omaa tiedotustoimintaan keskittyvää työntekijää. Videoiden kautta tehtävä viestintä otetaan uudeksi välineeksi tavoittaa sekä kohdennetusti että yleisesti henkilöstöä, kuntalaisia, päättäjiä ja kunnan asioista kiinnostuneita.

Työllisyyspolitiikan kohdalla erityinen huomio kohdennetaan siihen, että paitsi omalla pitkäaikaistyöttömien tukityöllistämällä, jos siihen on mahdollisuuksia, kohennetaan mahdollisimman hyvin tämän kohderyhmän työkykyä, mutta ennen kaikkea pyritään palauttamaan yrityksiin työllistäminen keskeisempään rooliin. Samalla vastataan kunnalle taloudellisten sanktioidenkin kautta osoitettuihin velvoitteisiin.

Perusturvalautakunta

Tulevan vuoden tavoitteena on kehittää sosiaalipalveluiden rakenteita vastaamaan tulevan maakunnan ja sote-uudistuksen haasteisiin. Työpajan ja toimintakeskuksen yhteistyön tiivistäminen tilojen ja ohjauksen osalta, riittävien päihde- ja mielenterveyspalveluiden järjestäminen lähipalveluina sekä riittävän varhaisen tuen tarjoaminen lapsille, nuorille ja perheille ovat keskeiset sosiaalipalveluiden painopistealueet vuodelle 2018.

Suurin osa sosiaalipalveluista tuotetaan ostopalveluna. Talous- ja velkaneuvonta-, sosiaalipäivystys-, psykologi- ja perheneuvolapalvelut sekä sijaishuoltoyksikön ja lastenvalvoajapalvelut ostetaan Jyväskylän kaupungilta. Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselta ostetaan sosiaaliasiamiespalvelut. Perheasioiden sovittelupalvelut ostetaan Jyväskylän seurakunnan perheasiain neuvottelukeskukselta.

Sosiaalipalveluissa on pystytty viime vuosien aikana merkittävästi vähentämään asumispalveluiden ostopalveluja. Vuoden 2018 talousarviossa on lisäystä asumispalveluiden ostopalveluissa, josta osa selittyy määrärahan siirrolla kehitysvammaisten laitoshoidosta ja osa palvelutarpeen kasvusta. Kotikunnan vaihtooikeutta on käyttänyt neljä asiakasta, joiden asumispalvelut kustantaa Hankasalmen kunta. Tehostettua palveluasumista joudutaan edelleen ostamaan niille asiakkaille, joille omassa kunnassa ei ole heidän palvelutarpeeseensa soveltuvia ympärivuorokautisia asumispalveluita. Kaikki yksityisissä palvelukodeissa nykyisin asuvat henkilöt ovat alle 75-vuotiaita mielenterveyskuntoutujia, vammaisia tai kehitysvammaisia ikäjakautuksen ollessa 17–71 vuotta. Kehitysvammaisten laitoshoidon ostetaan Vaalijalan kuntayhtymältä, koska Keski-Suomessa ei ole tarjolla vastaavaa palvelua, mikä lisää ostopalvelujen kustannuksia.

Kotiin annettavat palvelut ovat vammaisten ja iäkkäiden henkilöiden kohdalla ensisijaisia palveluita. Omaishoidontuella tuetaan kotona asumista. Omaishoitajia tuetaan järjestämällä vapaita monipuolisesti ja asiakaslähtöisesti, tarjoamalla mahdollisuutta terveystarkastuksiin, valmennukseen ja koulutukseen. Lyhyt- ja pitkäaikaista perhehoitoa järjestämällä mahdollistetaan kodinomaisen asumisen myös silloin, kun henkilö ei kykene enää asumaan itsenäisesti.

Vanhuspalveluiden vuoden 2018 talousarvioehdotukseen sisältyvät palvelutalojen ja laitoshoidon lisäksi kotihoidon palvelut, tukipalveluina kotiin kuljetettavat ateriat ja turvapalvelut, sotainvalidien palvelut sekä seniorikeskuspalvelut. Seniorikeskuspalvelujen sisältöä ja järjestämistapaa on kehitetty vuoden 2017 ajan. Vanhuspalveluissa tehtyjen rakennemuutosten jälkeen kunnassa voidaan järjestää tehostettua palveluasumista 84 henkilölle ja laitoshoidon 16:lle Lyhytaikaista perhehoitoa tarjoaa kaksi perhehoitajaa. Valtakunnallisten suositusten mukaisesti omaishoidontuen piirissä tulisi olla 6-7 prosenttia 75 -vuotta täyttäneistä kuntalaisista. Hankasalmella omaishoidon tukea hakeneita henkilöitä on kuitenkin tätä vähemmän. Omaishoidon vapaan aikaista hoitoa järjestetään Tammirannan lisäksi myös lyhytaikaisessa perhehoidossa.

Kotiutustiimin toiminta on nyt vakiintunutta ja sen avulla on pystytty lyhentämään sairaalajaksoja. Lisäksi kotiutustiimi, kotihoitoon siirtyneiden sairaanhoitajien työpanos sekä yhteistyö ambulanssihenkilöstön ja vartiointirytyksen kanssa on mahdollistanut kotona annettavan hoidon tehostamista myös yöaikaan. Toimintaa kehitetään edelleen vuonna 2018. Testamenttivaroin palkattu voimavaroitaja aloitti tehtävässään elokuussa 2015. Testamenttivaroja on jäljellä vuodelle 2018 kahdeksan kuukauden palkkakulujen verran.

Voimavaroitajan toiminta on koettu hyväksi ja toimintamallia on tarkoitus jatkaa. Voimavaroitaja tukee sekä asiakkaiden selviytymistä että toimii linkkinä muun henkilöstön, erilaisten verkostojen ja asiakkaan välillä. Kotihoidossa aloittaneen fysioterapeutin työpanos on myös merkittävä asiakkaiden kuntoutuksen, toimintakyvyn ylläpitämisen ja kotona pärjäämisen kannalta.

Kotihoidon optimoinnin käyttö on vakiintunut ja sen henkilöstövaikutukset ovat olleet pääosin positiivisia. Työn jakautuminen koetaan tasapuolisemmaksi ja muuttuviin tilanteisiin pystytään reagoimaan optimoinnin avulla nopeasti ja tehokkaasti.

Hankasalmi on mukana seudullisessa vanhuspalveluiden kehittämisen yhteistyössä. Hallituksen kärkihanke - Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa - on Keski-Suomen osalta muotoutunut kukoistava kotihoito -hankkeeksi. Siinä keskitytään asiakaslähtöisen, vaikuttavan ja kustannustehokkaan ympärivuorokautisesti toimivan kotihoidon kehittämiseen. Lisäksi Hankasalmen kunta on mukana Ikäinstituutin Voimaa vanhuuteen -ohjelmassa, joka on osa edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta -kärkihanketta.

Jyväskylän terveydenhuollon yhteistoiminta-alueen (JYTE) toiminta on vakiintunutta. Vuodelle 2017 budjetoitiin 8 (keskimääräinen) sairaansijan käyttö terveyskeskussairaaloihin. Kuluvan vuoden käyttö on ollut tammikuusta elokuuhun 10,3 sairaansijaa. Varsinkin alkuvuosi oli erittäin ruuhkainen. Vuonna 2018 varaudutaan yhdeksän sairaansijan käyttöön vuositasolla. Kotiutumistiimin toiminta on tärkeää, jotta asiakkaiden sijoittuminen voidaan optimoida tarpeen mukaiseen hoitopaikkaan entistä paremmin.

Keski-Suomen sairaanhoitopiirin kanssa käytävät sopimusohjauksineuvottelut järjestettiin 20.9.2017. Sairaanhoitopiirin tarjous vuodelle 2018 on 6.762.000 €, joka on 175 000 euroa suurempi kuin kuluvan vuoden ennuste elokuun lopun toteuman jälkeen. Tämän lisäksi terveystoimeen kohdentuu n. 217 000 euroa eläkeperusteisia kuel- ja varhemaksuja. Kalliiden hoitojen tasausraja tulee olemaan saman verran kuin vuonna 2017 eli 60.000 euroa. Erikoissairaanhoitopalveluihin sisältyvät keskussairaalan omana toimintana tuotetut palvelut, hoito muissa sairaaloissa, erityisveloitteet (potilasvakuutus) sekä uutena toimintana kotisairaaloiminnan pilotointi Jyväskylän kaupungissa. Lisäksi palveluita ovat perusterveydenhuollon päivystys, ensihoitopalvelut ja sosiaalitoimen palvelut (palveluasuminen ja kehitysvammahuolto). Hankasalmen kunta ei ole siirtänyt palveluasumisen osalta järjestämisvastuuta sairaanhoitopiirille.

Vuoden 2017 aikana ovat perusturvan johtavat viranhaltijat osallistuneet eri työryhmissä maakunnan sote-valmisteluun. Vuosien 2015 - 2017 aikana Hankasalmen kunta on ollut mukana myös maakunnallisessa Vammaisten ja ikäihmisten perhehoidon koordinointi -pilottihankkeessa, joka jatkuu edelleen. Vuoden 2018 talousarvioon sisältyy Tuikku ry:n avustuksen n. 50 000 € sekä Mannerheimin lastensuojeluliiton ja kunnan kumppanuushankkeeseen liittyvät kustannukset (5000 € / v).

Vuodet 2018 ja 2019 ovat tiukkaa kehittämisen aikaa, Hankasalmen sosiaali- ja terveyspalveluiden (lähipalveluiden) kehittäminen entistä laadukkaimmiksi edesauttaa niiden säilymistä myös maakuntaan siirryttäessä.

Sivistyslautakunta

Talousarvion nettoraamiksi vuodelle 2018 sivistyslautakunnan vastuualueelle kunnanhallitus on esittänyt 8 950 000 euron määrärahaa, jossa on otettu huomioon muutaman viimeisen toteutuneen vuoden tilinpäätökset ja arvioitavissa oleva kuluvan vuoden lopullinen toteumaennuste. Vuoden 2017 talousarvioon verrattuna määräraha on 165 000 euroa pienempi ja asettaa haasteita annettuun raamiin pääsemiseksi. Sivistyslautakunnan vastuualueen nettoraami vuodelle 2018 on 8 970 700 euroa karsintojen jälkeen.

Sivistyslautakunnan vastuualueen suurimmat kustannukset kohdistuvat koulutus- ja varhaiskasvatuspalveluihin, jossa säädökset ja määräykset säätelevät mm. varhaiskasvatushenkilöstön mitoistusta, varhaiskasvatuksen saatavuutta, erityisen tuen tarpeessa olevien oppilaiden osalta opetusryhmien kokoa, perusopetuksen oppilaan saaman opetuksen vähimmäistuntimäärää, lukiokoulutuksen vähimmäiskurssimäärää sekä varhaiskasvatuksen että opetustoimen henkilöstön kelpoisuuksia.

Sivistyslautakunnan vastualueen vuoden 2018 menoihin ja tuloihin vaikuttavat muun muassa rajusti kohonneet **koulukuljetuskustannukset, varhaiskasvatuksesta perittävien asiakasmaksujen aleneminen sekä kotikuntakorvaustulojen väheneminen**. Lisäksi koululaisten ja varhaiskasvatuksen piirissä olevien lasten lukumäärä on kohonnut ja aiheuttaa näin ollen tila-, materiaali- ja henkilöstötarpeita tuleville vuosille.

Sivistyspalveluissa on toistaiseksi voimassa olevassa työ/virkasuhteessa 114 henkilöä ja määräaikaista työntekijöitä erityisesti kansalaisopistossa (tehdään noin 85-90 työsopimusta vuosittain). Nyt myös määräaikaisten tuntiopettajien on laskettu henkilötyövuosiin vapaa-ajan palveluissa (muut määräaikaisten 11,5 htv). Lisäksi nuorisopalveluissa työskentelee määräaikaista hanketyöntekijöitä vuosittain. Vakituisten henkilöstön koulutukseen on laskettu pääsääntöisesti 500 euroa/henkilö, kuten muissakin hallintokunnissa. Tosin säästöjä etsiessä koulutusmääräraha on leikattu muun muassa varhaiskasvatuspalveluissa.

Koulutuspalvelut

Esi- ja perusopetuksen paikallinen opetussuunnitelman on otettu käyttöön esiopetuksen sekä vuosiluokkien 1–6 osalta 1.8.2016. Vuosiluokkien 7–9 osalta uuden opetussuunnitelman käyttöön otto tapahtuu porrastetusti vuosina 2017, 2018 ja 2019. Myös nuorten ja aikuisten lukiokoulutuksen laaditut paikalliset opetussuunnitelmat otettiin käyttöön lukion aloittavilla opiskelijoilla 1.8.2016 lukien, ja käyttöönotto etenee vuosiluokka kerrallaan. Ylioppilastutkinto muuttuu sähköiseksi vaiheittain. Ensimmäiset sähköiset kokeet on tehty syksyllä 2016 ja kokonaan ylioppilastutkinto on sähköinen keväästä 2019 alkaen. Uusien opetussuunnitelmien jalkauttaminen ja digitaalisen oppimisen vaateet tuovat niin taloudelliset kuin toiminnalliset haasteensa oppilaitosten arkipäivään.

Syksystä 2017 alkaen yhtenäiskoulun ja lukion toiminta-, hallinto- ja johtajuuskulttuuria on yhtenäistetty. Lukion rehtori ja koulukeskuksen koulusihteeri eläköityivät syksyllä 2017, jonka johdosta lukion rehtorin tehtävät yhdistettiin Kuuhankaveden koulun rehtorin tehtävään ja rehtorin työtä tukemaan perustettiin apulaisrehtorin virka 1.8.2017 alkaen. Koulusihteerin siirtyessä eläkkeelle 1.9.2017 alkaen, yhtenäiskoulun ja lukion toimistotehtäviä on hoitanut 1.1.2016 vakinaistettu toimistotyöntekijä (nimike muutettu siviltk 12.9.2017 koulusihteeriksi). Toimintakulttuurin muutos konkretisoituu ja vakiintuu vuoden 2018 aikana.

Syksystä 2017 alkaen perusopetuksen erityisopetusresurssia on järjestetty uudelleen siten, että oikeus erityisopetukseen oikea-aikaisesti toteutuu omassa lähikoulussa. Aseman koulun erityisluokanopettaja eläköityi keväällä 2017 ja uudelleen järjestelyjen myötä tehtävä siirtyi Niemisjärven kouluun erityisopetuksen päätoimisen tuntiopettajan tehtäväksi 20 t/vko. Muutoksella pyritään panostamaan erityisopetuksen järjestämiseen oikea-aikaisesti kaikilla kouluilla.

Esi- ja perusopetuksen oppilaiden määrä on hieman kohoamaan päin ja aiheuttaa tilatarpeita muun muassa Niemisjärven koululla, jonne esitetään otettavaksi käyttöön kirjaston tila monitoimitilaksi (investointiesityksessä esitetty muutostöiden kustannukset).

Kesän 2017 aikana on tehty laaja kuntokartoitus kirkonkylän koulukeskuksessa, jossa on todettu tilojen korjaamistarvetta. Tulevaisuutta ajatellen yhtenäiskoulun ja lukion tilatarvetta on syytä ryhtyä pohtimaan mahdollisen uudisrakennuksen näkökulmasta ottaen huomioon nykyisten rakennusten kunto ja tilojen käyttö.

Vuonna 2015 koulukuljetuskustannusten toteuma oli 628 873 euroa. Vuonna 2016 kuljetuskustannuksiin varattiin talousarviossa 613 000, mutta kustannukset lähtivät rajuun nousuun syksyn 2016 aikana. Lisätalousarviossa varattiin kuljetuskustannuksiin vielä 65 000 euroa (yht.678 000 euroa). Tilinpäätöstoteuma vuonna 2016 oli kuitenkin jo 719 703 euroa. Vuonna 2017 kuljetuskustannuksiin on talousarviossa varattu vain 600 000 euroa, koska tavoitteena oli koulukuljetusten optimoinnilla ja suunnittelulla saavuttaa säästöjä. Varattu määräraha tulee ylittymään. Vuodelle 2018 koulukuljetuskustannuksiin on varattu 737 000 euroa eli 137 000 euroa enemmän kuin kuluvalle vuodelle.

Kunnan esi- ja perusopetuksen oppilaista on koulukuljetuksen piirissä 60 %. Koulukuljetuksiin arvioitu määräraha on vuodelle 2018 varattu kouluittain, kun koko määräraha oli aiemmin varattu vain Kuuhankaveden koulun talousarvioon. Näin kuljetuskustannukset jakaantuvat oikeassa suhteessa kouluittain.

Varhaiskasvatuspalvelut

Varhaiskasvatustalaki määrittää kaikille lapsille oikeuden saada varhaiskasvatusta vähintään 20 tuntia viikossa. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Opetushallitus määräsi 18.10.2016 uusista varhaiskasvatussuunnitelman perusteista ja niiden mukaisesti laadittavat paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat otettiin käyttöön 1.8.2017 alkaen.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaki tuli voimaan 1.3.2017, jossa säädettiin lasten varhaiskasvatuksesta perittävien maksujen määräytymisestä sekä määräämisen perusteena olevista tuloista. Varhaiskasvatuksen maksuja alennetaan nyt jo toistamiseen tällä hallituskaudella, kun asiakasmaksut alenevat taas tammikuusta 2018 alkaen. Hallitus antoi 19.9. eduskunnalle esityksen varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain muuttamisesta. Pieni- ja keskituloisen perheen maksut alenevat, ja jatkossa toisen lapsen sisaralennus on 50 prosenttia nykyisen kymmenen sijaan. Hallituksen tavoitteena on varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostaminen. Osallistumisen lisäämiseen tähdätään varhaiskasvatuksen laatuja ja saavutettavuutta parantamalla.

Varhaiskasvatuksesta perittävät maksutulot ovat vähentyneet jo useamman vuoden ajan johtuen yhteiskunnallisesta tilanteesta (mm. työttömyys) sekä hallituksen tekemien linjausten vuoksi. Tällä hetkellä varhaiskasvatuksen piirissä on lapsia kunnan 0-6 –vuotiaista 46 %. Vaikka tällä hetkellä lasten syntyvyys on alhainen, päiväkodit ovat täynnä, mikä johtuu vuosina 2012 ja 2013 korkeasta syntyvyydestä kunnassa (yli 60 lasta/vuosi). Neljä ja viisi vuotiaita lapsia on tällä hetkellä runsaasti päiväkodeissa ja aiheuttaa näin ollen tila-, materiaali- ja henkilöstötarpeita tuleville vuosille niin varhaiskasvatukseen kuin myös kouluillekin.

Lasten syntyvyys on tällä hetkellä alhainen ja siksi kotihoidontuen osuutta on vähennetty kuluvaan vuoteen nähden 20 000 euroa. Hankasalmi kuuluu seudullisen varhaiskasvatuksen palvelualueeseen. Palveluja myydään Jämsälle kaksi kokopäiväpaikkaa seudullisen sopimuksen mukaisesti.

Vapaa-ajan palvelut

Niemisjärven koulun yhteydessä oleva koulukirjasto esitetään muutettavaksi monitoimitilaksi oppilasmäärän kohoamisen vuoksi. Tilan muuttaminen vaatii satsaamista kalusteisiin. Kirjastopalveluilla on suunnitelmissa myös kirjastojen muuttamista enemmän omatoimikäyttöön julkisten aukioloaikojen ulkopuolella ja näin monipuolistaa tilojen käyttöä.

Nuorisopalvelujen toiminnot toteutuvat perusnuorisotyön lisäksi niin Etsivän nuorisotyön, Työpajatoiminnan sekä Tieto- ja neuvontatyön hankkeiden kautta. Nuorisopalvelujen kokonaisuudessa on lisäystä 6 000 euroa kuluvaan vuoteen verrattuna, joka selittyy muun muassa hankkeiden omavastuuosuuden noususta. Nuorisotilakysymykset Asemalla ja kirkonkylällä ovat selvittelyn alla. Tällä hetkellä toimivia ja terveitä tiloja ei Asemalla ole nuorisotilatoimintaan.

Liikuntapalveluiden osalta 192 000 euron netosta ohjautuu ympäristötoimelle sisäisen laskutuksen kautta 170 500 euroa, joka muodostuu henkilöiden ja koneiden tunneista aiheutuvista kuluista (mm. latujen ja liikunta-alueiden hoito) sekä sisäisistä vuokrasta ja siivouskuluista.

Kansalaisopiston osalta on vähennetty 5000 euroa koulutus- ja kulttuuripalveluista, mikä näkyy toiminnan vähenemisenä. Hallitus on hyväksynyt 12.10. esityksen vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta. Ehdotuksella luodaan uusi koulutusmalli maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutukseen vapaan sivistystyön toimintana. Keskeisenä sisältönä olisivat luku- ja kirjoitustaidon ja suomen tai ruotsin kielen opinnot sekä muut kotoutumisen edistämisestä annetun lain tavoitteiden mukaiset sisällöt.

Ympäristölautakunta sekä rakennus- ja valvontalautakunta

Sekä sote- ja maakuntauudistuksen, että kunnan strategisten ja toiminnallisten tavoitteiden asettama toimintaympäristö pakottaa ympäristötoimen organisaation mukautumaan näihin muutoksiin.

Vuoden 2017 aikana on edellisen toimintasuunnitelman mukaiset talonpalveluiden uudelleenjärjestelyt saatu pääosin toteutettua. Talonpalveluissa on käytössä selkeä tehtäväkuvauksin varustettu organisaatorakenne, jossa kullakin tulosyksiköllä oma tulosvastuullinen esimies.

Perusajatuksena on, että tilat ja talonpalvelut eivät ole itsetarkoitus, vaan ovat palvelemaan käyttäjien toimintaa. Kaikilla ympäristötoimen toiminta-alueilla tukeudutaan oman tuotannon lisäksi yhteistyöhön, sekä kunnallisten, että liiketoiminnallisten kumppaneiden kanssa.

Arkistot ja käyttötieto siirretään suunnitelmakauden aikana kokonaan sähköiseen muotoon, jolloin arkistointitehtävien helpottumisen ja tietovarannon käytettävyyden paranemisen kautta saavutetaan toiminnallisesti tehokkaampi palvelurakenne.

Kuntakonsernin kiinteistöjen kuntoa parannetaan suunnitelmakaudella, sekä luopumalla heikoimmista rakennuksista, että kunnostamalla ja peruskorjaamalla nykyisiä rakennuksia. Uudisrakentamista voidaan käyttää korvaamaan olemassa olevia tiloja, mutta kokonaisuutena kiinteistömassaa pyritään leikkaamaan näköpiirissä olevia tarpeita vastaavaksi.

Infrapalvelut keskittyvät suunnitelmakaudella peruskorjauksissa kokonaisuuksiin, jotka priorisoidaan riskikartoituksen kautta. Samalla avauksella uusitaan väylien alapuolella olevat putkistot ja perusparannetaan tiet. Heikkokuntoisimmat putkistot määrittävät siten paljolti myös teiden perusparannustöiden jaksotusta.

Jätelain uudistuksen mukanaan tuomat muutokset toteutetaan vuonna 2018 valtuustopäätösten mukaisesti. Jätteiden kuljetus ja käsittely ratkaistaan kilpailutuksen, tai ylikunnallisen yhteistoiminnan kautta.

Hankasalmen kunnan uusi rakennusjärjestys laaditaan vuoden 2018 aikana, ja otetaan käyttöön suunnitelmakaudella.

Investointiohjelman suurimpia kohteita ovat Kirkonkylän ja Asemankylän välinen kevyenliikenteen väylä, liikuntapaikkarakentaminen ja Kuuhankaveden koulun uudet tilajärjestelyt.

Asuntotoimen tavoitteena on luopua yksittäisistä vuokra-asunnoista ja käytöstä poistuneista tiloista. Kuntakonsernin vuokra-asuntoyhtiö KOY Hankasalmen Hakan rakennusten kunto- ja korjattavuusarvioiden perusteella edetään heikkokuntoisten rakennusten ja tyhjien asuntojen vähentämisessä taloudellisesti kestäväälle tasolle. Kunnan osittain omistaman KOY Vuokrahangan osakkeille etsitään kiinteistön peruskorjauksesta kiinnostunut ostaja.

Palveluhenkisen ja aktiivisesti osaamistaan kehittävän henkilöstönsä, sekä yhteistyökumppaneidensa voimin ympäristötoimen tulosyksiköt tuottavat kuntalaisille koko kunnan tasolla tarkasteltuna kustannustehokasta ja tarpeenmukaista palvelua.

2.3 Käyttötalous

Käyttötalouden toimintatulot ovat 9 030 000 euroa, toimintamenot 41 586 00 euroa ja nettomenot 32 556 000 euroa ilman rahoituseriä ja poistoja, sekä ilman sähköomaisuudesta mahdollisesti saatavaa myyntivoittoa.

Vuoden 2016 tilinpäätökseen sisältyi 150 000 euroa ja vuoden 2017 talousarvioon sisältyi 450 000 euroa käyttötalouteen kohdennettavia lahjoitusvaroja (testamentti). Vastaavaa määrärahaa ei vuonna 2018 ja jatkossa ole enää käytettävissä kehittämisprosesseihin vanhustenhoidossa.

Kunnallisten palvelujen nettokustannuksiksi asukasta kohden tulee 6511 euroa.

2.3.1 Yhteenvedo käyttötalouden talousarviosta

HANKASALMEN KUNTA	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
1000 e						
Myyntituotot	6 076	3 884	3 841			
Maksutuotot	2 312	1 889	1 880			
Tuet ja avustukset	884	1 001	498,4			
Muut toimintatuotot	2 481	3 052	2 811			
TOIMINTATUOTOT	11 753	9 825	9 030	9 294	9 388	9 501
Henkilöstökulut	17 070	16 110	15 191			
Palvelujen ostot	20 545	20 384	20 448			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	2 136	2 036	2 145			
Avustukset	2 358	1 832	1 816			
Muut toimintakulut	1 947	2 158	1 986			
TOIMINTAKULUT	44 056	42 520	41 586	41 908	42 378	42 909
TOIMINTAKATE	-32 303	-32 695	-32 556	-32 614	-32 990	-33 408
Poistot	1 637	1 600	1 650	1 650	1 700	1 700

Ta 2017 sisältää 450.000 euroa testamenttivarojen käyttöä. Ta 2017 muut toimintatulot sisältää 300.000 euroa metsätilojen myyntivoittotuloja, kuten alkuperäinen Ta 2016, johon tehty muutos marraskuussa 2016 ja siirretty tuottotavoite vuodelle 2017.

KÄYTTÖTALOUS VASTUUALUEITTAIN

Toimintakate	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ta-muutos	
1000 e					%
Tulot	11 753	9 825	9 030	-795	-8,1
Keskusvaalilautakunta	1		18	18	100
Tarkastuslautakunta					
Kunnanhallitus	3 019	488	482	-6	-1,2
Perusturvalautakunta	2 368	2 458	2 018	-440	-17,9
Sivistyslautakunta	1 028	930,4	813	-118	-12,7
Ympäristölautakunta	5 336	5 949	5 699	-250	-4,2
Menot	44 056	42 520	41 586	-933	-2,2
Keskusvaalilautakunta	1	23	28	4	18
Tarkastuslautakunta	24	25	26	1	4,0
Kunnanhallitus	5 070	2 668	2 582	-86	-3,2
Perusturvalautakunta	23 557	23 808	23 469	-339	-1,4
Sivistyslautakunta	9 746	10047	9 783	-264	-2,6
Ympäristölautakunta	5 659	5 949	5 699	-250	-4,2
Netto	-32 303	-32 695	-32 556	139	-0,4
Keskusvaalilautakunta	0	-23	-9	14	
Tarkastuslautakunta	-24	-25	-26	-1	4,0
Kunnanhallitus	-2 050	-2 180	-2 100	80	-3,7
Perusturvalautakunta	-21 189	-21 350	-21 450	-99	0,5
Sivistyslautakunta	-8 718	-9 117	-8 971	146	-1,6
Ympäristölautakunta	-323	0	0	0	100

2.4 Rahoitus

Valtionosuuksia arvioidaan kertyvän 18 875 000 euroa ja verotuloja 15 115 000 euroa vuonna 2018.

Vuoden 2010 alusta toteutettiin valtionosuusuudistus, jossa nykyiset sektorikohtaiset valtionosuudet keskitettiin pääosin valtiovarainministeriöön. Valtionosuusjärjestelmän perusrakenne säilyi uudistuksessa lähtökohtaisesti nykyisellään. Vuoden 2015 alusta voimaan astui uusi valtionosuusjärjestelmä, joka huomioi paremmin palvelujen tarvetta ja kasvatti Hankasalmen osuutta valtionosuusrahoituksessa.

Toisaalta on huomioitava, että kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin tuli vuoden 2012 alussa ensimmäinen leikkaus, ja samalla kiinteistövero poistettiin verotulontasausjärjestelmästä. Hankasalmen kunnan osalta nämä muutokset pienensivät tulopohjaa hieman yli 800 000 euroa. Kuntien peruspalvelujen valtionosuuksien leikkaukset ovat kasvaneet kaiken aikaa vuosina 2012 - 2017. Leikkausten rahoituspohjaa vähentävä kumulatiivinen vuosikohtainen kokonaisvaikutus on vuonna 2018 Hankasalmen kunnalle n. 1,5 miljoonaa euroa (verrattuna siis siihen, ettei valtionosuuksia olisi leikattu vuosina 2012-2016 ollenkaan). Tästä arviosta on jo vähennetty pois kilpailukyky sopimuksen vaikutus sekä ne vaikutukset, jotka aiheutuvat toimeentulotuen siirtymisestä Kelalle, koska niiden valtionosuuksien leikkausten määrän edestä katoaa kunnalta myös toimintamenoja.

Vuoden 2016 suuri nousu valtionosuuksissa johtui 1) kustannustenjaon tarkistuksesta, 2) ansiotulo-vähennyksen 250 000 euron tuloveromenetyksen korvaamisesta kunnille valtionosuuksissa ja 3) valtionosuusmuutoksen positiivisesta vaikutuksesta Hankasalmen kunnalle.

Vuoden 2017 selkeä lasku valtionosuuksissa niihin tulevista kustannusten nousun aiheuttamista korotuksista huolimatta taas aiheutui viidestä keskeisestä seikasta: 1) kilpailukyky sopimus (vaikutus noin 370 000 euroa), toimeentulotuen siirto kunnilta Kelalle (vaikutus noin 200 000 euroa), 3) valtionosuusleikkauksista (vaikutus noin 180 000 euroa), 4) väkimäärän väheneminen (arvioitu vaikutus noin 250 000 euroa) sekä 5) verotulotasauksen vaikutus (140 000 euroa).

Vuonna 2018 vähenemää selittää ennen kaikkea väestön määrän vähenemä sekä kilpailukyky sopimus. Seuraavan taulukon kohdalla on syytä muistaa, että mikäli maakuntaudistus vuonna 2020 toteutuu, niin taloussuunnitelmavuodet 2020 ja 2021 muuttuvat täydellisesti nyt esitetystä.

Valtionosuudet ja verotulot

1000 e	Tp 2013	Tp 2014	TA 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Valtionosuudet	17 821	17 886	19 130	18 875	19 050	19 200	19 400
-peruspalvelujen valtionosuus	13 407	13 392	13 691				
-verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	5 056	5 082	5 410				
-opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet	-642	-588	29				
Verotulot	14 214	15 093	15 340	15 115	15 620	15 910	16 070
-tulovero	12 462	13 233	13 300	12 950			
-yhteisövero	695	700	720	865			
-kiinteistövero	1 057	1 160	1 320	1 300			
Yhteensä	32 035	32 979	34 470	33 990	34 670	35 110	35 470

Verotuloiksi vuodelle 2018 arvioidaan siis 15 115 000 euroa. Verotulojen kohdalla tulovero itse asiassa vuonna 2017 toteutuksessa olevaan tuloutukseen nähden laskee vuonna 2018. Siihen on synnä kilpailukyky sopimus, jonka kautta palkat eivät nouse ja niitä jossain määrin jopa leikataan. Lisäksi maan hallituksen päättämät kunnallisverotukseen kohdentuvat vähennykset vaikuttavat myös tuloverokertymään. Kiinteistöverotuksen kohdalla tulokertymä on lähtökohtaisesti vuoden 2017 tasolla samoin yhteisöverotuotto.

Vuoden 2018 on vuosikatteeksi on budjetoitu 1 434 000 euroa. Investointisuunnitelman nettomenot ovat 2,1 miljoonaa euroa, mikä on kokonaisuudessaan budjetoitu rahoitettavaksi lainalla. Mahdollinen omaisuuden myyntituotto (sähköomaisuus) voi pienentää toteutuessaan lainanottotarvetta.

2.5 Henkilöstö

Kunnan uusittu hallintosääntö sekä uusi kuntastrategia ohjaavat henkilöstöpolitiikkaa. Intran kautta henkilöstöpolitiikkaa tehdään avoimeksi ja vuorovaikutukselliseksi.

Vuosien 2018 - 2019 kuluessa kunnan palkkausjärjestelmä arvioidaan kokonaisuudessaan. Käytännössä toteutetaan TVA-palkkauksen tarkistus, joka jo vuonna 2016 on osan henkilöstöryhmistä kohdalta aloitettu ja jota 2017 vaiheittain jatkettu.

Henkilöstön määrässä ja rakenteessa talousarvion suunnittelukaudella on tapahduttava muutoksia ja luontaisia poistumia on hyödynnettävä henkilöstömäärän supistamisessa.

Sote- ja maakuntauudistuksen valmistelun kautta aletaan valmistautua kunnan henkilöstömäärän ja -rakenteen suureen muutokseen, koska uudistuksen toteutuessa ainakin kunnan palveluksessa oleva sote-henkilöstö sekä mahdollisesti kyseisten palvelujen tukihenkilöstö siirtyy tulevan maakunnan palvelukseen.

2.6 Investoinnit

Suunnitelmassa olevat investointihankkeet ovat muun muassa tilojen turvallisuuteen ja infran toiminnallisuuteen sekä vapaa-aikaan liittyviä parannuksia.

Vuoden 2018 merkittävin ja taloussuunnitelmavuosien tärkein hanke on Kuuhanaveden koulu. Koko koulukeskus toteutetaan uudisrakennuksena ja vähintään suunnittelu käynnistyy jo vuonna 2018. Mahdollisuuksien mukaan rakentaminenkin.

Toinen merkittävä yksittäinen investointihanke on Aseman- Kirkonkylän välinen kevyen liikenteen väylä, mikäli sen kohdalla tehty kehittämishankehakemus Keski-Suomen ELY-keskukseen hyväksytään osaksi Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa.

Näiden investointien vuoksi kunnanjohtajan ehdotuksessa on käytetty suurta harkintaa muiden investointien kohdalla, jotta lainanhoitokulut ja poistot eivät kasvaisi turhan suuriksi kunnan käyttötalouden kannalta. Samoin sote- ja maakuntauudistus pakottaa pohtimaan niin sote-tiloihin ja laitteisiin, kuin niihin liittyviin tukipalveluihinkin tehtäviä investointeja erittäin tarkasti. Sote-kiinteistöjen kohdalla onkin lähitulevaisuudessa tutkittava kaikki vaihtoehdot niiden omistuksen ja korjausinvestointien suhteen, koska kunta ei enää 2020 jälkeen ole noiden kiinteistöjen osalta kuin vuokranantaja

Tiehankeisiin ei ole tehty muutoksia sinällään, mutta niiden kohdalla edellytetään edelleen kohteiden priorisointia siten, että koko taloussuunnittelukauden ajan vuotuiset kulut ovat noin 200 000 euron tasolla.

Lautakuntien esitysten ulkopuolelta kunnanjohtaja nostaa investointiohjelmaan Niemisjärven päiväkodin pihan kunnostuksen. Piha-alue on uuden päiväkodin luomisessa jäänyt vaillinaiseksi ja se tulee saattaa kuntoon. Seuraavina vuosina on syytä sitten katsoa todennäköisesti muiden päiväkotien piha-alueita, vaikeivät ne vielä investointiohjelmassa olekaan.

Liikunta-, virkistys ja vapaa-ajansuunnitelman kautta syntyviin hankkeisiin varataan vuotuinen määräraha vuodesta 2018 alkaen. Muutoin investoinneissa korostuvat tilojen sisäilmaan ja kuntoon liittyvät pienet korjaustoimenpiteet.

3 KÄYTTÖTALOUS JA TOIMINTA

3.1 Keskusvaalilautakunta

Tehtävä: Keskusvaalilautakunta vastaa vaalien järjestämisestä.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

- Vaalien valmistelutoimenpiteet
- Ennakoäänestyksen järjestäminen ja ennakoäänestysasiakirjojen tarkastaminen
- Varsinaisen äänestyksen järjestäminen (vaalilautakunnat)
- Kunnallisvaaleissa lisäksi ehdokashakemusten vastaanotto ja tarkastaminen, ehdokaslistojen yhdistelmän laatiminen, ennakoäänten laskenta ja kaikkien äänten tarkastuslaskenta, tiedottaminen ja vaalien tuloksenvahvistaminen ja julkaiseminen

Toiminnan painopisteet vuonna 2018 ja suunnittelukaudella:

- Äänestysaluejako ja vaalilautakuntien määrä säilyy ennallaan (Asema, Kirkonkylä, Niemisjärvi)
- Presidentin vaali 2018, eduskunta- ja europarlamenttivaalit 2019, vuonna 2020 ei ole säännön mukaisia vaaleja, vuonna 2021 kuntavaalit (mahdollisia maakuntavaaleja v. 2018 ei ole huomioitu luvuissa, presidentinvaaleihin 2018 on huomioitu kahden vaalikierroksen kulut)

Taloussuunnitelma

KESKUSVAALILAUTAKUNTA 1000 e	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Myyntituotot	1		1			
Maksutuotot						
Tuet ja Avustukset			17			
Muut toimintatuotot						
TOIMINTATUOTOT	1		18	17	0	0
Henkilöstökulut	1	17	24			
Palvelujen ostot		6	3			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		1				
Avustukset						
Muut toimintakulut						
TOIMINTAKULUT	1	24	28	32	0	23
TOIMINTAKATE	0	-24	-9	-15	0	-23
Poistot						

3.2 Tarkastuslautakunta

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Lisäksi valtuusto valitsee toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastamista varten yhden tai useamman tilintarkastajan (JHTT-tilintarkastaja/JHTT-yhteisö). Tilintarkastuspalvelut kunta ostaa valtuuston päätökseen perustuen tilintarkastus-yhteisö BDO Auditor Oy:ltä. Vastuunalaisena tilintarkastajana toimii JHTT, HTM Aki Rusanen.

Palvelusuunnitelman kuvaus

Tilintarkastajan tehtävänä on tarkastaa kunkin tilikauden hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös hyvää tilintarkastustapaa noudattaen. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on seurata tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista, valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, miten valtuuston tilikaudelle asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet. Tarkastuslautakunta valvoo sidonnaisuuksien ilmoittamis-velvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset tiedoksi kunnanvaltuustolle kokoukseen jossa valtuusto käsittelee talousarviota.

Taloussuunnitelma

TARKASTUSLAUTAKUNTA 1000 e	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Myyntituotot						
Maksutuotot						
Tuet ja Avustukset						
Muut toimintatuotot						
TOIMINTATUOTOT	0	0	0	0	0	0
Henkilöstökulut	7	6	7			
Palvelujen ostot	17	18	19			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat						
Avustukset						
Muut toimintakulut						
TOIMINTAKULUT	24	25	26	26	26	26
TOIMINTAKATE	-24	-25	-26	-26	-26	-26
Poistot						

3.3 Kunnanhallitus

KUNNANHALLITUS 1000 e	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Myyntituotot	2 482	225	230			
Maksutuotot	306					
Tuet ja Avustukset	228	257	250			
Muut toimintatuotot	4	5	3			
TOIMINTATUOTOT	3 019	488	482	488	494	500
Henkilöstökulut	3 208	1 384	1 346			
Palvelujen ostot	1 112	813	794			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	57	36	31			
Avustukset	527	301	272			
Muut toimintakulut	165	134	139			
TOIMINTAKULUT	5 070	2 668	2 582	2 613	2 645	2 676
TOIMINTAKATE	-2 050	-2 180	-2 100	-2 125	-2 151	-2 177
Poistot	68	70	53	53	50	50

*vuonna 2018 toteutetaan sähköosakkeiden myynti, kuten talouden tasapainottamisohjelmassa on linjattu

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Vuonna 2017 luodun uuden kuntastrategian jalkauttaminen	Kaikkien vastuualueiden on luotava uuden kuntastrategian mukaiset strategiset tavoitteet, ja niiden toteutumisella mittarit alkuvuoden 2018 kuluessa	Talousarviossa 2019 on aivan uudet strategiset tavoitteet, joita on alettu seurata jo vuoden 2018 kuluessa. Jatkossa seurantaa tehdään tilinpäätöksissä ja tavoitteita päivitetään	Valmistelun suhteen: kunnanjohtaja (ja hänen alaisuudessaan vastuualueiden johtajat) Päätöksenteon suhteen: Kunnanhallitus ja lautakunnat

Keskeisimmät riskit tavoitteen toteutumiselle

- Sote- ja maakuntauudistus voi johtaa sen kaltaisiin ennakoimattomiinkin muutoksiin, joiden kautta valmisteltava strategiaa joudutaan nopeasti päivittämään uudestaan. Tai strategian tavoitteet osoittautuvat toimimattomiksi muutoksen keskellä.
- Strategisten päämäärien muutokset edellyttävät työntekijöiltä ja luottamushenkilöiltä muutoksia toimintatapoihin ja toiminnan painopisteiden uudelleen suuntaamista – vanhoista, vakiintuneista tavoista on vaikea päästää irti

3.3.1 Keskus- ja luottamushenkilöhallinto

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2018

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Hyvinvointikertomuksen vakiinnuttaminen kunnan päätöksen tueksi, pidetään yhä tavoitteena, sillä työtä tavoitteen toteutumisessa riittää	Sähköisen hyvinvointikertomuksen hyödyntäminen. Vastuualueiden sitouttaminen hyvinvointityöhön	Toisaalta sähköisen hyvinvointikertomuksen tietokannasta valittujen indikaattorin kautta seurataan kunnan omaa kehitystä ja toisaalta verrataan Hankasalmea muihin kuntiin	kunnanjohtaja ja eri vastuualueiden johto sekä kunnanhallitus ja lautakunnat

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiselle

- kyetäänkö valitsemaan kuvaavimmat indikaattorit ja toisaalta sopivimmat verrokkikunnat
- miten saadaan kaikki vastuualueet sitoutumaan hyvinvointityöhön
- riskit hallitaan johtoryhmän ja kunnanhallituksen sitoutumisella yhteisesti hyvinvointityöhön

Tehtävä: Kunnan johtamisesta vastaaminen.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

Kunnanjohtajan, kunnanhallituksen ja kunnanvaltuuston toiminta sekä kunnan elinkeinotoiminta.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2018 ja suunnittelukaudella:

- Hyvän arjen Hankasalmi –strategian tavoitteiden ja niiden mittareiden luominen kevään 2018 aikana
- Syksyllä 2018 elinkeino- ja työllisyyspoliittisen ohjelman päivittäminen ja konkreettisten painopisteiden linjaaminen sen kautta riittävine resursseineen
- SOTE- ja maakuntauudistuksen valmistelun johtaminen Hankasalmen kunnan osalta yhdessä perusturvalautakunnan kanssa
- Kuljetuskustannusten kasvun hillintä
- Kunnan muiden sääntöjen päivittäminen vastaamaan uutta kuntalakia ja kunnan uutta hallintosäätöä
- Maaseudun kehittäminen Leader-rahoituksella Maaseutukehityksen kautta

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Ta 2016	Ta 2017	Ta2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Väestömäärän kehityksen kääntäminen positiivisempaan suuntaan	Tilastokeskuksen tilasto	5200	5150	5040	5000	5000	5000
Elinkeinotoiminnan tukeminen työpaikkojen turvaamiseksi ja synnyttämiseksi Hankasalmella	kunnan alueella sijaitsevien työpaikkojen määrä (2014 → 2015 kehitys otettava vakavasti)	Tot 11 1533 (-39)	Tot 12 1524 (-9)	Tot 13 1527 (+3)	Tot 14 1502 (-25)	Tot15 1358 (-144)	

Henkilöstön määrä (htv1)	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Keskus- ja luottamushenkilöhallinto						
Vakituiset (sis. 0,4 elinkeinopäällikön)	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
Sijaiset						
Työllistetyt						
Muut määräaikaiset						
Oppisopimus						
Yhteensä	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9

htv1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä/365*(osa-aikaprosentti/100)

Keskus- ja luottamus henkilöhallinto	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
1000 e						
Luottamushenkilöhallinto						
Tulot	39	131	136			
Menot	767	926	890			
Netto	-728	-795	-754			
Elinkeinopalvelut						
Tulot						
Menot	112	113	132			
Netto	-112	-113	-132			
Välikäsi -hanke						
Tulot						
Menot	8	4				
Netto	-8	-4				
Keskus- ja luottamushenkilöhallinto yhteensä						
Tulot	39	131	136			
Menot	887	1 043	1 022			
Netto	-848	-912	-886	-896	-907	-918

3.3.2 Yleishallinto

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Henkilöstön ja luottamushenkilöiden sähköisen asioinnin kehittäminen ja ylläpito	Intran ja HR:n käytön vakiinnuttaminen kunnan henkilöstön parissa. Siirrytään kaikessa viestinnässä pääsääntöisesti sähköiseen	Paperipostituksen määrän väheneminen. Tiedotuksen paraneminen.	kunnanjohtaja, palvelujohtaja ja atk-suunnittelija ovat päävastuulliset viranhaltijat
Kuntalaisten sähköinen asiointi	Lisätään sähköisen asioinnin mahdollisuuksia Suomi.fi portaalin käyttöönotto	Sähköinen asiointi kuntalaisilta kasvaa selkeästi vuosittain	yhteistoiminnassa keskenään

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteiden toteutumiselle

- sähköisten järjestelmien tietoturvariskit ovat lisääntyneet, johtuvat useimmiten työntekijöiden puutteellisesta osaamisesta

Tehtävä:

Tuottaa kunnan hallinto- ja talouspalvelut sekä atk-palvelut sekä henkilöstöhallintopalvelut

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

- Hallinto- ja talouspalvelut :

- o Keskusarkiston ylläpito
- o Asiakirjahallinnosta vastaaminen
- o Kunnanvaltuuston ja -hallituksen kokousten valmistelu ja päätösten täytäntöönpano
- o Kunnan johtamista ja päätöksentekoa tukevien palveluiden ja aineiston tuottaminen
- o Talouden suunnittelu ja seuranta
- o Talous- ja palkkahallinnosta vastaaminen

- Atk-palvelut :

- o Kunnan tieto- ja viestintäjärjestelmien ylläpito ja kehittäminen
- o Kunnan laiteympäristön ylläpito ja tietoturva huolehtiminen
- o Työntekijöiden ja luottamushenkilöiden sovellus- ja laitetuki
- o Kunnan tieto- ja viestintäjärjestelmien toimivuudesta ja kehittämisestä vastaaminen

- Henkilöstöhallinto :

- o Virka- ja työsuhteasioiden hoito ja työhyvinvoinnin tukeminen
- o Työterveyshuollon järjestäminen

Toiminnan painopistealueet vuonna 2018 ja suunnittelukaudella:

- asiakirjahallinnon suunnitelmien päivittäminen ja vahvistaminen
- arkistojen ajantasalle saattaminen ja sähköisen arkistoinnin kehittäminen
- talouspalvelujen tuottaminen oikein ja ajallaan päätöksenteon tueksi
- sähköposti- ja kalenteripalvelujen siirto Microsoft Exchangeen
- verkkoyhteyksien kehittäminen
- sähköisen asioinnin mahdollisuuksien lisääminen
- tietoturvaosaamisen kehittäminen henkilökunnan keskuudessa
- sähköisen asioinnin mahdollisuuksien lisääminen
- Intran kehittäminen

Tavoitteen määrittely

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Tehokas asiakirjahallinto, tiedon sähköinen säilytys	sähköisen AMS:n valmiusaste			30%			
Oikeat ja ajantasaiset tiedot taloustiedot	kirjaus- ja raportointi-aikataulut			100 %			
Sap HR -ohjelman käyttö	ohjelman käyttöaste	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Talousjärjestelmän taloussuunnittelun ja raportoinnin käyttö	käyttäjä-koulutukset	väh.1/v/ käyttäjä	uudet käyttäjät	uudet käyttäjät	uudet käyttäjät	uudet käyttäjät	uudet käyttäjät
AD-verkkokäyttöjärjestelmä							
Microsoft Exchange sähköposti kalenteri-palvelujen käyttöönotto	Yhteiset kalenterit käyttöön			100 %			
Tietoturvan parantaminen	henkilökunnan koulutusten määrä			100%			

Henkilöstön määrä (htv1) Hallinto- ja talouspalvelut, atk-palvelut ja henkilöstöhallinto	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Vakituiset	11,86	11,86	11,9	11,9	11,9	11,9
Sijaiset	1,62	1,58	0,67			
Työllistetyt	0,08	0,42				
Muut määräaikaiset	1	1	0,5	0,5		
Oppisopimus						
Yhteensä	14,56	14,86	13,07	12,4	11,9	11,9

htv1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä/365*(osa-aikaprosentti/100)

Yleishallinto 1000 e	TP 2016	TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Hallinto- ja talouspalvelut						
Tulot	19	22	19			
Menot	454	469	454			
Netto	-435	-447	-436			
Atk-palvelut						
Tulot	7	7	7			
Menot	253	245	246			
Netto	-246	-239	-240			
Henkilöstöhallinto						
Tulot	70	50	53			
Menot	204	203	193			
Netto	-134	-153	-140			
Yleishallinto yhteensä						
Tulot	96	78	78			
Menot	911	917	893			
Netto	-815	-838	-815	-825	-835	-845

3.3.3 Maaseutu- ja työllistämispalvelut

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2018

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
1. Työttömyyden taso alle maakunnan ja Jyvässeudun keskiarvon	Uusien työpaikkojen edistäminen. Tukityöllistäminen kuntaan ja yrityksiin.	Työttömyys% Hankasalmi Jyvässeutu Keski-Suomi	elinkeinopäällikkö
2. Yritystoiminnan toimitilarpeisiin vastaaminen	Päivitetään vapaat toimitilat. Tonttirikisteri ajan tasalla. Markkinoidaan vapaita toimitiloja suurin kontaktein.	Yritysten toimitilarpeisiin löytyneet ratkaisut	elinkeinopäällikkö
3. Maatilayritysten ja muun yritystoiminnan investoinnit	Yritysten omistajanvaihdosten ja investointien edistäminen koulutustilaisuuksia järjestäen	Työpaikkakehitys Maatilayritysten liikevaihto	elinkeinopäällikkö

Keskeisimmät riskit kyseisten tavoitteiden toteutumiseksi

- Yleinen työllisyystilanne ja työnantajien mahdollisuudet työllistää.
- Käytännön yhteistyöresurssit TE – toimiston kanssa.
- Väestön keskittyminen isoihin kaupunkikeskuksiin ja työvoiman saatavuus.
- Maatilatalouden kannattavuuskehitys

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan

- Työvoiman ammattitaidon ylläpitäminen mm. pitkäaikaistyöttömiä tuki työllistämällä.
- Hyvät peruspalvelut ja toimiva infra.
- Hyvä yrittämisen ilmapiiri ja yrityshankkeissa yritysten tukeminen.

Tehtävä:

Maaseutuhallinnon tehtävät ja maaseudun kehittäminen osana Laukaan yhteistoiminta-aluetta. Kunnallisesta työllistamisestä sekä yrityksiin työllistamisestä vastaaminen.

Elinkeinojen kehittämistehtävät.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

- EU ja kansallisten tukien hakuprosessin hoitaminen osana Laukaan yksikköä. Maatila- ja muun yritystoiminnan vahvistaminen investointeja ja sukupolvenvaihdoksia edistäen.
- Vastata kunnallisesta työllistamisestä yrityksiin ja kuntaorganisaatioon.
- Yritysneuvonta ja yritystoiminnan edistäminen.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2018 ja suunnittelukaudella:

- Maatilojen investointien edistäminen.
- Yritysten käyttöön vapaiden toimitilojen kartoitus ja päivitys sekä toimitilojen ja teollisuustonttien markkinointi. Koulutustilaisuudet
- Hankasalmen työttömyysaste alle Jyvässeudun ja maakunnan keskiarvon. Työllisyydenhoidossa painopiste alle 25 -vuotiaissa nuorissa ja pitkäaikaistyöttömissä sekä yrityksiin työllistamisessä.

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	v. 2000	v. 2005	v.2010	v. 2013	v. 2014	v. 2015
Maatilayritysten taloudellinen menestyminen	Maatilojen tulot	milj. €	milj. €	milj. €	milj. €	milj. €	milj. €
	Myyntitulot	4,6	4,4	5,4	6,0	6,0	5,7
	Tuet	4,6	5,1	5,6	5,2	5,2	4,6
	Metsätulot	3,9	3,0	2,7	3,3	4,0	2,8
	Sivuansiot	4,0	4,6	5,3	5,2	5,1	5,4
	Yhteensä	17,1	17,1	19,0	19,6	20,3	18,5

Henkilöstön määrä (htv1)		Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Maaseutu- ja työllistämispalvelut						
Vakituiset	39,0	1,2	1,2			
Sijaiset	3,0					
Työllistetyt, kunnallinen työllistäminen	14,1	20,0	20,0			
Työllistetyt, yrityksiin työllistäminen	1,75	5,0	5,0			
Muut määräaikaiset (sis.lomituksen 2015-2016)	56	0,6	0,5			
Oppisopimus						
Yhteensä	113,85	26,8	26,7			

htv1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä/365*(osa-aikaprosentti/100)

Maaseutu- ja työllistämispalvelut 1000 e	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Maaseutupalvelut						
Tulot						
Menot	90	119	112			
Netto	-90	-119	-112			
Lomituspalvelut						
Tulot	2 673					
Menot	2 647					
Netto	26					
Työllistäminen						
Tulot	210	278	268			
Menot	534	590	555			
Netto	-323	-312	-287			
*Kunnallinen työllistäminen						
Tulot	162	160	150			
Menot	478	472	437			
Netto	-316	-312	-287			
*Tukityöllistäminen yrityksiin						
Tulot	49	118	118			
Menot	56	118	118			
Netto	-7	0	0			
Maaseutu- ja työllistämispalvelut yhteensä						
Tulot	2 884	278	268			
Menot	3 271	709	667			
Netto	-387	-430	-399	-404	-409	-414

3.4 Perusturvalautakunta

PERUSTURVALAUTAKUNTA	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
1000 e						
Myyntituotot	36	35	38			
Maksutuotot	1 646	1 566	1 576			
Tuet ja Avustukset	415	545	83			
Muut toimintatuotot	272	312	322			
TOIMINTATUOTOT	2 368	2 458	2 019	2 200	2 226	2 253
Henkilöstökulut	5 725	6 277	5 739			
Palvelujen ostot	15 660	15 687	15 776			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	298	234	347			
Avustukset	1 426	1 022	1 056			
Muut toimintakulut	448	587	551			
TOIMINTAKULUT	23 557	23 808	23 469	23 569	23 852	24 138
TOIMINTAKATE	-21 189	-21 350	-21 450	-21 369	-21 625	-21 885
Poistot	70	70	42	42	40	40

3.4.1 Hallinto ja toimisto

Perusturvan hallinnossa on kahden henkilötyövuoden panos, sihteeritiimissä 1,5 htv ja palvelujohtajan 0,5 htv. Sihteeritiimin toiminta alkaa olla vakiintunutta ja vuosi 2018 onkin siltä osin tiimin toiminnan syventämisen aikaa. Tiimijatuksena on se, että perusturvan hallinnon tehtävät ovat organisoitu siten, että sijaistaminen kaikissa olosuhteissa onnistuu mahdollisimman hyvin.

Perusturvan hallinto	TP 2016	TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
1000 e						
Perusturvan hallinto						
Tulot						
Menot	222	246	238			
Netto	-221	-246	-238	-241	-244	-247

3.4.2 Sosiaalipalvelut

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Ehkäisevien sekä varhaisen vaiheen palvelujen, toimintojen ja työotteen vahvistaminen korjaavien palvelujen käytön vähentämiseksi	Varhaisen tuen tarjoaminen eri toimijoiden välisenä yhteistyönä Vahvistetaan hyvinvointia antamalla tukea erilaisissa elämäntilanteissa oleville yksilöille ja perheille, jotta he selviytyvät arjen tilanteista.	Sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen piirissä 0-17 –vuotiaita vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 0–17–vuotiaita vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä ≤ 6,5 %	lastensuojelun ja lapsiperhepalvelujen sosiaalityöntekijät/ perhetyöntekijä/ johtava sosiaalityöntekijä lastensuojelun sosiaalityöntekijä/ johtava sosiaalityöntekijä

Tavoite (jatkuu)	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
		Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0–17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä ≤ 1,3 %	lastensuojelun sosiaalityöntekijä/ johtava sosiaalityöntekijä
		Kehitysvammahuollon avohuollon ohjauksessa olevat asiakkaat 50 % kohderyhmästä	Kehitysvammahuollon ohjaaja/johtava sosiaalityöntekijä
		Monialaisen työvoimapalvelun (TYP:n) asiakkaat 100/vuosi	palveluohjaaja, johtava sosiaalityöntekijä
		Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä vuoden aikana ≤ 30 %	palveluohjaaja, johtava sosiaalityöntekijä
		Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneiden määrä vuoden aikana ≥ 70	palveluohjaaja

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2018

1. Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Sosiaalipalvelujen palveluprosessien jatkuva kehittäminen	Kehitetään työkäytäntöjä ja sisäisiä palvelurakenteita asiakaslähtöisemmiksi ja taloudellisimmiksi.	Toimintakeskuksen ja työpajan yhteistyön tiivistäminen tilojen ja ohjauksen osalta.	johtava sosiaalityöntekijä/ ohjaajat
		Perhekeskustoimintamallin jalkauttaminen.	johtava sosiaalityöntekijä/sosiaalityöntekijät/ perhetyöntekijä
		Omaishoitajien tukemisen kehittäminen: vapaiden järjestäminen monipuolisesti ja asiakaslähtöisesti, terveystarkastukset, valmennus ja koulutus.	vanhuspalvelupäällikkö/ johtava sosiaalityöntekijä
	Asiakkaiden tarpeiden ja tilanteiden tunnistamisessa, toimintakyvyn arvioinnissa ja päätöksenteossa hyödynnetään työryhmän ammattitaitoa.	Hakemusten käsittely ja palvelutarpeen arviointi moniammatillisissa työryhmissä, tot. 100 %	sosiaalityöntekijä/ johtava sosiaalityöntekijä

	Päätöksenteko perustuu lainsäädäntöön ja kuntakohtaisiin linjauksiin ja päätösten perusteet käydään läpi asiakkaiden kanssa.	Toimenpiteitä aiheuttaneiden oikaisuvaatimusten määrä vuoden aikana ≤ 1	sosiaalityöntekijät/ johtava sosiaalityöntekijä
--	--	--	---

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiselle

- palvelujen kysyntä ja tarve lisääntyvät ennakoitua enemmän eri palveluissa
- asiakkaiden entistä monialaisemmat ongelmat
- ehkäisevät ja peruspalvelut eivät toimi kunnolla, lähipalvelut eivät ole saavutettavissa, jolloin korjaavien palveluiden käyttö lisääntyy

Miten riskit hallitaan/miten niihin voidaan reagoida

- työprosessien kehittäminen vastaamaan asiakastarpeita
- varahenkilöjärjestelyn varmistaminen
- moniammatillisen yhteistyön syventäminen ja yhteisten tavoitteiden laatiminen lapsiperhepalveluihin
- työpajatoiminnan ja toimintakeskuksen yhteistyön kehittämiseen panostaminen
- päihde- ja mielenterveyspalveluiden vahvistaminen lähipalveluna
- työttömien aktivoinnin tehostaminen varhaisessa vaiheessa

2.Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Henkilöstön työhyvinvoinnin ja ammattitaidon ylläpitäminen	Erilaiset työturvallisuusriskit minimoidaan ja järjestetään mahdollisuus ammattitaidon ylläpitämiseen ja kehittämiseen koulutuksen avulla. Koulutussuunnitelman tekoon osallistuu myös henkilöstö.	Toimistotiimin toimivuus	palvelujohtaja
		Koulutussuunnitelman mukaiset koulutukset toteutuneet %	johtava sosiaalityöntekijä/ palvelujohtaja
		Kehityskeskustelut 1 krt/v, tot. 100 %	johtava sosiaalityöntekijä/ palvelujohtaja
		Koulutuspäivät/hlö/v ≥ 3 pv	johtava sosiaalityöntekijä/ palvelujohtaja

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiselle

- työpaine ja kuormitus lisääntyvät asiakasmäärien ja ongelmien lisääntyessä

Miten riskit hallitaan/miten niihin voidaan reagoida

- työyhteisöpalaverit pidetään säännöllisesti viikoittain
- työryhmätyöskentelyä hyödynnetään
- työkuormitusta seurataan säännöllisesti liiallisen työpaineen ehkäisemiseksi
- varhaisen välittämisen keskustelujen käyminen tarvittaessa

Tehtävä:

Sosiaalihuoltolain sekä muiden sosiaalihuollon erityislakien (lastensuojelulaki, vammaispalvelulaki, kehitysvammalaki, päihdehuoltolaki, toimeentulotukilaki, perhehoitajalaki, omaishoidontukilaki) mukaisten palvelujen järjestäminen kuntalaisten hyvinvoinnin turvaamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

Kehitysvammapalveluilla autetaan asiakkaita, joiden toimintakyky on häiriintynyt synnynnäisesti tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi.

Lastensuojelulla turvataan lapsen oikeus turvalliseen ja virkeitä antavaan kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen ja vaikutetaan kasvuolosuhteisiin sekä tuetaan vanhempia heidän kasvatustehtävässään ja toteutetaan yksilö- ja perhekohtaista lastensuojelua.

Vammaispalveluilla edistetään vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistään ja poistetaan vammaisuuden aiheuttamia haittoja omaisten ja eri yhteistyötahojen kanssa

Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on parantaa henkilön elämänhallintaa ja toimintakykyä, jotta hän voisi työllistyä, hakeutua koulutukseen tai osallistua TE-hallinnon työllistymistä edistäviin palveluihin. Kuntouttava työtoiminta on tarkoitettu pääsääntöisesti pitkään työttöminä olleille henkilöille.

Myöntämällä toimeentulotukea sekä toteuttamalla aikuissosiaalityötä ja palveluohjauksellista työtä tuetaan, ohjataan ja neuvotaan asiakkaita omatoimisuuteen ja itsenäiseen selviytymiseen, mikäli asiakkaan omat voimavarat tai tulot eivät riitä.

Myöntämällä omaishoidontukea sekä järjestämällä perhehoitoa ja asumispalveluja mahdollistetaan vanhusten ja vammaisten henkilöiden tarpeenmukainen hoito osana tarkoituksenmukaista palvelu- ja hoitoketjua.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2018 ja suunnittelukaudella:

- Eri-ikäisten asiakkaiden palveluketjujen tarkastelu taloudellisuuden ja asiakaslähtöisyyden näkökulmasta
- Ehkäisevän työn näkökulman vahvistaminen eri palveluissa
- Eri sektoreiden välisen yhteistyön tehostaminen lasten ja nuorten palveluissa
- Yhteistyömahdollisuuksien hyödyntäminen eri hallintokuntien ja lähikuntien kesken huomioiden sote-palvelurakennemuutoksen eteneminen sekä seudulliset hyvät käytännöt ja toimintamallit

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Sosiaalipalvelujen nettokustannukset 5.170.700 €/5159	euroa/asukas	1029	958	1002			
Työmarkkinatuen kuntaosuus 240 000 €/5159	euroa/asukas		44	47			
Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja taloudellisten tukitoimien menot 948.800 €/5159	euroa/asukas	189	175	184			

Henkilöstön määrä (htv1)	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Hallinto ja sosiaalipalvelut						
Vakituiset	7,35	10	9	10		
Sijaiset	1,1					
Työllistetyt	0,41	1	1	1		
Muut määräaikaiset	1,9		1			
Oppisopimus						
Yhteensä	10,76	11	11	11		

htv1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä/ 365*(osa-aikaprosentti/100)

Sosiaalipalvelut 1000 e	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Sosiaalipalvelut						
Tulot	89	83	90			
Menot	1 892	1 728	1 927			
Netto	-1 803	-1 646	-1 837	-1 800		
Vammaispalvelut						
Tulot	34	16	16			
Menot	1 008	927	962			
Netto	-974	-911	-946	-950		
Toimeentuloturva						
Tulot	209					
Menot	663	295	301			
Netto	-454	-295	-301	-300		
Toimintakeskus-Asuntola						
Tulot	35	37	35			
Menot	264	265	280			
Netto	-230	-228	-245	-250		
Omaishoito ja perhehoito						
Tulot	163	130	160			
Menot	586	539	603			
Netto	-424	-409	-443	-440		
Muut sosiaalipalvelut						
Tulot	49	43	20			
Menot	1 473	1 547	1 519			
Netto	-1 424	-1 504	-1 499	-1 500		
Sosiaalipalvelut yhteensä						
Tulot	578	308	321			
Menot	5 886	5 301	5 592			
Netto	-5 308	-4 993	-5 271	-5 240	-5 303	-5 367

3.4.3 Vanhuspalvelut

Tehtävä: Hoito- ja huolenpitopalveluiden tuottaminen läpi koko palveluketjun.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

- Kotihoito edistää kunnan asukkaiden hyvinvointia ammattitaitoisilla ja kokonaisvaltaisilla hoito- ja huolenpitopalveluilla yhteistyössä omaisten ja muiden tahojen kanssa tukien asukkaiden omatoimisuutta.
- Palveluasumisen toiminta-ajatuksena on antaa hoitoa ja huolenpitoa kodinomaisissa olosuhteissa vanhuksille, jotka eivät enää selviydy tukitoimienkaan avulla omassa kodissaan.
- Sosiaalihuoltolain mukaista laitoshoidon tarjoava yksikkö pyrkii tukemaan vanhusten kotona selviytymistä ja ennalta ehkäisemään pitkäaikaiseen laitoshoitoon siirtymistä järjestämällä yksilölliseen kuntoutussuunnitelmaan pohjautuvaa kuntouttavaa lyhytaikaishoitoa sekä palvelu- ja hoitosuunnitelmaan perustuvaa vuorohoitoa niille, joiden toimintakyky tai kotona selviytyminen muutoin on heikentynyt. Arviointijaksoilla kartoitetaan kokonaisvaltaisesti vanhuksen palvelujen tarve pyrkien mahdollistamaan kotona asuminen mahdollisimman pitkään avohoidon turvin.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2018 ja suunnitelmakaudella

- Vanhusten palvelurakenteen muuttaminen avohoidon suuntaan vahvistamalla kotihoitoa ja tehostamalla kotiutusta sairaaloista kotiin. Palveluasumista ja perhehoitoa kehitetään niin, että vältetään raskaammilta hoitomuodoilta
- Hoidon oikea kohdentaminen, palveluprosessien sujuvuuden mahdollistaminen ja varmistaminen kotiutustiimitoiminnan avulla, sekä SAS-ryhmän tehokkaalla työskentelyllä
- Hyvinvointia tukevien kotikäyntien ja terveystarkastusten kohdentaminen riskiryhmille ja tarvittaessa kalenterivuonna 80 vuotta täyttävälle henkilölle
- Vanhuspalvelulain veloitteiden toteuttaminen
- Yhteistyön lisääminen eri hallintokuntien ja lähikuntien välillä huomioiden kunta- ja palvelurakennemuutoksen ja sote-uudistuksen tuomat vaatimukset ja seudulliset mahdollisuudet

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Laitosvaltainen palvelurakenne korvataan avo- ja asumispalveluilla.	Ikäihmisten kotona tai kodinomaisissa olosuhteissa asuminen varmistetaan hyvin suunnitellulla ja joustavalla palvelurakenteella .	91–92 % yli 75-vuotiaista asuu omassa kodissaan Säännöllisen kotihoidon piirissä 13–14 % yli 75-vuotiaista Välitön työaika % kotihoidossa 40sh/60lh	vanhuspalvelupäällikkö palveluvastaavat
	Tehostetun palveluasumisen paikkoja on riittävästi vastaamaan laatusuosituksen tavoitetta.	Tehostetussa palveluasumisessa 6–7 % 75 vuotta täyttäneistä Palvelutalojen täyttöaste %	
	Kuntouttavan lyhytaikashoidon järjestäminen laitoshoidon sijaan	Tammirannan asiakkaat lyhytaikaisten osuus %/htp	
	Oikea aikainen palvelujen saatavuus	Myönnetty palvelu järjestetään 3 kk:n kuluessa	
	Toimintakyvyn ja palvelutarpeen arviointiin on selkeät mittarit	Arviointi on tasalaatuista ja sisällöltään yhtenevää	

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2018

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Vanhuspalvelujen laadun ja riittävyyden arviointi vuosittain	PETULTK arvioi palvelujen laatua ja riittävyyttä asiakaspalautteiden perusteella	Asiakaskyselyn toteuttaminen	palveluvastaavat
Uuden palvelukulttuurin sisäistäminen asiakaslähtöisessä hoiva- ja hoitotyössä	Henkilöstön muutuskoulutusta jatketaan terveyden ja toimintakyvyn tukemiseen ja asiakaspalveluun liittyvällä koulutuksella. Koulutussuunnitelman tekoon osallistuu myös henkilöstö.	Koulutussuunnitelman mukaiset koulutukset toteutuneet, %	palveluvastaavat

Riskit

Keskeisimmät riskit toiminnallisen tavoitteen toteutumiseksi

- alle 75-vuotiaiden asiakkaiden määrä lisääntyy
- pidentynyt elinikä lisää palvelujen tarvetta yli 75-vuotiailla
- kotona asuvat henkilöt yhä huonompikuntoisia ja monisairaita
- muistisairauksien lisääntyminen
- koulutetun henkilöstön riittävyys tulevaisuudessa
- lakisääteiset määräjät eivät toteudu

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan

- ennaltaehkäisevä työ (seniorikeskus, hyvinvointia tukevat kotikäynnit, muistipoliklinikka toiminta, neuvontapalvelut, fysioterapeutti, voimavarahoitaja)
- riittävä henkilöstön resursointi, myös sijaisuuksiin varahenkilöjärjestelmän avulla
- resursseja varattava myös alle 75-vuotiaiden hoitoon
- optimointijärjestelmän käyttö kotihoidossa
- asiakaspalautteen kerääminen
- vanhusneuvoston roolin vahvistaminen ja mukaan ottaminen suunnitteluun ja arviointiin

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Henkilöstön työhyvinvoinnin ja ammattitaidon ylläpitäminen vähintään nykyisellä tasolla	Varmistetaan henkilöstön riittävä osaaminen koulutuksella. Varmistetaan henkilöstön jaksaminen erilaiset työturvallisuusriskit minimoiden ja työolosuhteita parantamalla	Koulutuspäivät > 3 pv/hlö/v Sairauspoissaolojen ka < 20 kalenteripv/hlö/v	palveluvastaavat palveluvastaavat, vanhuspalvelupäällikkö, palvelujohtaja

Keskeisimmät rikit kyseisen tavoitteen saavuttamiselle

- työpaine ja kuormitus lisääntyvät asiakasmäärien kasvaessa ja asiakkaiden toimintakyvyn laskiessa
- lainsäädännön tuomat paineet kotihoidolle
- keskeiset tehtävät ja palvelut yksittäisten työntekijöiden vastuulla

Miten riskit hallitaan / miten niihin reagoidaan

- säännölliset tiimipalaverit kerran viikossa
- kehityskeskustelut vuosittain
- koulutussuunnitelman tekeminen kattavasti koko vanhustenhuoltoon
- varhaisen välittämisen keskustelujen käyminen tarvittaessa
- varahenkilöstöjärjestelmän kehittäminen ja keskitetty sijaisjärjestely

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Kotikäyntien yksikkökustannukset: Kotihoito							
1.711.000/48.800	€/tunti (brutto)	68*	36	35	-	-	-
1.488.000/48.800	€/tunti, netto	49*	32	31	-	-	-
Päiväranta							
1.195.750 €/12.045	€/hoitopv/netto	87	111	99			
Metsätähti							
699.150 €/7300	€/hoitopv/ netto	89	100	96			
Kotiranta							
636.650 €/7300	€/hoitopv, netto	91	92	87			
Tammela							
370.700 €/4015	€/ hoitopv, netto	101	100	92			
Tammiranta							
731.550 €/5840	€/ hoitopv. /netto	117	140	125			

Henkilöstön määrä	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Vanhuspalvelut (htv1)						
Vakituiset	81	97	97	97		
Sijaiset	34,59	18	18	18		
Työllistetyt	2,71	4	4	4		
Muut määräaikaiset		1				
Oppisopimus						
Yhteensä	118,30	120	119	119		

htv1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä/ 365*(osa-aikaprosentti/100)

Vanhuspalvelut 1000 e	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Kotihoito						
Tulot	227	223	223			
Menot	1 729	1 768	1 711			
Netto	-1 503	-1 545	-1 488	-1 520		
Vanhuspalvelujen rakennemuutos						
Tulot	150	450				
Menot		0				
Netto	150	450				
Vanhuspalvelujen rakennemuutos, voimavaraohitaja						
Tulot		35	23			
Menot	5	35	23			
Netto	-5	0	0			
Kotihoiton tukipalvelut						
Tulot	194	209	197			
Menot	336	320	294			
Netto	-142	-111	-97	-100		
Seniorikeskus						
Tulot	33	36	36			
Menot	141	214	176			
Netto	-108	-177	-140	-140		
Palveluasunnot Metsätähti						
Tulot	182	261	260			
Menot	790	993	959			
Netto	-608	-732	-699	-700		
Palveluasunnot Päiväranta						
Tulot	443	419	415			
Menot	1 522	1 764	1 611			
Netto	-1 079	-1 345	-1 196	-1 200		
Palveluasunnot Kotiranta						
Tulot	266	262	262			
Menot	927	968	899			
Netto	-661	-706	-637	-638		
Palveluasunnot Tammela						
Tulot	131	132	132			
Menot	523	532	502			
Netto	-392	-400	-371	-380		
Tammiranta						
Tulot	164	123	150			
Menot	796	943	882			
Netto	-632	-820	-732	-740		
Vanhuspalvelut yhteensä						
Tulot	1 789	2 150	1 698			
Menot	6 769	7 536	7 056			
Netto	-4 979	-5 387	-5 358	-5 418	-5 483	-5 549

3.4.4 Terveyspalvelut

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Hyvinvointia ja terveyttä edistävien, laadukkaiden ja kustannustehokkaiden perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palveluiden järjestäminen	Palvelujen tuottamista ohjaa vähintään vuosittain käytävissä sopimusohjaus-neuvotteluissa tarkistettu kuntalaisten palvelujen tarve. Palvelutuotannossa keskeistä on avoimuus tilaajan ja tuottajan välillä.	Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit/ 1000 asukasta ≤ 2300	palvelujohtaja
		Perusterveydenhuollon muut avohoitokäynnit/ 1000 asukasta ≥ 1400	palvelujohtaja
		Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärin potilaat yhteensä % väestöstä ≤ 75	palvelujohtaja
		Sairastavuusindeksi, ikävakioitu ≤ 118	palvelujohtaja
		Terveyskeskussairaaloiden käyttöaste ≤ 9/v	palvelujohtaja

Riskit

Keskeisimmät riskit toiminnallisen tavoitteen toteutumiseksi

- päivystyskäyntien lisääntyminen keskussairaalassa
- terveyskeskussairaaloiden käyttöasteen lisääntyminen
- lääkäriresurssien heikkeneminen Hankasalmen terveysasemalla
- kiireettömän hoidon jonojen pidentyminen avosairaanhoidossa
- ongelmat vanhusten muistisairauksien hoidon ja kuntoutuksen järjestämisessä

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan

- kunnan kotihoidon 24/7 toimivien palvelujen varmistaminen
- yhteistyön ylläpitäminen ja kehittäminen erikoissairaanhoidon, JYTen ja kunnan välillä
- kotiutuksen toimintamallin jatkuva kehittäminen
- kuntouttavan lyhytaikashoidon saatavuuden varmistaminen

Tehtävä:

Kuntalaisten terveystarpeisiin ja palvelukysyntään perustuvien ennaltaehkäisevien, hoitavien ja kuntouttavien sekä kustannustehokkaiden palvelujen tilaaminen Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskukselta sekä terveellisen ja turvallisen elinympäristön turvaaminen kuntalaisille Jyväskylän kaupungin hallinnoiman ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen palveluilla.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

JYTen sopimuskunnat, Jyväskylä, Hankasalmi, Uurainen määrittelevät käytettävissä olevien resurssiensa puitteissa Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskuksen järjestämien terveydenhuollon palvelujen sisällön ja laajuuden. Jyväskylän kaupungin ympäristöterveydenhuollon palveluyksikkö hoitaa ympäristöterveydenhuollon tehtävät Hankasalmen, Joutsan, Jyväskylän, Luhangan, Multian, Muuramen, Petäjäveden, Toivakan ja Uuraisten alueilla.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2018 ja suunnitelmakaudella

- Sote-uudistukseen valmistautuminen
- Uusien alueellisten toimintamallien kehittämiseen sitoutuminen
- Osallistuminen maakuntamallia tekevien työryhmien toimintaan
- Uusi Sairaala –hankkeen etenemiseen valmistautuminen yhteistyössä sairaanhoitopiirin kanssa
- Hankasalmi-ohjelman tavoitteiden huomioiminen terveydenhuollon sopimusohjausneuvotteluissa

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Perusterveydenhuollon (ml. suun terveydenhuolto) nettokustannukset 3.367.000 €/netto/5159	euroa/ asukas	594	636	653			
Erikoissairaanhoidon nettokustannukset 7.121.700 €/netto/5159	euroa/ asukas	1334	1362	1380			

Erikoissairaanhoidon nettokustannukset eivät sisällä vanhoja eläkevastuita, 63.600 €.

Terveyspalvelut 1000 e	TP 2016	TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Perusterveydenhuolto (JYTE)						
Tulot	1					
Menot	3 572	3 326	3 367			
Netto	-3 571	-3 326	-3 367	-3 600	-3 643	-3 687
Erikoissairaanhoido						
Tulot						
Menot	6 915	7 169	6 985			
Netto	-6 915	-7 169	-6 985	-7 200	-7 286	-7 374
Ympäristöterveydenhuolto						
Tulot						
Menot	205	230	230			
Netto	-205	-230	-230	-230	-233	-236
Terveyspalvelut yhteensä						
Tulot	1					
Menot	10 691	10 725	10 582			
Netto	-10 691	-10 725	-10 582	-10 830	-10 960	-11 091

3.5 Sivistyslautakunta

SIVISTYSLAUTAKUNTA 1000 e	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Myyntituotot	425	436	370			
Maksutuotot	334	283	268			
Tuet ja Avustukset	238	199	148			
Muut toimintatuotot	31	13	27			
TOIMINTATUOTOT	1 028	930	813	822	832	842
Henkilöstökulut	5 680	5 859	5 679			
Palvelujen ostot	2 350	2 341	2 398			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	346	364	359			
Avustukset	322	394	374			
Muut toimintakulut	1 048	1 089	974			
TOIMINTAKULUT	9 746	10 047	9 783	9 901	10 019	10 140
TOIMINTAKATE	-8 718	-9 117	-8 971	-9 078	-9 187	-9 298
Poistot	219	218	125	125	120	120

3.5.1 Hallinto ja toimisto

Sivistystoimen hallinto 1000 e	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Tulot						
Menot	170	175	175			
Netto	-170	-175	-175	-178	-180	-182

3.5.2 Koulutuspalvelut

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Laadukkaiden koulutuspalveluiden turvaaminen	Ylläpidetään edellytyksiä laadukkaaseen oppimiseen, kestävään hyvinvointiin ja monipuolisiin oppimisympäristöihin	Toimiva kouluverkko Pätevä henkilöstö Jatko-opintoihin sijoittuminen (%/ päättötodistuksen saaneet)	sivistystoimenjohtaja, koulujen rehtorit/ johtajat

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2018

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Opetussuunnitelmien käyttöönotto portaittain ja toimintakulttuurin jalkauttaminen	<p>Monimuotoisten oppimisympäristöjen käyttö</p> <p>Lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden lisääminen</p> <p>Opiskelun suunnittelun, seurannan ja arvioinnin sekä kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittäminen sähköisiä ympäristöjä hyödyntäen</p>	<p>Tarkoituksenmukaisten ympäristöjen (mm. Google Gafe, Wilma jne.) käyttö opetuksessa, arvioinnissa sekä suunnittelussa ja kehittämisessä/käyttäjien määrä</p> <p>Monialaisten oppimis- ja aihekokonaisuuksien toteutuminen kouluittain/määrä sekä toiminnan onnistuminen sisäisen arvioinnin mukaan</p> <p>Yhteistyöverkoston kanssa toteutuneen opinto-, harrastus- ja kerhotoiminnan laajuus /yhteistyötahojen sekä kerhojen (lukiossa hyväksiluettavien</p>	sivistystoimenjohtaja, koulujen rehtorit/ johtajat, erityisopetuksen koordinaattori
Henkilöstön koulutus ja työhyvinvointi	<p>Osaava ja motivoitunut henkilöstö</p> <p>Uuden tv- pedagogiikan edistäminen ja riittävä, ajanmukainen välineistö</p>	<p>Työhyvinvointikyselyt Koulutussuunnitelman laajuus</p> <p>Tvt-strategian mukaisten tavoitteiden saavuttaminen (=erillinen vuosittainen arviointi)</p>	sivistystoimenjohtaja, koulujen rehtorit/ johtajat, tvt-ohjausryhmä
Turvallinen toimintaympäristö	Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen turvallisuuden ylläpitäminen ja kehittäminen	Turvallisuusvastaavan nimeäminen, esimiesten koulutus, riskien kartoitus, toimenpiteiden	sivistystoimenjohtaja, koulun rehtorit/ johtajat, koulutuspalvelujen turvallisuusvastaava

Riskit

Keskeisimmät riskit toiminnallisen tavoitteen toteutumiselle

Opetussuunnitelman käyttöönotto ja jalkauttaminen

Riskit:

- Sähköisen ympäristön tekniset ongelmat ja käyttäjien koulutuksen puute
- Kerhotoiminnan hankeavustuksen vähentyminen/mahdollinen päättyminen
- Arvioinnin kehittäminen ja toteuttaminen ei toteudu yhdenmukaisesti eri koulujen välillä

Riskien toteutumisen ehkäiseminen:

- Sähköisen ympäristön kuntoon saattaminen ja henkilöstön täydennyskoulutus
- Kerhotoiminnan tarkka suunnittelu sekä omavastuuosuuden kasvattaminen
- Arvioinnin yhteisten käytänteiden varmistaminen opetuksen järjestäjän toimesta sekä tehokas tiedottaminen ja henkilöstön kouluttaminen arvioinnin osalta

Henkilöstön koulutus ja työhyvinvointi

Riskit:

- Opetustilojen kunto ja ahtaus
- Puutteellinen tv-t-osaaminen ja tekniikan ongelmat -> henkilöstön ajanhallinta ja väsyminen
- Tiedon ja yhteisten toimintamallien puute
- Oppilaiden haastava ja epäasiallinen käytös

Riskien toteutumisen ehkäiseminen:

- Koulutussuunnitelman laatiminen ja siitä kiinni pitäminen
- Yhteistyön kehittäminen kunnan eri toimijoiden välillä (kiinteistöä koskevat asiat, työsuojelu)
- TVT-strategian mukaisiin tavoitteisiin pääseminen
- Kouluttaminen ja tiedottaminen talous- ja henkilöstöhallinnon ohjelmistoihin liittyen
- Yhteisten toimintamallien kehittäminen haastaviin tilanteisiin
- Opiskeluhuollon toteuttaminen suunnitellusti ja moniammatillisesti

Turvallinen toimintaympäristö

Riskit:

- Opetustilojen kunto puutteellinen, henkilöstö ei sitoudu noudattamaan ohjeita, tiedonkulku ei toimi, vartiointipalvelu ja kiinteistöhuolto eivät toimi.

Riskien toteutumisen ehkäiseminen:

- Terveiden fyysisten tilojen käyttö, työturvallisuuden huomioiminen ja työhyvinvointiin panostaminen

Tehtävä:

Esi-, perus- ja lukiokoulutuksen sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

Laadukkaiden koulutuspalveluiden järjestäminen

Toiminnan painopistealueet vuonna 2018 ja suunnitelmakaudella

- Turvallisen oppimisympäristön varmistaminen
- Toimintojen kehittäminen hankerahoituksella (Kerhotoiminnan kehittäminen, erityisopetuksen kehittäminen jne.)
- Osallisuuden lisääminen koulupäivään
- Uusien opetussuunnitelmien etenevä käyttöönotto, jota tuetaan opettajien koulutuksin
- Lukiossa opiskelijoiden valmentaminen sähköisen yo-tutkinnon kokeisiin

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Taloudellisuus	Nettokustannukset/ oppilas	9501	9585	9230			
	Nettokustannukset/ lukion opiskelija	10189	9855	9689			
	Nettokustannukset/ aamu- ja iltapäivätoimintaan	1582	1897	1779			

Henkilöstön määrä (htv1)	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Koulutuspalvelut						
Vakituiset	60,05	63,62	60,86			
Sijaiset	7,14	2,22	2,4			
Työllistetyt	2,51	2,55	2,37			
Muut määräaikaiset	3,83	2,93	4,26			
Oppisopimus	0,26	0,80	0,26			
Yhteensä	73,79	72,12	70,15			

htv1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä/ 365*(osa-aikaprosentti/100)

Koulutuspalvelut	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
1000 e						
Perusopetus						
Tulot	398	329	265			
Menot	5 466	5 531	5 407			
Netto	-5 069	-5 202	-5 142	-5 204	-5 266	-5 329
Lukio						
Tulot	20	37	19			
Menot	783	796	746			
Netto	-764	-759	-727	-735	-744	-753
Ammatillinen koulutus						
Tulot						
Menot	4	3	3			
Netto	-4	-3	-3	-3	-3	-3
Koulutuspalvelut yhteensä						
Tulot	417	366	284			
Menot	6 253	6 330	6 155			
Netto	-5 836	-5 964	-5 872	-5 942	-6 013	-6 085

3.5.3 Vapaa-ajan palvelut

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Kuntalaisten osallistaminen vapaa-ajan palveluiden kehittämiseen	Kansalaisopiston, kirjasto-, nuoriso-, liikunta- ja kulttuuripalveluiden kehittäminen yhdeksi kokonaisuudeksi riittävillä resursseilla ja henkilöstöllä	Kuntalaisaloitteet ja -palaute Toimijatapaamiset jatkuvat säännöllisinä	sivistystoimenjohtaja, vapaa-ajan tiimi
Liikunta-, virkistys-, ja vapaa-ajan suunnitteluprojektin eteneminen toteutukseen	Palveluiden parantaminen kuntalaisnäkökulmasta	Käynnistyvät projektit	

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2018

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Vapaa-aikatoimen yhteistyön tiivistäminen	Haetaan tehostettuja yhteistyömalleja laajemmassa yhteistyössä esim. yhteisten tapahtumien ja projektien kautta.	Vapaa-ajan palveluiden strategian valmistuminen	vapaa-ajan tiimi
Yhteistyön syventäminen ja kehittäminen myös yli hallintokuntarajojen			
Tilojen ja välineistön käytön sekä tiedottamisen tehostaminen			
Turvallinen toimintaympäristö	Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen turvallisuuden ylläpitäminen ja kehittäminen	Turvallisuusvastavan nimeäminen, esimiesten koulutus, riskien kartoitus, toimenpiteiden seuranta	sivistystoimenjohtaja, vapaa-ajan palvelujen turvallisuusvastaava

Riskit

Keskeisimmät riskit toiminnallisen tavoitteen toteutumiselle

- Monitahoiset toimenkuvat ja henkilöstön kuormituksen lisääntyminen
- Kunnan taloudellisen tilanteen kiristyminen
- Henkilöstö ei sitoudu noudattamaan turvallisuusohjeita, tiedonkulku ei toimi, vartiointipalvelu ja kiinteistöhuolto eivät toimi.

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan

Riskeihin varautuminen:

- Toimintojen kehittäminen tiimimäisessä yhteistyössä. Olemassa olevien toimintamallien (Yhteistiedotus, Kulttuuripolku) hyödyntäminen, sekä olemassa olevien yhteistyöverkostojen vahvistaminen
- Työturvallisuuden huomioiminen ja työhyvinvointiin panostaminen

Tehtävä: Laadukkaiden vapaa-ajanpalvelujen tarjoaminen kuntalaisille

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

- Vapaa-ajanpalvelut tukevat ja edistävät kuntalaisten hyvinvointia
- Kansalaisopiston, kirjasto-, nuoriso-, liikunta- ja kulttuuripalvelujen avulla luodaan edellytyksiä monipuoliselle harrastamiselle (esim. eri liikunta- ja taiteenlajit, kirjallisuus ja kulttuuri) sekä elinikäiselle oppimiselle
- Vapaa-ajanpalvelut tarjoavat moniarvoisia ja monipuolisia virikkeitä, tasavertaisia sivistyksellisiä mahdollisuuksia ja moniammatillista tukea, joiden avulla ehkäistään syrjäytymistä ja edistetään yhteisöllisyyttä

Toiminnan painopistealueet vuonna 2018 ja suunnitelmakaudella

- Vapaa-ajanpalvelujen tarjoaminen mahdollisimman tasapuolisesti kaiken ikäisille kuntalaisille lähipalveluina
- Saumaton yhteistyö rinnakkaisten julkisyksiköiden, kuntalaisten, kolmannen sektorin ja kunnan ulkopuolisten toimijoiden kanssa.
- Olemassa olevien resurssien täydentäminen ja toimintojen kehittäminen hankkeita toteuttamalla
- Turvallisuustekijöiden huomioiminen vapaa-ajanpalvelujen toteuttamisessa
- Sote- ja maakuntauudistuksen tuomien mahdollisuuksien ja yhdyspintojen kartoittaminen ja vapaa-ajanpalvelujen asiantuntemuksen esiin nostaminen muuttuvassa toimintaympäristössä.

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Kirjastopalveluiden kustannustehokkuus	Käyttötalouden nettomenot, e/asukas	62,92	65,09	63,72			
Kulttuuripalveluiden kustannustehokkuus	Käyttötalouden nettomenot, e/asukas	16,28	17,19	17,11			
Liikuntapalveluiden kustannustehokkuus	Käyttötalouden nettomenot, e/asukas	37,35	42,63	37,37			
Nuorisopalveluiden kustannustehokkuus	Käyttötalouden nettomenot, e/alle 29-vuotiaat asukkaat	57,64	81,44	94,09			
Kansalaisopiston kustannustehokkuus	Käyttötalouden nettomenot, e/opetustunti	48,22	51,27	48,26			
	Opetustuntien lukumäärä	7200	7300	7250			

Henkilöstön määrä (htv1)	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Vapaa-ajan palvelut						
Vakituiset	7,16	9,2	8,12			
Sijaiset	2,41	1	1,08			
Työllistetyt	1,28	1,85	1			
Muut määräaikaiset	3,84	2,8	15,8			
Oppisopimus	0,44	1	1			
Yhteensä	15,13	15,85	27			

htv1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä / 365 * (osa-aikaprosentti/100)

Vapaa-ajan palvelut 1000 e	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Kansalaisopisto						
Tulot	133	125	127			
Menot	480	494	476			
Netto	-347	-469	-350	-354	-358	-363
Kulttuuripalvelut						
Tulot	4	5	5			
Menot	88	94	93			
Netto	-84	-89	-88	-89	-90	-91
Kirjastopalvelut						
Tulot	10	12	7			
Menot	335	349	334			
Netto	-324	-337	-327	-331	-335	-339
Liikuntapalvelut						
Tulot	26	27	31			
Menot	219	248	223			
Netto	-193	-220	-192	-194	-196	-199
Nuorisopalvelut						
Tulot	193	189	191			
Menot	277	301	309			
Netto	-84	-112	-118	-119	-121	-122
Vapaa-ajan palvelut yhteensä						
Tulot	366	358	360			
Menot	1 398	1 486	1 434			
Netto	-1 032	-1 127	-1 074	-1 087	-1 100	-1 113

3.5.4 Varhaiskasvatuspalvelut

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Kuntakohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman, lapsen- ja ryhmäkohtaisen suunnitelman käyttöönotto, arviointi ja muokkaaminen.	Kuntakohtaisen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman jalkauttaminen ja säännöllinen arvioiminen ja muokkaaminen.	Kuntakohtaisen suunnitelman arviointi ohjausryhmässä 1 krt/vuosi. Ryhmävasun arviointi säännöllisesti tiimipalaverissa. Lapsen vasu vähintään 1 krt/vuosi.	Kaikki varhaiskasvatuksen esimiehet

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2018

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Toimintakulttuurin kehittäminen lapsia, huoltajia, yhteistyökumppaneita osallistavaan suuntaan ja uusien toimintamenetelmien käyttöönotto.	Arjessa mukana lapset, huoltajat ja yhteistyökumppanit. Osallistumisen arviointityökalujen kehittäminen esim. digitekniikkaa hyödyntämällä.	Kaikki edellä mainitut tahot ovat mukana. Erilaisia arvioinnin työkaluja käytössä. Digitekniikan välineitä käytössä ja koko henkilöstö on saanut koulutuksen/ohjauksen niiden käyttöön. Arviointi kehityskeskusteluissa.	esimiehet
Varhaiskasvatuksessa toimintamuotoina on päiväkotijärjestämänä.	Paikallisen tarpeen mukaan tarjolla on päiväkotijärjestämänä.	Varhaiskasvatuspaikka järjestyy lain määräämissä puitteissa 100 %.	varhaiskasvatuspäällikkö
Turvallinen toimintaympäristö	Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen turvallisuuden ylläpitäminen ja kehittäminen	Turvallisuusvastaavan nimeäminen, esimiesten koulutus, riskien kartoitus, toimenpiteiden seuranta	sivistystoimenjohtaja, esimiehet, varhaiskasvatuksen turvallisuusvastaava, jokainen työntekijä

Riskit

Keskeisimmät riskit toiminnallisen tavoitteen toteutumiseksi

- Vasu: Huoltajat ja muut yhteistyötahot eivät osallistu VASU-työskentelyyn. Ei saada luotua uusia työkaluja, niiden haltuunotto ei suju / vie kohtuuttomasti aikaa
- Toimintamuodot: Perhepäivähoitajia ei löydy eläköityvien / pois jäävien tilalle. Päiväkotipaikkoja ei ole riittävästi kaikille halukkaille (tilanpuute).
- Turvallisuus: Henkilöstö ei sitoudu noudattamaan ohjeita, tiedonkulku ei toimi, vartiointipalvelu ja kiinteistöhuolto eivät toimi.

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan

- Esimiehet yhdessä työyhteisön kanssa suunnittelevat yhdessä työskentelyn tavoitteelliseksi ja tehokkaaksi. Tehokas ja selkeä tiedottaminen, perusteleva. Vasu -työskentelyssä käytetään tarvittaessa ulkopuolisia asiantuntijoita ja kouluttautumista.
- Henkilöstön työhyvinvoinnista huolehtiminen. Ennakointi ja rekrytointiohjelman hallinta ja tehokas käyttö.
- Työturvallisuuden huomioiminen ja työhyvinvointiin panostaminen. Tiedottamiseen selkeät pelisäännöt, perehdyttäminen, ennakointi, koulutus, työnohjaus, työterveyshuolto. Säännölliset yhteistyöpalaverit, tukipalvelujen välillä vähintään 1 kert./v.

Tehtävä: Varhaiskasvatuspalvelujen järjestäminen

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

Turvata lapsen suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kasvun, oppimisen ja hoidon kokonaisuus, jossa painottuu pedagogiikka. Lapsen ja perheen hyvinvointia edistävä ja osallistava varhaiskasvatus päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Vaihtoehtona päivähoidolle kunta maksaa lakisääteistä kotihoidontukea ja yksityisen hoidon tukea.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2018 ja suunnitelmakaudella

- VASUn käyttöönotto ja arviointi, osallisuuden lisääminen ja uudet toimintamenetelmät.
- Turvallisuus.

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Varhaiskasvatuksen menot/lapsi pysyvät nykytasossa.	Päivähoidon nettokustannukset/hoidossa olleet lapset/vuosi	8400	8864	9142			

Henkilöstön määrä (htv1) Varhaiskasvatuspalvelut	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Vakituiset	28,87	31,38	33,48			
Sijaiset	1,46		1,08			
Työllistetyt	0,29	1	3			
Muut määräaikaiset	1	1,5	2			
Oppisopimus						
Yhteensä	31,62	33,88	39,56			

htv1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä/ 365*(osa-aikaprosentti/100)

Varhaiskasvatuspalvelut 1000 e	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Päiväkoti Sillankorva						
Tulot	68	73	63			
Menot	556	555	579			
Netto	-487	-469	-517	-523	-529	-535
Päiväkoti Metsätähti						
Tulot	49	52	36			
Menot	350	399	416			
Netto	-301	-347	-380	-384	-389	-394
Päiväkoti Sinisiipi						
Tulot	48	31	30			
Menot	257	253	242			
Netto	-209	-222	-212	-215	-217	-220
Perhepäivähoito						
Tulot	65	50	40			
Menot	444	479	431			
Netto	-380	-429	-391	-396	-401	-405
Lasten kotihoidontuki						
Tulot						
Menot	300	370	350			
Netto	-300	-370	-350	-354	-358	-363
Varhaiskasvatuspalvelut yhteensä						
Tulot	230	206	169			
Menot	1 907	2 056	2 018			
Netto	-1 677	-1 850	-1 849	-1 872	-1 894	-1 917

3.6 Ympäristölautakunta

YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA 1000 e	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Myyntituotot	3 130	3 186	3 201			
Maksutuotot	0	0	0			
Tuet ja Avustukset	3	0	0			
Muut toimintatuotot	2 174	2 721	2 460			
TOIMINTATUOTOT	5 308	5 907	5 662	5 730	5 798	5 868
Henkilöstökulut	2 313	2 422	2 257			
Palvelujen ostot	1 360	1 468	1 405			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	1 433	1 392	1 394			
Avustukset	83	115	115			
Muut toimintakulut	275	338	313			
TOIMINTAKULUT	5 464	5 735	5 483	5 549	5 616	5 683
TOIMINTAKATE	-157	172	178	180	183	185
Poistot	1 280	1 242	1 430	1 431	1 490	1 490

SoTe-ratkaisut voivat vaikuttaa arvioon vuodesta 2019 alkaen

3.6.1 Ympäristöpalvelut

Toiminnalliset tavoitteet

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2018

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Ympäristön viihtyisyys, turvallisuus ja terveellisyys	Vihertoimen ja jätehuollon palveluiden avulla edistetään elinympäristön turvallisuutta, terveellisyttä ja viihtyisyyttä	Asuinympäristön viihtyisyyden yleisarvosana kerran valtuustokaudessa toteutettavan asiakastyytyväisyyskyselyn mukaan >3,5	puutarhuri
Viheralueet ja kunnan kiinteistöjen ympäristöt edistävät viihtyisyyttä	Erilaisia puisto- ja viheralueita ja kunnan kiinteistöjen ympäristöjä hoidetaan niin, että ne lisäävät kuntalaisten elinympäristön viihtyisyyttä	Vihertoimen arvosanojen keskiarvo asiakastyytyväisyyskyselyn mukaan >3,5	puutarhuri
Jätehuolto edistää kestävä kehitystä ja ympäristön viihtyisyyttä	Jätehuollon järjestämisellä edistetään kierrätystä ja vaarallisten jätteiden ohjautumista asianmukaiseen käsittelyyn, sekä osaltaan varmistetaan ympäristön terveellisyttä ja turvallisuutta.	Kotitalouksien jätehuollon laillisuus ja toimivuus: Järjestetyn jätehuollon piirissä > 98 % kiinteistöistä	puutarhuri, ympäristönsuojelusihteeri

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiselle ja miten riskit hallitaan:

Puistot:

Pieni ja suurelta osin väliaikaisista työntekijöistä koostuva henkilöstö sekä työllisyystöiden järjestämisen vaikeutuminen. Rekrytoinnin ja töiden ohjaamisen avulla pyritään mahdollisimman hyvään työsuoritukseen.

Jätehuolto:

Pienen kunnan on haastavaa vastata toimintaympäristöstä ja jätelainsäädännön muutoksista aiheutuviin muutoksiin. Toiminnan järjestämiseen liittyvät päätökset voivat merkittävästi vaikuttaa taloudellisen varautumisen riittävyyteen. Kouluttaudutaan aktiivisesti ja pyritään yhteistyöhakaiseen toimintaan.

Tehtävä:

Ympäristön hoito, jätehuollon järjestäminen.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

Viihtyisän, turvallisen ja terveellisen ympäristön tuottaminen, viheralueiden hoito, jätehuollon järjestäminen

Toiminnan painopistealueet vuonna 2018 ja suunnitelmakaudella

Puistot:

Viheralueiden ja kunnan kiinteistöjen ympäristön hoito, leikkipaikkojen turvallisuus.

Jätehuolto:

Jätehuollon tulevaisuuden näkymät eivät ole selkiytyneet toimintasuunnitelman laatimisen aikana. Vaihtoehdot selvitettiin vuoden 2017 aikana, ja painopisteeksi muodostuu selvitysten jälkeen tehtävän järjestämispäätöksen mukaisten toimenpiteiden toteuttaminen.

Taloudelliset tavoitteet

Henkilöstön määrä (htv1)	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020
Ympäristöpalvelut ja rakennusvalvonta					
Vakituiset	2,4	2,4	2,4*	2,4*	2,4*
Sijaiset					
Työllistetyt	2	2	2	2	2
Muut määräaikaiset	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Oppisopimus					
Yhteensä	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9

Ympäristöpalvelut 1000 e	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Vihertoimi						
Tulot	197	471	440			
Menot	239	248	283			
Netto	-43	223	156	158	160	162

3.6.2 Talon palvelut

❖ Siivouspalvelut

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Hankasalmen kunnan toimitilojen siivouspalvelun ja laitoshuollon järjestäminen	Luotettavaa laitoshuoltoa ja siivousta taloudellisesti kunnan omiin kiinteistöihin	Talouden toteuman seuranta Asiakastyytyväisyys kyselyt	siivoustyönjohtaja

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2018

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Taloudellisesti, tehokkaasti ja ekologisesti järjestetty kunnan toimitilojen siisteys ja terveellisyys	Henkilöstö noudattaa siivoussopimuksia/työhjeita ja joustavaa toimintamallia	Talouden toteuman seuranta Koulutuspäivät/hlö Asiakastyytyväisyyskyselyt Kehityskeskustelut	siivoustyönjohtaja

Riskit

Keskeisimmät riskit toiminnallisen tavoitteen toteutumiseksi

- Sitoutuminen sopimusten mukaisiin tehtäviin
- Haasteet muutosjohtamisessa
- Uusien toimintamallien sisäistäminen

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan

- Tiukkeneva talous, johon vastataan toimintaa tehostamalla
- Mitoituksen ja teknisten välineiden käyttö työnhajauksen apuna
- Työajan seurannan käyttöönotto
- Henkilöstön ammattiteknikan päivittäminen/lisääminen

Tehtävä: Hankasalmen siivouspalvelu tuottaa siivousta ja laitoshuoltoa lähinnä kunnan omiin toimitiloihin.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

Tuottaa laitoshuolto- ja siivouspalveluja sopimusten mukaisesti.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2018 ja suunnitelmakaudella

Palvelut tuotetaan sopimusten mukaisesti.

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp2016	Ta2017	Ta2018	Ts2019
Teho	m ² / laitoshuoltaja	806	1150	1252	
Henkilöstön ammatillinen osaaminen	Koulutuspäivät 2 pv/hlö/vuosi			Sisäistä ja ulkoista koulutusta ammattitaidon ylläpitämiseen/päivitykseen järjestetään	
Asiakkaiden osallistuvuus	Asiakastyytyväisyys			Asiakastyytyväisyyskyselyt	

SoTe-ratkaisut voivat vaikuttaa arvioon vuodesta 2019 alkaen

Henkilöstön määrä (htv1)	Tp 2016	Ta 2017	Ta2018	Ts2019	Ts2020	Ts2021
Siivouspalvelut						
Vakituiset	18,5	18	18	18	18	18
Sijaiset	tarvitaan	tarvitaan	tarvitaan	tarvitaan	tarvitaan	tarvitaan
Työllistetyt	1	2	2	2	2	2
Muut määräaikaiset	3,5	*	*	*	*	*
Oppisopimus	2	*	*	*	*	*
Yhteensä	25	20	20	20	20	20

htv1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä / 365 * (osa-aikaprosentti/100)

SoTe-ratkaisut voivat vaikuttaa arvioon vuodesta 2019 alkaen

❖ Kiinteistöhuolto

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2018

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
1. Parannetaan vuorovaikutusta kiinteistöjen käyttäjien kanssa	1. Sähköisten viestintäkanavien aktiivisempi käyttö	1. Sähköisten palvelupyyntöjen määrälaskenta ja vasteaikojen seuranta	kiinteistöhuolto-päällikkö, kiinteistöjohtaja
2. Tarvetta vastaavan palvelumitoitus	2. Seurataan palvelutarpeen muutoksia	2. Tarkistetaan mitoitus	
3. Viihtyisät, turvalliset ja terveelliset olosuhteet kiinteistöissä	3. Huolehditaan hyvän arjen olosuhteiden pysymisestä kiinteistöissä	3. Seurataan asiakaspalautetta	
4. Aktiivinen tiedonvälitys kiinteistöjen omistajille. Yhteistyö palveluyritysten kanssa.	4. Säännölliset palaverit kiinteistöjen omistajien kanssa. Hyödynnetään yritysten palveluja.	4. Muistiot ja tilaukset	
5. Henkilöstön aloitteellisuus ja tietotaidon ylläpito	5. Kannustetaan aloitteellisuuteen ja järjestetään ylläpito- ja täydennys-	5. Koulutuspäivien määrien ja sisällön seuranta	

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiselle

- sitoutuminen sopimusten mukaisiin tehtäviin
- toimenpiteiden oikea mitoitus ja ajoitus
- toiminnanohjausjärjestelmän käyttö

Miten riskit hallitaan ja miten niihin reagoidaan

- henkilöstön säännöllinen ylläpitokoulutus
- päivystäjien perehdytys
- toiminnanohjausjärjestelmän tilastojen säännöllinen tarkastelu
- palautteiden analysointi ja tarvittaessa ohjeiston ja sopimusten tarkennukset

Tehtävä: Tuottaa kiinteistönhoidon kunnan omille kiinteistöille ja kiinteistöyhtiö Hakalle

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

Laadukkaita palveluja monipuolisesti ja joustavasti yhdistetyllä henkilöstöllä

Toiminnan painopistealueet vuonna 2018 ja suunnittelukaudella:

Kiinteistöhoito: Varmistaa toiminnallaan käyttäjille turvallinen toimintaympäristö.

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Kiinteistönhoito: -kiinteistönhoidon taso	m2/työntekijä	8660	8660	8200	8200	8200	8200
Henkilöstön hyvinvointi ja ammatillinen osaaminen	Täydennyskoulutukseen osallistuminen pv/hlö/vuosi	2	2	2	2	2	2
Veden kulutus - poislukien vesilaitokset	Seuranta FimX ohjelmalla, m ³ /v	25700	25000	24700	24200	24200	24200
Energian kulutuksen seuranta	Seuranta FimX ohjelmalla						

Henkilöstön määrä (hvt1)	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Kiinteistöhuolto						
Vakituiset	6	6	6	6	6	6
Sijaiset						
Työllistetyt	2	2				
Muut määräaikaiset						
Oppisopimus						
Yhteensä	8	8	6	6	6	6

hvt1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä/365*(osa-aikaprosentti/100)

❖ Ruokapalvelu

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
1. Ruokapalvelu tukee toiminnallaan kuntalaisten omatoimisuutta.	1. Toiminta on asiakaslähtöistä ja tarpeenmukaista palvelua.	1. Asiakastyytyväisyysmittaukset	ravitsemistyönjohtaja
2. Ruokapalvelu toimii tulosvastuullisesti tehokkaana ja oikein mitoitettuna	2. Tehokkuus mitoitettussa tuotannossa varmistaa taloudellisuuden	2. Talouden seuranta	
3. Vastuullisuus puhtaasta ympäristöstä ohjaa toimintaa	3. Hyödynnetään lähituottajia ja pyritään energiatehokkuuteen kaikessa toiminnassa	3. Oikea henkilöstömitoitus suhteessa tuotantoon	
4. Toiminnan ihmis- ja yritysvaikutukset arvioidaan säännöllisesti	4. Vaikutusarvioinnit tehdään määrävälein	4. Arviointitulos	
5. Henkilöstön osaamisen kehittäminen ja aloitteellisuus ovat osa ruokapalvelujen uudistumista	5. Henkilöstöä osallistetaan ruokapalvelujen kehittämisessä ja mahdollistetaan kouluttautuminen	5. Henkilöstön koulutuspäivät	

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2018

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
1. Lisätään yhteistyötä ja vuorovaikutusta eri asiakasryhmien kanssa	1. Säännölliset yhteistyökokoukset	1. Muistiot tapaamisista	ravitsemistyönjohtaja
2. Kehitetään yhteistyötä kunnan eri hallintokuntien kanssa	2. Avoin palautejärjestelmä	2. Palautearvioinnin tulokset	
3. Huomioidaan toiminnassa kestävä kehityksen periaatteita	3. Valmistetaan asiakasmäärien mukaisesti aterioita, huomioidaan hävikkiruuan merkitys. Kiinnitetään erityistä huomiota jätteiden lajitteluun	3. Aterioiden riittävyyden ja ruokahävikin mittaus	
4. Arvioidaan toiminnan ihmis- ja yritysvaikutukset	4. Toteutetaan arvioinnit	4. Arviointitulos	
5. Henkilöstön koulutus, kehittäminen	5. Kehitetään osaamista ja kerätään aloitteita	5. Koulutuspäivä/hlö ja aloitemäärät	

Riskit

Keskeisimmät riskit toiminnallisen tavoitteen toteutumiseksi

- Ennalta arvaamattomat kaluston ja laitteiden kunnossapitotarpeet
- Tuotantokeittiöiden toimivuus ja turvallisuus
- SOTE-uudistuksen tuomat toiminnalliset muutokset
- Ammattitaitoisen henkilöstön saatavuus

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan

- Kaluston ja laitteiden tehokas seuranta ja oikea aikainen reagointi
- Koneiden ja laitteiden kunnossapitosuunnitelma
- Työntekijöiden riittävä perehdytys
- Tiedonkulun tehostaminen toiminnallisten muutosten kohdatessa
- Koulutuksen ja itsensä kehittäminen, uuden oppimisen arvostaminen

Tehtävä:

Hankasalmen kunnan ruokapalvelu tuottaa laadukkaita, ravitsemussuositusten mukaisia ateriapalveluja asiakasläheisesti eri elämänkaaren vaiheissa oleville asiakkaille.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

Ruokapalvelun toiminta on ammattitaitoista, turvallista, tehokasta ja taloudellista.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2018 ja suunnitelmakaudella

- Palvelutason turvaaminen joustavalla, taloudellisella ja uudistavalla toiminnalla
- Henkilöstön ammatillisen osaamisen ylläpitäminen täydennyskoulutuksella
- Henkilöstön jaksamisesta huolehtiminen

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
- Kouluruokailu	€/suorite suorite/työntekijä	3,31 28600	3,13 27900	2,76 24012	2,76 24012		
- Laitosruokailu	€/suorite suorite/työntekijä	4,10 20100	4,02 23100	3,78 17453	3,78 17453		

Henkilöstön määrä (htv1)	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Ruokapalvelu						
Vakituiset	14	14	14	14		
Sijaiset	tarvitaan	tarvitaan	1,5	1,5		
Työllistetyt	2	3	2	3		
Muut määräaikaiset						
Oppisopimus						
Yhteensä	16	17	18,5	18,5		

htv1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä / 365*(osa-aikaprosentti/100)

SoTe-ratkaisut voivat vaikuttaa arvioon vuodesta 2019 alkaen

Talon palvelut	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
1000 e						
Talon palvelut, hallinto						
Tulot						
Menot	7	4				
Netto	-7	-4				
Siivouspalvelut						
Tulot	694	691	599			
Menot	709	670	602			
Netto	-15	21	-3	-3	-3	-3
Kiinteistöhuolto						
Tulot	1 489	1 653	1 563			
Menot	908	943	959			
Netto	581	710	604	611	619	626
Ruokapalvelu						
Tulot	1 211	1 313	1 305			
Menot	1 286	1 340	1 254			
Netto	-75	-27	51	52	52	53
Talon palvelut yhteensä						
Tulot	3 394	3 657	3 466			
Menot	2 911	2 957	2 814			
Netto	483	700	652	659	667	675

SoTe-ratkaisut voivat vaikuttaa arvioon vuodesta 2019 alkaen

3.6.3 Konsernin kiinteistöhallinto

❖ Konsernin kiinteistöhallinto

Konsernin kiinteistöhallinto 1000 e	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Konsernin kiinteistöhallinto						
Tulot	40	30	50			
Menot	111	109	101			
Netto	-71	-79	-51	-51	-52	-53
Asuntotoimi						
Tulot	773	815	789			
Menot	713	813	593			
Netto	60	1	197	199	201	204
Pelastustoimi						
Tulot						
Menot	434	425	401			
Netto	434	-425	-401	-406	-411	-416
Konsernin kiinteistöhallinto yhteensä						
Tulot	813	845	839			
Menot	1 258	1 347	1 095			
Netto	-445	-502	-255	-258	-262	-265

SoTe-ratkaisut voivat vaikuttaa arvioon vuodesta 2019 alkaen

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
1. Sidosryhmien huomiointi	1. Omatoimisten kuntalaisten osallistaminen	1. Kiinteistöjen käyttöaste suhteessa järjestetyn palvelun kustannuksiin	kiinteistöjohtaja
2. Kiinteistökannan kokonaistaloudellisuus	2. Kiinteistömassan resurssipohjainen kehittäminen	2. Kiinteistöpalveluresurssit suhteessa normeihin	
3. Öljyn käytöstä luopuminen	3. Puhtaiden energioiden käyttö	3. Kulutettujen energiamuotojen keskinäinen määrävertailu	
4. Vaikutusarvioinnit	4. Vaikutusarvioinnit ohjaamaan päätöksiä	4. Ihmis- ja yritysvaikutusarviointien keskiarvot	
5. Henkilöstön kehittäminen	5. Kehitetään osaamista	5. Koulutuspäivät suhteessa henkilöön	

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2018

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
1. Aloite- ja palvelukanavien avaaminen	1. Kiinteistöihin toimitetaan aloitteita ja palautteita varten yhteystieto tai pääte	1. Verrataan kiinteistöjen käyttöastetta ja kuntalaisten toiminnan osuutta järjestetyn palvelun kustannuksiin	kiinteistöjohtaja
2. Kiinteistökannan kokonaistaloudellisuus	2. Kiinteistömassan resurssipohjainen kehittäminen	2. Kiinteistöpalveluresurssit suhteessa normeihin	
3. Öljyn käytöstä luopuminen	3. Puhtaiden energioiden käyttö	3. Kulutettujen energiamuotojen keskinäinen määrävertailu	
4. Vaikutusarvioinnit	4. Vaikutusarvioinnit ohjaamaan päätöksiä	4. Ihmis- ja yritysvaikutusarviointien keskiarvot	
5. Henkilöstön kehittäminen	5. Kehitetään osaamista	5. Koulutuspäivät	

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiselle

- ennalta-arvaamattomat korjaus-/rakentamistarpeet
- kiinteistömassan sopeuttamisessa päätöksenteon irtautuminen tavoitteista
- energianhinnan muutokset ja hallinta

Riskien hallinta/miten niihin voidaan reagoida

- Kiinteistönhoidon ja ennakoivan korjausohjelman keinoin
- kustannusten tehokas seuranta ja oikea-aikainen muutoksiin reagointi
- tiedonhankinta ja arvioitujen ratkaisuvaihtoehtojen tuottaminen päätöksentekoon
- kunnan talouden hallinta kiinteistöhallinnan välinein

Tehtävä:

Kunnan yksin tai osittain omistamien kiinteistöjen arvon positiivinen kehitys ja kustannusten hallinta. Kiinteistöjen ylläpidosta sekä prosessien toimivuudesta vastaaminen. Kiinteistöjen käyttäjille ylläpidollisen palvelun tuottaminen.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

- Kiinteistöjen kokonaistaloudellinen hallinta ja kunnossapito
- Investointien kokonaistaloudellinen tuottaminen
- Käyttäjien kiinteistöteknisten toimintaedellytysten ylläpitäminen

Toiminnan painopistealueet vuonna 2018 ja suunnittelukaudella:

- Käyttäjien ohjaaminen sähköisen palvelukanavan käyttöön
- Kiinteistönpidon kokonaistaloudellinen tarkastelu ja tarvittavat toimenpiteet
- Tilaohjelman tavoitteiden määrittely ja käyttöönotto

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Ta 2017	Ta 2018	Ta 2019
Ylläpitokustannusten hallinta	Kiinteistöjen ylläpitokustannusten seurantajärjestelmä	Hankinnan ja käyttöönoton tehtävät	Seuranta ja raportointi	Seuranta ja raportointi
Kannattavuus-arviointi	Kiinteistökohtaisen kannattavuuden arvioinnin luominen	Hankinnan ja käyttöönoton tehtävät	Seuranta ja raportointi	Seuranta ja raportointi
Energia-arviot	Energialajien välinen vertailu	Vertailurakenteen käyttöönotto	Seuranta ja raportointi	Seuranta ja raportointi

❖ Asuntotoimi

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
1. Sidosryhmien huomiointi	1. Omatoimisten kuntalaisten osallistaminen	1. Kiinteistöjen käyttöaste suhteessa järjestetyn palvelun kustannuksiin	kiinteistöjohtaja
2. Kiinteistökannan kokonaistaloudellisuus	2. Kiinteistömassan resurssipohjainen kehittäminen	2. Kiinteistöpalveluresurssit suhteessa normeihin	
3. Öljyn käytöstä luopuminen	3. Puhtaiden energioiden käyttö	3. Kulutettujen energiamuotojen keskinäinen määrävertailu	
4. Vaikutusarvioinnit	4. Vaikutusarvioinnit ohjaamaan päätöksiä	4. Ihmis- ja yritysvaikutusarviointien keskiarvot	
5. Henkilöstön kehittäminen	5. Kehitetään osaamista	5. Koulutuspäivät	

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2018

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
1. Tyytyväinen asiakas	1. Tarjota kohtuuhintaisia asumisen ratkaisuja	1. Asukaskysely	kiinteistöjohtaja
2. Kiinteistöjen taloudellisuus	2. Kannattavuus tarkastelu kiinteistöittäin	2. Taloudellinen vuokrausaste, huoneistovuokrausaste, tulos ennen varauksia	
3. Vuokraustoiminnan keskittäminen tytäryhtiöille	3. Suoraomistusasuntojen myynti	3. Suoraomistusasuntojen määrä	
4. Kiinteistöjen toiminnallinen käyttö	4. Tyhjäkäytön poistaminen	4. Toimitilojen tarvearviot, korjauskustannusarvioiden suhde tuotto-odotuksiin	
5. Henkilöstön osaamisen kehittäminen	5. Alakohtainen jatko-koulutus	5. Koulutuspäivien määrä	

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiselle

- äkilliset vahingot kiinteistöille
- sopeutuskulut
- lainakorot
- energiahinnat

Riskien hallinta

- toiminnan ja talouden seuranta ja niihin ajoissa reagointi
- työmenetelmien kehittäminen
- kiinteistökohtainen kannattavuudenarviointi
- vuokrahintojen seuraaminen

Tehtävä:

Tarjota monipuolisia, kohtuuhintaisia asumisen sekä toimitilojen ratkaisuja.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

Tuottaa tarkoituksenmukaisilla toimintatavoilla tehtävän mukaisia palveluja tehokkaasti ja kannattavasti. Luoda asumiselle sekä toimitiloille tarkoituksenmukainen ja terveellinen ympäristö

Toiminnan painopistealueet vuonna 2018 ja suunnittelukaudella:

Toiminnan tehokkuuden kehittäminen

Taloudelliset tavoitteet

Kiinteistön hallinta, kunnan kiinteistöyhtiöt ja asuntotoimi

Henkilöstömäärä (htv1)	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Kiinteistön hallinta, kunnan kiinteistöyhtiöt ja asuntotoimi						
Vakituiset	5,50	4,00	2,85	2,85	2,85	2,85
Sijaiset						
Työllistetyt						
Muut määräaikaiset						
Oppisopimus						
Yhteensä	5,50	4,00	2,85	2,85	2,85	2,85

htv1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä / 365 * (osa-aikaprosentti / 100)

3.6.4 Infrapalvelut

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
1. Ylläpitää edellytykset omatoimiselle selviytymiselle	1. Varmistetaan infra-verkkojen toiminta	1. Infraverkkojen häiriötiheys	Tekninen päällikkö
2. Resurssien oikea mitoitus	2. Järjestetään infraverkkojen hoito kokonaistaloudellisesti	2. Infrapalveluresurssit suhteessa normeihin	
3. Maankäytön suunnittelun ohjaus	3. Maaseutumaisuuden säilyttäminen	3. Rakennuspaikkojen tarjonta	
4. Vaikutusarvioinnit	4. Vaikutusarvioinnit ohjaamaan päätöksiä	4. Ihmis- ja yritysvaikutusarviointien keskiarvot	
5. Henkilöstön kehittäminen	5. Kehitetään osaamista	5. Koulutuspäivät suhteessa henkilöön	

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2018

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
1. Infraverkkojen käytettävyys	1. Kuntoarvioihin perustuva kunnossapito	1. Kunnossapitokustannukset suhteessa häiriöiden määrään	Tekninen päällikkö
2. Resurssien oikea mitoitus	2. Infraverkkojen hoidon kehittäminen	2. Infrapalveluresurssit suhteessa normeihin	
3. Maankäytön suunnittelun ohjaus	3. Taajamien vetovoiman kehittäminen	3. Rakennuspaikkojen tarjonta	
4. Vaikutusarvioinnit	4. Vaikutusarvioinnit ohjaamaan päätöksiä	4. Ihmis- ja yritysvaikutusarviointien keskiarvot	
5. Henkilöstön kehittäminen	5. Kehitetään osaamista	5. Koulutuspäivät suhteessa henkilöön	

Riskit

Keskeisimmät riskit toiminnallisen tavoitteen toteutumiseksi

- Ennalta-arvaamattomat korjaus-/rakentamistarpeet
- Ammattitaitoisen henkilöstön riittävyys

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan

- Koulutus
- Tarvittaessa henkilöstön rekrytoiminen
- Riittävän henkilöstömäärän pitäminen työssä jaksamisen takaamiseksi
- Nykyaikaisten työmenetelmien ja -välineiden käyttö

Tehtävä: Kunnan maankäytön suunnittelu ja ohjaus. Kunnan infraverkkojen ylläpito.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

Kaavoituksen avulla luodaan edellytykset viihtyisälle, terveelliselle ja turvalliselle ympäristölle asumisen ja elinkeinojen tarpeisiin sekä palvelujen saatavuudelle ja liikennejärjestelyille.

Huolehditaan kunnan liikenneväylien, verkostojen ja muiden Infratoimintojen kunnossapidosta, saneerauksesta ja rakentamisesta kustannustehokkaasti turvallisuus ja ympäristö huomioiden

Toiminnan painopistealueet vuonna 2018 ja taloussuunnitelmakaudella

- Kaavoituksen ajantasaistaminen
- Kaavan pohjakarttojen uudistaminen
- Katujen peruskorjaukset
- Verkostojen saneerauksen katujen peruskorjausten yhteydessä

Taloudelliset tavoitteet

Henkilöstön määrä (htv1)	Tp 2016	Ta2017	Ta 2018	Ta2019	Ts2020	Ts2021
Infrapalvelut						
Vakituiset	6	6	5			
Sijaiset	0,8	0,5				
Työllistetyt		1				
Muut määräaikaiset	2,5	1	1			
Oppisopimus	0,5	0,5				
Yhteensä	9,3	9	6			

htv1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä / 365*(osa-aikaprosentti/100)

Infrapalvelut 1000 e	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Infrapalvelut, hallinto						
Tulot						
Menot	22	35	36			
Netto	-22	-35	-36	-36	-36	-37
Kaavoitus						
Tulot	9	5	5			
Menot	112	132	73			
Netto	-103	-127	-68	-69	-70	-70
Hulevesien käsittely						
Tulot	39		38			
Menot	40		38			
Netto	-1		0	0	0	0
Liikennealueet						
Tulot	3	1				
Menot	231	266	385			
Netto	-228	-265	-385	-390	-394	-399
Varikko						
Tulot	103	117	105			
Menot	182	230	238			
Netto	-79	-113	-133	-134	-136	-138
Infrapalvelut yhteensä						
Tulot	155	123	148			
Menot	587	663	769			
Netto	-432	-540	-621	-629	-636	-644

SoTe-ratkaisut voivat vaikuttaa arvioon vuodesta 2019 alkaen

3.6.5 Vesihuoltolaitos – muu taseyksikkö

Vesihuoltolain (681/2014) mukaan kunnan tuli kirjanpidossaan eriyttää vesihuolto muista toiminnoista. Hankasalmen kunnan vesi- ja viemärlaitoksesta on muodostettu kirjanpidollisesti eriytetty taseyksikkö 1.1.2015 alkaen, kunnanvaltuuston päätös 14.12.2015 § 46.

Taseyksikön talousarvion laadinnassa ja talousarviokäsittelyssä noudatetaan kuntalain 110 §:n talousarvion ja –suunnitelman laadintaa koskevia säännöksiä. Kirjanpidollisesti eriytetyn vesihuoltolaitoksen talousarvio on sisällytetty ympäristölautakunnan ja koko kunnan talousarvioon.

Vesihuoltolaitoksen talousarvio laaditaan kalenterivuodeksi ja taloussuunnitelma vähintään kolmeksi vuodeksi eteenpäin. Talousarviovuosi on suunnittelukauden ensimmäinen vuosi. Menot budjetoidaan suoriteperusteisesti tai niitä vastaavalla tavalla ja tulot budjetoidaan suunnitteluvuodelle, jolloin niiden saanto on lopullinen.

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
1. Ylläpitää edellytykset omatoimiselle selviytymiselle	1. Varmistetaan vesi- ja jätevesilaitoksen toiminta	1. Laitosten häiriöitiheys	tekninen päällikkö
2. Resurssien oikea mitoitus	2. Järjestetään vesihuollon toiminta kokonais-taloudellisesti	2. Vesihuollonresurssit suhteessa normeihin	
3. Laadukas vesihuolto	3. Laatuvaatimukset täyttävä juomavesi ja lupaehdot täyttävä jäteveden puhdistus	3. Tutkimustulokset	
4. Vaikutusarvioinnit	4. Vaikutusarvioinnit ohjaamaan päätöksiä	4. Ihmis- ja yritysvaikutus-arviointien keskiarvot	
5. Henkilöstön kehittäminen	5. Kehitetään osaamista	5. Koulutuspäivät suhteessa henkilöön	

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2018

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
1. Toimiva vesihuolto	1. Kuntoarvioihin perustuva kunnossapito	1. Kunnossapitokustannukset suhteessa häiriöiden määrään	tekninen päällikkö
2. Resurssien oikea mitoitus	2. Vesihuollon kehittäminen	2. Vesihuoltopalveluresurssit suhteessa normeihin	
3. Laadukas vesihuolto	3. Laatuvaatimukset täyttävä juomavesi ja lupaehdot täyttävä jäteveden puhdistus	3. Tutkimustulokset	
4. Vaikutusarvioinnit	4. Vaikutusarvioinnit ohjaamaan päätöksiä	4. Ihmis- ja yritysvaikutus-arviointien keskiarvot	
5. Henkilöstön kehittäminen	5. Kehitetään osaamista	5. Koulutuspäivät suhteessa henkilöön	

Riskit

Keskeisimmät riskit toiminnallisen tavoitteen toteutumiselle

- Ennalta-arvaamattomat korjaus-/rakentamistarpeet
- Ammattitaitoisen henkilöstön riittävyys

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan

- Koulutus
- Tarvittaessa henkilöstön rekrytoiminen
- Riittävän henkilöstömäärän pitäminen työssä jaksamisen takaamiseksi
- Nykyaikaisten työmenetelmien ja -välineiden käyttö

Tehtävä:

Vesihuoltolaitoksen toiminnan ylläpito

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

Kunta toimittaa asiakkaille laatuvaatimukset täyttävää talousvettä sekä vastaanottaa ja käsittelee jätevettä.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2018 ja taloussuunnitelmakaudella

- Vesilaitos- ja jätevesitoiminnan kannattavuus
- Vesihuollon turvaaminen häiriötilanteissa, varavesilaitoksen käyttöönotto

Taloudelliset tavoitteet

Henkilöstön määrä (htv1)	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ta 2019	Ts 2020	Ts 2021
Vesihuoltolaitos						
Vakituiset			2,5	2,5		
Sijaiset						
Työllistetyt						
Muut määräaikaiset						
Oppisopimus						
Yhteensä			2,5	2,5		

htv1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä/365*(osa-aikaprosentti/100)

Vesihuoltolaitos 1000 e	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Vesilaitos						
Tulot	293	290	295			
Menot	121	133	181			
Netto	172	157	114	115	117	118
Viemärlaitos						
Tulot	457	522	465			
Menot	349	386	350			
Netto	108	136	115	116	118	119
Vesihuoltolaitos yhteensä						
Tulot	749	812	760			
Menot	469	520	531			
Netto	280	292	229	232	235	237
Poistot	269	272	260	247	242	239

Taseyksikön tulosbudjetti

Vesihuoltolaitos 1000 e	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Toimintatulot	711	812	760			
Toimintamenot	-430	-520	-531			
Toimintakate	281	292	229	232	235	237
Rahoitustulot ja -menot	-112	-92	-59	-46	-33	-21
Korkotulot (sisäiset)						
Muut rahoitustulot ja -menot	-66	-57	-40			
Korkomenot (sisäiset)						
Korvaus peruspääomasta	-46	-35	-19			
Muut rahoitusmenot						
Vuosikate	169	200	170	186	202	216
Poistot ja arvonalentumiset	269	272	260	247	242	239
Tilikauden tulos	-100	-72	-90	-62	-40	-23

Taseyksikön rahoituslaskelma

Vesihuoltolaitos

1000 e

Ta 2018

Tulorahoitus

Liikelyi-/alijäämä	-90
Poistot ja arvonalentumiset	260
Rahoitustuotot ja -kulut	-59
Sisäiset tuotot	85
Sisäiset kulut	-22

Investoinnit

Investointimenot	-138
------------------	------

Tulorahoitus ja investoinnit, netto

36

Rahoitustoiminta

Lainakannan muutokset

Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-350
Lyhytaikaisten lainojen muutos	216

Oman pääoman muutokset

Vaikutus maksuvalmiuteen

-98

3.7 Rakennus- ja valvontalautakunta

Toiminnalliset tavoitteet

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2018

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Ympäristöpalvelut ja rakennusvalvonta: ympäristön viihtyisyys, turvallisuus ja terveellisyys	Rakennus- ja ympäristövalvonnan keinoin edistetään elinympäristön turvallisuutta, terveellisyttä ja viihtyisyyttä	Asuin ympäristön viihtyisyyden yleisarvosana kerran valtuustokaudessa toteutettavan asiakastytyväisyyskyselyn mukaan >3,5	ympäristönsuojelusihteeri, rakennustarkastaja
Ympäristönsuojelu: Vesistöjen tilan parantaminen	Valvonnan, lupa-asioiden ja vesistöjen hoidon keinoilla pyritään parantamaan vesistöjen tilaa	Merkittävimpien vesistöjen kemiallisen tilan seuranta joka 2. vuosi: parantuva suuntaus 10 vuoden aikavälillä	ympäristönsuojelusihteeri
Rakennusvalvonnan tavoitteena on edistää hyvää rakennustapaa ja huolehtia siitä, että rakennettu ympäristö toteutetaan ja ylläpidetään turvallisena, terveellisenä ja viihtyisänä voimassa olevia määräyksiä ja kunnan asettamia tavoitteita noudattaen.	Toiminnan tarkoituksena on neuvonnan, ohjauksen, lupakäsittelyn sekä valvonnan avulla edistää turvallista, terveellistä ja ympäristöön sopeutuvaa rakentamista ja ylläpitää rakennetun ympäristön hyvää laatua.	Rakennuslupakäsittely < 2 kk	rakennustarkastaja

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiselle ja miten riskit hallitaan:

Ympäristönsuojelu:

Hajakuormitus on merkittävin vesistöjen veden laatuun vaikuttava tekijä Hankasalmen kunnan alueella. Myös ilmastonmuutos vaikuttanee vesistöjen veden laatuun. Huomattava osa vesistöjä kuormittavista toiminnoista ei kuulu kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivallan piiriin. Vaikutetaan niihin tekijöihin, joihin voidaan vaikuttaa, ja pyritään edistämään järkeviä vesistöjen hoitohankkeita Järvien ja lampien hoitoluokituksen mukaisesti.

Rakennusvalvonta:

Pienen valvontaorganisaation henkilöstöresurssit asettavat omat rajansa em. tavoitteiden toteutumisessa, huomioiden rakentamiseen liittyvän lainsäädännön laajuus ja nopea/jatkuva muuttuminen sekä toimintaympäristön laajuus. Riskeihin reagoidaan aktiivisella alan kouluttautumisella ja tekemällä alueellista yhteistyötä, esim. luomalla yhteisiä rakennusvalvontaan liittyviä käytäntöjä.

Tehtävä:

Ympäristönsuojelu:

Ympäristönsuojelutoimen tehtävänä on valvoa ja edistää ympäristönsuojelua kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain mukaisesti.

Rakennusvalvonta:

Rakennusvalvonnan tehtävänä on valvoa rakennustoimintaa kunnan alueella yleisen edun kannalta ja huolehtia, että rakentamisessa noudatetaan, mitä maankäyttö- ja rakennuslaissa (MRL) tai sen nojalla säädetään tai määrätään.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

Rakennus- ja ympäristövalvonta

Toiminnan painopistealueet vuonna 2018 ja suunnitelmakaudella

Ympäristönsuojelu:

Ympäristönsuojelulain ja maa-aineslain toimeenpano ja vesistöjen hoito: ympäristönsuojelun valvontaohjelman mukainen toiminta ja taksan uudistaminen, osallistuminen Kuuhankaveden säännöstelyn muutoshankkeeseen ja Iso-Hertun hoidon edistäminen, pohjavesien suojelusuunnitelma yhteistyössä Infrapalveluiden kanssa, Kärkkäälän luontopolun kunnostus ja vesistöseuranta.

Rakennusvalvonta:

Rakentamisen laadun parantaminen, neuvonnan ja ennakoivan laadunohjauksen lisääminen ja keskeneräisten rakennushankkeiden saattaminen ajan tasalle.

Sähköisen asiointipalvelun hyödyntäminen rakennetun ympäristön lupa-asioinnissa. Alueellisen ylikunnallisen rakennusvalvontayksikön/-yksiköiden mahdollisuuksien/vaihtoehtojen selvittäminen Ympäristöministeriön ja Kuntaliiton tavoitteiden mukaisesti.

Taloudelliset tavoitteet

Henkilöstön määrä (htv1)	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020
Vakituiset	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
Sijaiset					
Työllistetyt					
Muut määräaikaiset					
Oppisopimus					
Yhteensä	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8

Rakennus- ja valvontalautakunta 1000 e	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Rakennus- ja valvontalautakunta						
Tulot						
Menot			4			
Netto			-4			
Ympäristönsuojelu						
Tulot	2	5	5			
Menot	108	96	95			
Netto	-106	-91	-90			
Rakennustarkastus						
Tulot	27	37	32			
Menot	87	119	117			
Netto	-60	-82	-85			
Rakennus- ja valvontalautakunta yhteensä						
Tulot	29	42	37			
Menot	194	214	215			
Netto	-166	-172	-178	-180	-183	-185

3.8 Toimenpideohjelma taseen alijäämän kattamiseksi

Kumulatiivista alijäämää oli vuoden 2015 tilinpäätöksessä kunnan taseessa 2 447 823 euroa, kun sitä vuoden 2016 talousarvion laatimisvaiheessa ennakoitiin pahimmillaan olevan jopa lähemmäs 3,5 miljoonaa euroa, eli selkeästi yli 500 euroa kuntalaista kohden. Nyt summaksi 31.12.2015 muodostui noin 470 euroa kuntalaista kohden. Tilanteen koheneminen johti siihen, ettei Hankasalmella voimaan tulleen uuden kuntalain taloutta koskevia määräyksiä tulkiten olekaan aikaa taseessa olevan alijäämän kattamiseen vuoteen 2022 saakka, kuten talouden tasapainotusta on aiemmin suunniteltu. Talouden tasapaino on saavutettava vuoteen 2020 mennessä.

Vuoden 2016 toteuma oli selkeästi ylijäämäinen, vaikka metsämaanmyyntituotto 300 000 euroa jäikin pääsääntöisesti toteutumatta ja testamenttivarallisuuden kohdentamista vanhuspalvelujen muutosten rahoittamiseen siirrettiin isolta osin vuoteen 2017, jolloin sen kautta toteutetaan seniorikeskushanke huolimatta kunnan talouden kireästä tilanteesta. Ylijäämä oli 1,5 miljoonaa euroa ja kattamatonta alijäämää 31.12.2016 jäljellä taseessa noin 900 000 euroa

Lokakuun 2017 toteuman ja vastuualueiden ¾- vuosiseurannan kautta voidaan arvioida tilikauden 2017 tuloksen olevan ylijäämäinen, mutta mm. erikoissairaanhoidon loppuvuoden toteuma ja mahdollinen kalliiden hoitojen tasauslasku tekevät arvioinnista vielä vaikeaa. Tasapainotusohjelma laaditaan arviolla, että vuoden 2017 ylijäämä on talouden syyskuun toteumaan pohjautuen 400 000 euroa.

Näin ollen kattamatonta alijäämää olisi noin 500 000 euroa vuoden 2018 alussa.

Alijäämän kattaminen toimintavuoden 2018 kuluessa:

Taloussuunnitelmavuoden 2018 aikana toteutetaan seuraavat toimenpiteet turvaamaan ylijäämäinen vuositulos:

1) metsäkiinteistöomaisuuden myynti (kertaluonteinen tuloutus)	270 000 euroa
2) sähköomaisuuden myynti	1 500 000 euroa
KAIKKI YHTEENSÄ	1 770 000 EUROA

Näistä keinoista metsäomaisuuden myynti sisältyy käyttötalouden lukuihin ympäristötoimessa. Sähköomaisuuden myyntiä ei ole viety talousarvion lukuihin, jotta käyttötalousmenot olisivat mahdollisimman verrannollisia aiempiin vuosiin. Vuoden 2018 noin 200 000 euron alijäämäinen tulos, sekä aiempien vuosien kattamaton alijäämä tulee käytännössä katetuksi sähköomaisuuden osittaisella myynnillä, jota tuottoa käytetään myös investointien rahoittamiseen. Myyntiratkaisu vuonna 2018 pohjautuu jo vuoden 2017 talousarvioon ja on siis osa kunnan suunnitelmaa talouden tasapainottamisessa.

Tasapainotusohjelmaa tarkistetaan seuraavan kerran vuoden 2017 tilinpäätöksen käsittelyn yhteydessä.

4 LASKELMAT

4.1 Kunnan tuloslaskelma

Ulkoiset ja sisäiset tulot ja menot 1000 e	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
TOIMINTATUOTOT	11 753	9 825	9 030	9 294	9 388	9 501
Myyntituotot	6 076	3 884	3 841			
Maksutuotot	2 312	1 889	1 880			
Tuet ja avustukset	884	1 001	498,4			
Muut toimintatuotot	2 481	3 052	2 811			
TOIMINTAKULUT	-44 056	-42 520	-41 586	-41 908	-42 378	-42 909
Henkilöstökulut	-17 070	-16 110	-15 191			
Palvelujen ostot	-20 545	-20 384	-20 448			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 136	-2 036	-2 145			
Avustukset	-2 358	-1 832	-1 816			
Muut toimintakulut	-1 947	-2 158	-1 986			
TOIMINTAKATE	-32 303	-32 695	-32 556	-32 614	-32 990	-33 408
VEROTULOT	15 575	15 340	15 115	15 620	15 910	16 070
Kunnan tulovero	13 534	13 300	12 950			
Kiinteistövero	1 333	1 320	1 300			
Osuus yhteisöveron tuototsta	708	720	865			
VALTIONOSUUDET	19 893	19 130	18 875	19 050	19 200	19 400
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	0	-40	-30	-122	-119	-101
Korkotuotot	2	1	1			
Muut rahoitustuotot	131	95	81			
Korkokulut	-84	-100	-91	-122	-119	-101
Muut rahoituskulut	-49	-36	-20			
VUOSIKATE	3 165	1 735	1 404	1 934	2 001	1961
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 637	-1 600	-1 650	-1 650	-1700	-1700
TILIKAUDEN TULOS	1528	135	-246	284	301	261
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	22					
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	1 550	135	-246	284	301	261

4.2 Kunnan rahoituslaskelma

1000 e	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Toiminnan rahavirta	3 144	1 714	1 134	1 934	2 001	1 961
Vuosikate	3 165	1 735	1 404	1 934	2 001	1 961
Satunnaiset erät						
Tulorahoituksen korjauserät	-21	-21	-270			
Investointien rahavirta	-3 046	-1 654	-4 847	-8 014	-2 856	-554
Investointimenot	-3 190	-2 094	-5 457	-8 104	-2 936	-594
Rahoitusosuudet investointimenoihin	118		500			
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	26	440	110	90	80	40
Toiminnan ja investointien rahavirta	98	60	-3 713	-6 080	-855	1 407
Rahoituksen rahavirta	2 110	1 164	3 814	6 474	669	-1 856
Antolainauksen muutokset	-81	-20				
Antolainasaamisten lisäykset	-91	-20				
Antolainasaamisten vähennykset	9	0				
Lainakannan muutokset	1 232	1 184	3 814	6 474	669	-1 856
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	1 700	5 000	8 000	3 000	600
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-768	-516	-686	-1 026	-1 831	-1 956
Lyhytaikaisten lainojen muutos	2 000		-500	-500	-500	-500
Oman pääoman muutokset						
Muut maksuvalmuiden muutokset	959					
Rahavarojen muutos	2 208	1 224	102	394	-186	-449
Vaikutus maksuvalmiuteen	2 208	1 224	102	394	-186	-449
Rahavarojen muutos	2 208	1 224	102	394	-186	-449
Rahavarat 31.12.	2 765	3 988	4 090	4 484	4 298	3 848
Rahavarat 1.1.	556	2 765	3 988	4 090	4 484	4 298
Tunnusluvut						
Lainanhoitokate	4,0	3,9	1,6	1,8	1,1	1,0
Kassan riittävyys, pv	23	19	32	32	33	31

5 INVESTOINTISUUNNITELMA 2018-2022

Investointiraja 8.000 euroa (arvonlisäveroton).

Sitovuustaso valtuustoon nähden: rakennukset ja rakennelmat hankekohtainen, liikennealueet yhteensä ja muut investointikohteet lautakunta-kohtainen.

PYSYVÄT VASTAAVAT Investointihankkeet euroa	Kokonais- kustannus- arvio	Kustannus- arvio 2018-2022	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021	TS 2022
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET							
MUUT PITKÄVAIKUTTEISET MENOT	247 000	247 000	147 000	100 000			
Atk-ohjelmat	155 000	155 000	85 000	70 000			
Kunnanhallitus	35 000	35 000	35 000				
Kuntatoimiston päivittäminen T-webiin	15 000	15 000	15 000				
Microsoft Exchange Server	20 000	20 000	20 000				
Ympäristölautakunta	120 000	120 000	50 000	70 000			
Mobiili-HR-järjestelmä	20 000	20 000		20 000			
Kaavoituksen ajantasaistaminen ja pohjakarttojen digitalisaatio	100 000	100 000	50 000	50 000			
Muut	92 000	92 000	62 000	30 000			
Sivistyslautakunta	37 000	37 000	37 000				
<i>Kulttuuripalvelut</i>	37 000	37 000	37 000				
Hankasalmen historia 2	37 000	37 000	37 000				
Ympäristölautakunta	55 000	55 000	25 000	30 000			
Kameravalvonnan ajanmukaistaminen	55 000	55 000	25 000	30 000			
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET							
Tulot							
Menot	247 000	247 000	147 000	100 000			
Nettomenot	247 000	247 000	147 000	100 000			
MAA- JA VESIALUEET	0	0	0	0	0	0	0
Ympäristölautakunta							
Maa-alueiden hankinta	200 000	200 000	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000
Maa-alueiden myynti	-200 000	-200 000	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000
MAA- JA VESIALUEET							
Tulot	-200 000	-200 000	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000
Menot	200 000	200 000	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000
Nettomenot							
RAKENNUKSET JA RAKENNELMAT							
Ympäristölautakunta	13 120 000	13 120 000	3 470 000	7 310 000	2 300 000	20 000	20 000
Kunnanhallitus	140 000	140 000	40 000	40 000	20 000	20 000	20 000
<i>Hallintopalvelut</i>	140 000	140 000	40 000	40 000	20 000	20 000	20 000
Sisäilmatutkimukset ja akuutit korjaustoimenpiteet	140 000	140 000	40 000	40 000	20 000	20 000	20 000
Perusturva	330 000	330 000	275 000	55 000			
<i>Sosiaalipalvelut</i>	127 000	127 000	127 000				
Mäkituvan toimintakeskus - Työvoimakuntoutuksen tilat	57 000	57 000	57 000				
Mäkituvan toimintakeskus - Työkeskuksen katon ja iv:n uusiminen	70 000	70 000	70 000				
Vanhuspalvelut	203 000	203 000	148 000	55 000			
Fysioterapian sisäänkäynnin uusiminen	10 000	10 000	10 000				
Metsätähden yhteisten tilojen muutokset	80 000	80 000	80 000				
* Metsätähden korjaukset: varasto, ilmastointi toimistoon, pyykkihuoneen laajennus, sosiaalitilojen siirto entiseen saunaosaan, yhteisten tilojen pintaremontti							
Metsätähden lukitusjärjestelmän vaihto	8 000	8 000	8 000				
Päivärannan kosteusvauriokorjaukset	10 000	10 000	10 000				
Tammirannan pesuhuoneen kosteusvauriokorjaukset?	40 000	40 000	40 000				
Päivärannan jätekuilu ja puristin	35 000	35 000		35 000			
Tähtelän puolen pyykkihuoneen remontti	20 000	20 000		20 000			

PYSYVÄT VASTAAVAT Investointihankkeet euroa	Kokonais- kustannus- arvio	Kustannus- arvio 2018-2022	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021	TS 2022
Sivistystoimi	12 345 000	12 345 000	3 130 000	7 015 000	2 200 000		
Koulut	12 226 000	12 226 000	3 011 000	7 015 000	2 200 000		
Koulukeskuksen rakentaminen (uudisrakennus)	12 000 000	12 000 000	3 000 000	7 000 000	2 000 000		
Niemisjärven koulun ulkomaalaukset	11 000	11 000	11 000				
Aseman koulun liikuntasalin kunnostus	215 000	215 000		15 000	200 000		
Kirjasto	20 000	20 000	20 000				
Kirjaston rakenteelliset korjaukset	20 000	20 000	20 000				
Nuorisotilat	50 000	50 000	50 000				
Kirkonkylän nuorisotila	50 000	50 000	50 000				
Varhaiskasvatus	49 000	49 000	49 000				
Metsätähden päiväkodin aidan muutos ja pihakiveykset	9 000	9 000	9 000				
Niemisjärven päiväkodin piha	40 000	40 000	40 000				
Ympäristötoimi	305 000	305 000	25 000	200 000	80 000		
Ruokahuolto	305 000	305 000	25 000	200 000	80 000		
Niemisjärven koulun keittiön linjaston muutos	25 000	25 000	25 000				
Päivärannan keittiön peruskorjaus	280 000	280 000		200 000	80 000		
RAKENNUKSET JA RAKENNELMAT							
Tulot							
Menot	13 120 000	13 120 000	3 470 000	7 310 000	2 300 000	20 000	20 000
Nettomenot	13 120 000	13 120 000	3 470 000	7 310 000	2 300 000	20 000	20 000
KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET							
Ympäristölautakunta	2 641 000	2 671 000	1 091 000	500 000	460 000	380 000	240 000
Liikennealueet	1 393 000	1 433 000	748 000	260 000	235 000	145 000	45 000
Kaavateiden vuotuinen perusparannus	50 000	50 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Kaavateiden päällysteiden uusiminen	50 000	50 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Katuvalaistuksen saneerausohjelma	35 000	35 000	20 000	15 000			
Rantakalliontien peruskorjaus	55 000	55 000	40 000	15 000			
Anterontien peruskorjaus	85 000	85 000		60 000	25 000		
Kirkkorannantie (250 m)	100 000	100 000	70 000	30 000			
Kirkonkylän ja Asemankylän välinen kevyenliikenteen väylä	538 000	538 000	538 000				
* suunnittelu, netto	38 000	38 000	38 000				
* rakentaminen, netto	500 000	500 000	500 000				
<i>kunnan osuus, brutto</i>	<i>1 000 000</i>	<i>1 000 000</i>	<i>1 000 000</i>				
<i>kunnan avustustulo, brutto</i>	<i>-500 000</i>	<i>-500 000</i>	<i>-500 000</i>				
Näkinniementien peruskorjaus	130 000	130 000	60 000	50 000	20 000		
Laitalantien sirotepinta	20 000	20 000		20 000			
Pienmäen alueen katuvalaistus	10 000	50 000		50 000			
Salontie (200 m)	75 000	75 000			60 000	15 000	
Hilkantie	60 000	60 000			60 000		
Rinnekadun sirotepinta	20 000	20 000			20 000		
Suotien sirotepinta (400 m)	30 000	30 000			30 000		
Kääköntie peruskorjaus	60 000	60 000				50 000	10 000
Ruokonientie peruskorjaus	75 000	75 000				60 000	15 000
Puistot, ulkoilu- ja urheilualueet, yleiset alueet	765 000	765 000	175 000	150 000	150 000	170 000	120 000
Aseman viheralueet, leikkialueen laajentaminen	20 000	20 000	10 000	10 000			
Kirkonkylän ja aseman venevalkaman laitureiden kunnostus	10 000	10 000	10 000				
Haapatien leikkipaikan kunnostus	30 000	30 000	20 000	10 000			
Puistot ja leikkialueet	55 000	55 000	15 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Puistokalusteiden ja leikkivälineiden uusiminen	30 000	30 000	10 000	10 000		10 000	
Latupohjien perusparannus	50 000	50 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Liikunta, virkistys ja vapaa-ajan suunnitelman toteuttaminen	500 000	500 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
Niemisjärven leikkipaikka	20 000	20 000			10 000	10 000	
Ympäristöterveydenhuollon puisto	30 000	30 000			20 000	10 000	
Venevalkamien peruskorjaus	20 000	20 000				20 000	

PYSYVÄT VASTAAVAT Investointihankkeet euroa	Kokonais- kustannus- arvio	Kustannus- arvio 2018-2022	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021	TS 2022
VESIHUOLTOLAITOS - TASEYKSIKKÖ	423 000	423 000	138 000	70 000	75 000	65 000	75 000
<i>Vesihuoltolaitos</i>	<i>423 000</i>	<i>423 000</i>	<i>138 000</i>	<i>70 000</i>	<i>75 000</i>	<i>65 000</i>	<i>75 000</i>
Tervaniemen vedenottamon käyttöönotto	8 000	8 000	8 000				
Vedenottamoiden varavoima Mikonlampi ja Kärjenkangas	45 000	45 000	45 000				
Talojohdot ja uudet linjat	75 000	75 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000
Viemäriverkosto, vuotovesien vähentäminen	200 000	200 000	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000
Viemäripumppaamojen uusiminen	85 000	85 000	20 000	15 000	20 000	10 000	20 000
Vesitornin ja vedenkäsittelylaitoksen maalaus	10 000	10 000	10 000				
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	60 000	50 000	30 000	20 000			
Jätehuolto, jätepisteet ja astiat	20 000	10 000	10 000				
Käytöstä poist. öljysäiliöiden kartoitus, puhdistus ja poisto	40 000	40 000	20 000	20 000			
KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET							
Tulot	-500 000	-500 000	-500 000				
Menot	3 141 000	3 171 000	1 591 000	500 000	460 000	380 000	240 000
Nettomenot	2 641 000	2 671 000	1 091 000	500 000	460 000	380 000	240 000
KONEET JA KALUSTO							
Kunnanhallitus	50 000	50 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Kunnan markkinointimateriaalit ja niiden suunnittelu	50 000	50 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Perusturvalautakunta	9 000	9 000	9 000				
Vanhuspalvelut	9 000	9 000	9 000				
Metsätähden henkilönosturit palvelutaloon ja pesupaarit	9 000	9 000	9 000				
Sivistyslautakunta	359 500	359 500	111 500	81 000	73 000	71 000	23 000
Koulutuspalvelut	128 000	128 000	48 000	30 000	30 000	20 000	
Kuuhankaveden koulun atk-laiteshankinnat	40 000	40 000	20 000	10 000	10 000		
Lukion ykkösille kannattavat tietokoneet	78 000	78 000	18 000	20 000	20 000	20 000	
Nj koulun tv-t-laitteet, kannettavat tietokoneet oppilaskäyttöön	10 000	10 000	10 000				
Kansalaisopisto	8 000	8 000	8 000				
Atk-laitteet ja kalusteet	8 000	8 000	8 000				
Kirjastopalvelut	83 000	83 000	23 000	20 000	20 000	20 000	
Niemisjärven kirjasto-/monitoimitilan kaluste- ja laitehankinnat	15 000	15 000	15 000				
Kirjastoautomaatio, laite- ja kalustehankinnat	68 000	68 000	8 000	20 000	20 000	20 000	
Liikuntapalvelut	100 500	100 500	24 500	23 000	15 000	23 000	15 000
Liikuntavälineitä urheilukentille ja monitoimitalolle	75 000	75 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000
Suunnistuskartat	16 000	16 000		8 000		8 000	
Seiväshyppypatjan suojakate, Aseman urheilukenttä	9 500	9 500	9 500				
Nuorisopalvelut	40 000	40 000	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000
Nuorisotilojen ja Taitotuvan laite- ja kalustohankinnat	40 000	40 000	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000
Ympäristölautakunta	320 000	320 000	78 000	63 000	53 000	73 000	53 000
Vihertoimen kalustohankinnat	60 000	60 000	10 000	10 000	10 000	20 000	10 000
Konekeskuksen kalustohankinnat	40 000	40 000	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000
Ruokapalvelun kalustohankinnat	100 000	100 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
Siivoustoimen kone- ja kalustohankinnat	75 000	75 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000
Koulukeskuksen jätipuristin ja -kontti	25 000	25 000	25 000				
Kiinteistönhoidon konehankinnat	20 000	20 000		10 000		10 000	
KONEET JA KALUSTO							
Tulot							
Menot	738 500	738 500	208 500	154 000	136 000	154 000	86 000
Nettomenot	738 500	738 500	208 500	154 000	136 000	154 000	86 000
PYSYVIEN VASTAAVIEN SIJOUKSET							
OSAKKEET JA OSUUDET							
Ympäristölautakunta	-160 000	-160 000	-70 000	-50 000	-40 000		
Asuntotoimi	-160 000	-160 000	-70 000	-50 000	-40 000		
Asunto-osakkeiden hankinta							
Asunto-osakkeiden myynti	-160 000	-160 000	-70 000	-50 000	-40 000		
OSAKKEET JA OSUUDET							
Tulot	-160 000	-160 000	-70 000	-50 000	-40 000		
Menot							
Nettomenot	-160 000	-160 000	-70 000	-50 000	-40 000		
INVESTOINNIT YHTEENSÄ							
Tulot	-860 000	-860 000	-610 000	-90 000	-80 000	-40 000	-40 000
Menot	17 446 500	17 476 500	5 456 500	8 104 000	2 936 000	594 000	386 000
Nettomenot	16 586 500	16 616 500	4 846 500	8 014 000	2 856 000	554 000	346 000

6 HENKILÖSTÖSUUNNITELMA 2018-2021

Virka- tai toiminimike	Henkilömäärä Ta 2017	Muutos Ta 2018	Virka- tai toiminimike		
			Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Kunnanjohtaja	1	1			
Palvelujohtaja	0,5	0,5			
Elinkeinopäällikkö	0,4	0,4			
Kuljetussuunnittelija	0,5	0,5			
Toimistosihteeri	1	1			
Kanslisti	3,5	2,8			
Taloussihteeri	1	1			
Kirjanpitäjä	1,5	1,5			
Palkanlaskija	2,2	1,7			
Atk suunnittelija	1	1			
Atk-tukihenkilö	2,5	2,5			
Pääluottamusmies	0,6	0,3			
Työsuojelupäällikkö	0,16	0,16			
Työsuojeluvaltuutettu		0,24			
KUNNANHALLITUS	15,86	14,6	14,6	14,6	14,6

Pääluottamusmiehen ja työsuojelupäällikön tehtävät kunnanhallituksen alaista henkilöstöhallintoa. Tulevien vuosien luontainen poistuma aiheuttaa pientä vähenemää, jota nyt ei voi ennakoita. Mahdollinen maakuntaudistus vähentää myös hallintohenkilöstön määrää.

PERUSTURVALAUTAKUNTA

Virka- tai toiminimike	Henkilömäärä Ta 2017	Muutos edelliseen vuoteen Ta 2018	Muutos edelliseen vuoteen		
			Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Hallinto ja toimisto					
Palvelujohtaja	0,5	0,5			
Toimistosihteeri	1,5	1,5			
Yhteensä	2,0	2,0	2	2	2
Sosiaalipalvelut					
Sosiaalityöntekijä	3	3,0			
Palveluohjaaja	1	1,0			
Perhetyöntekijä	1	1,0			
Sosiaalipalvelusihteeri	0,5	0,5			
Yhteensä	5,5	5,5	5,5	5,5	5,5
Kotihoito/seniorikeskus					
Vanhuspalvelupäällikkö	1	1,0			
Sairaanhoidtaja	8	8,0			
Lähi-/perushoitaja	14	14,0			
Kodinhoitaja	6	5,0			
Palveluvastaava	1	1,0			
Päiväkeskusohjaaja	1	1,0			
Fysioterapeutti	1	2,0			
Toimistosihteeri	0	0,0			
Projektityöntekijä Seniorikeskus	1	0,0			
Yhteensä	33,0	32,0	32,0	32,0	32,0

Virka- tai toiminimike	Henkilömäärä		Muutos edelliseen vuoteen		
	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Päiväranta					
Palveluvastaava	1	1,0			
Sairaanhoitaja	2	2,0			
Perus/lähihoitaja	17	17,0			
Hoitoapulainen	2	2,0			
Yhteensä	22	22,0	22	22	22
Palvelutalo Kotiranta					
Palveluvastaava	1	1,0			
Sairaanhoitaja	1	1,0			
Lähihoitaja	10	10,0			
Yhteensä	12	12,0	12	12	12
Palvelutalo Metsätähti					
Palveluvastaava	1	1,0			
Sairaanhoitaja	1	1,0			
Lähi/perushoitaja	9	10,0			
Kotiavustaja	1	0,0			
Yhteensä	12	12,0	12	12	12
Palvelutalo Tammela					
Palveluvastaava	0,3	0,3			
Lähi/perushoitaja	6	6,0			
Yhteensä	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3
Kehitysvammaispalvelut					
Kehitysvammahuollon ohjaaja	1	1,0			
Ohjaaja	2	2,0			
Yhteensä	3	3,0	3	3	3
Tammiranta					
Palveluvastaava	0,7	0,7			
Sairaanhoitaja	3	3,0			
Lähi/perushoitaja	7	7,0			
Toimistos sihteeri	0				
Yhteensä	10,7	10,7	10,7	10,7	10,7
Vanhuspalveluiden varahenkilöstö	2	2,0			
PERUSTURVALAUTAKUNTA	108,5	107,5	105,5	105,5	105,5

SIVISTYSLAUTAKUNTA Virka- tai toiminimike	Henkilömäärä		Muutos edelliseen vuoteen		
	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Sivistystoimenjohtaja	0,8	0,8			
Kansalaisopiston rehtori	0,2	0,2			
Apulaisrehtori	0,75	0,75			
Toimistosihteeri (hallinto)	1	1			
Peruskoulun rehtori	1	0,75			
Apulaisrehtori		0,75			
Lehtori	15	13			
Luokanopettaja	17	17			
Erityisluokanopettaja	2	1			
Erityisopettaja	5	5			
Päätoiminen tuntiopettaja	7	11			
Sivutoiminen tuntiopettaja	1	1			
Koulukuraattori	1	1			
Lukion rehtori	1	0,5			
Lehtori	6	6			
Sivutoiminen tuntiopettaja	1	1			
Koulusihteeri	1	1			
Toimistotyöntekijä	1	0			
Suunnittelijaopettaja (kansalaisopisto)	0,65	0,65			
Opistos sihteeri	1	1			
Kulttuurisihteeri	0	0			
Kulttuurituottaja	0,35	0,35			
Kirjastonjohtaja	1	1			
Kirjastonhoitaja	1	1			
Kirjastovirkailija	1	1			
Kirjastovirkailija/auto	0	0			
Kirjastovirkailija/sivukirjastot	1	1			
Liikuntasihteeri	0,25	0,25			
Nuorisotyöntekijä	1	1			
Työpajaohjaaja	2	2			
Päätoiminen tuntiopettaja (esiopetus)	3	3			
Kasvatusohjaaja	1	1			
Koulunkäynninohjaaja	12	12			
Koulunkäynninavustaja	2,5	2,5			
Varhaiskasvatuspäällikkö	1	1			
Päiväkodin johtaja	3	3			
Lastentarhanopettaja	4,7	5,2			
Lastenhoitaja	8	8			
Perhepäivähoitaja	11	11			
Perhepäivähoitaja, päiväkot	1	0,5			
Työllistetty	0	3			
Ryhmäavustaja	1	1			
Varahenkilö	1,5	1			
SIVISTYSLAUTAKUNTA	120,7	123,2	123,2	123,2	123,2

YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA Virka- tai toiminimike	Henkilömäärä		Muutos edelliseen vuoteen		
	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Kiinteistöjohtaja	1	1			
Tekninen päällikkö	1	1			
Toimistosihteeri	1	1			
Kanslisti	2	2			
Asuntosihtööri	1	1			
Ympäristönsuojelusihteeri	1	1			
Puutarhuri	0,84	0,84			
Rakennustarkastaja	1	1			
Varikon työnjohtaja	1	1			
Vesi- ja viemärlaitoksen hoitaja	2	2			
Yhdyskuntarakentaja	1	1			
Ympäristönhoitaja	1,5	0,5	0,5		
Liikunta-alueiden hoitaja	0	1			
Siivoustyönohjaaja	1	1			
Laitoshuoltaja	15	17,5			
Kiinteistönhuollon työnjohtaja	1	1			
Kiinteistönhoitaja	5	5			
Ravitsemustyönjohtaja	1	1			
Emäntä	1	1			
Ravitsemistyöntekijä	12	12			
YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA	50,34	52,84	53,34	53,34	53,34
KAIKKI YHTEENSÄ	295,4	298,14	296,64	296,64	296,64

Talousarvion henkilöstösuunnitelma ei sisällä Hankasalmi-ohjelman mukaisia muutoksia.

7 KUNNAN TUKI YRITYSTOIMINNALLE

Maatilayritykset

Maaseudun yritysکوhtaisten koulutus-, neuvonta- ja suunnittelutuen maksuperusteet vuonna 2018. Tuki myönnetään arvonlisäveron sisältäville kustannuksille.

- Tilakohtaiset suunnitelmat
Salaojitus suunnitelma 50 % enintään 300 €/suunnitelma
- Erikoistuotantosunnitelma
Perustamis-, tuotanto-, markkinointi-, yms. suunnitelma 70 %, enintään 350 €/tuotannonala
- Tuotantorakennussuunnitelma
50 %, enintään 1500 €/suunnitelma
- Metsätaloussuunnitelma 20 %, enintään 250 € / suunnitelma.
Tuettavaan osuuteen voi sisällyttää neuvojan matkakorvaukset, postimaksut ja vastaavat palvelun saamisen edellytyksenä olevat kustannukset.
- Tuetun maksullisen lomituksen lisääminen
Kunnan 3 €:n tuki/tunti Melan tukemille maksullisille lomituspäiville.

Muut yritykset

Tuki myönnetään arvonlisäveron sisältäville kustannuksille. Tukia myönnetään vain hankasalmelaisille yrityksille, jotka toimivat Hankasalmella ja työllistävät työvoimaa Hankasalmen kunnan alueella. Yrityksen kotipaikkakuntamerkintä Hankasalmelle ei siis oikeuta tai ole edellytys näihin yritystukiin. Sen sijaan yrityksen on toimittava ja työllistettävä Hankasalmella, jotta on näihin oikeutettu.

- Oppisopimustuki
Hankasalmelaiselle yritykselle, joka tekee oppisopimuksen hankasalmelaisen työttömän kanssa.

Tuki on 170 € kuukaudessa korkeintaan 12 kuukauden ajalta.

- Korkotuki (ei ole vuoden 2017 talousarviosta lähtien ollut enää voimassa. Sitä aiemmin alkaneisiin sovelletaan tuen syntymhetken talousarvion määräyksiä)
- Koulutuksista
Yrittäjän toimialaan liittyvistä kurssimaksuista korvataan 50 %, enintään 400 €/v.
- Yrityksen kehittämiseen
Konsultointikustannuksista, jotka kohdistuvat yrityksen kehittämiseen, korvataan 50 %, enintään 400 €/vuosi, mikäli rahoitusta ei ole mahdollista saada/saatu muista lähteistä.
- Messu/näyttelypaikkatuki
50 % enint. 300 €/näyttelykerta. Tuki voidaan myöntää kahteen tapahtumaan/yritys/vuosi. (Tuki koskee näyttelypaikan vuokraa.)
- Teollisuusmaan myynti
Teollisuusmaata myydessä peritään valtuuston kulloinkin vahvistama hinta ja vesihuollon liittymismaksu.

Maksatus

Avustuksia on haettava kirjallisesti ja niitä on haettava vuoden 2018 osalta viimeistään 15.1.2019 mennessä. Avustus maksetaan jälkikäteen ja hakemukseen on liitettävä kuittijäljennökset suoritetuista maksuista tai muu selvitys toimenpiteen toteutumisesta. Avustuksia laitetaan maksuun kolme kertaa vuodessa: huhtikuussa, elokuussa ja joulukuussa.

8 AVUSTUKSET TALOUSARVIOSSA 2018

Avustuksen tarkoitus	Määräraha	Määräraha	Muutos euroa
	Ta 2018	Ta 2017	
KUNNANHALLITUS	283 500	317 500	-34 000
<i>Luottamushenkilöhallinto:</i>			
Veteraanien kuntoutus	13 000	13 000	
Yleisavustus 4H:lle	12 500	12 500	
4H, toimistohuoneen vuokra	1 000	1 000	
9-luokkalaisten kesätyöllistämiseen 4H:lle	3 000	3 000	
Stipendit ensimmäisen tutkinnon suorittaneille hankasalmelaisille	20 000	25 000	-5 000
Seuratalojen ylläpitoavustukset	3 500	3 500	
Haja-asutusalueen vesihuolto (sis. Säkinmäen avustus)	54 000	35 000	19 000
Suurtapahtumien tuki (mm. Kihveli Soikoon)	18 000	18 000	
Joukkoliikenteen tukeminen (linja-autolla tehtävä ostoliikenne)	90 000	140 000	-50 000
Kotiseutuyhdistys museokylän ylläpito	5 000		5 000
<i>Elinkeinopalvelut:</i>			
Tuet yrityksille	15 000	18 000	-3 000
<i>Maaseutupalvelut:</i>			
Kylätoimikuntien avustukset	500	500	
4H, toimistohuoneen siivous ja vuokra	4 000	4 000	
Tuet maatilayrityksille	2 000	2 000	
Tuettujen maksullisten lomapäivien tuki	7 000	7 000	
<i>Kunnallinen työllistäminen:</i>			
Hankasalmelaisten nuorten työllistämiseen (4H)	16 000	16 000	
Kuntalisä 200 €/kk järjestöille			
työttömän (ensisijaisesti pitkäaikaistyötön) työllistämisestä - tai 300 €/kk yritykset/yhdistykset/ järjestöt, jos työllistävät pitkäaikaistyöttömän ilman palkkatukea väh. 80% työajalla	19 000	19 000	
PERUSTURVALAUTAKUNTA	57 900	57 900	
<i>Perusturvan hallinto:</i>			
Mielenterveysyhdistys Tuikku	50 400	50 400	
(avustusta maksetaan 53 000 e, laskennallinen alv-palautus huomioituna kunnan menoksi jää 50 400 e)			
Avustukset yhteisöille	2 500	2 500	
Avustukset MLL	5 000	5 000	
SIVISTYSLAUTAKUNTA	22 900	22 900	
<i>Kulttuuripalvelut:</i>			
Avustukset yhteisöille ja yksityisille	12 000	12 000	
<i>Liikuntapalvelut:</i>			
Avustukset seuroille	7 000	7 000	
<i>Nuorisopalvelut:</i>			
Avustukset nuorisojärjestöille	3 900	3 900	
YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA	115 000	115 000	
<i>Liikennealueet:</i>			
Yksityisteiden kunnossapito- ja perusparannusavustukset	115 000	115 000	
KAIKKI YHTEENSÄ	479 300	513 300	-34 000

Talousarviossa on muitakin avustuksia kuin tässä luettelossa mainitut, kuten lomituspalvelun lomatoiminta sekä avustuksia, jotka ovat lakisääteisiä, esim. sosiaalipalvelut/toimeentulotuki.

9 KULJETUSKUSTANNUKSET

(sisältyvät eri hallintokuntien talousarvioihin)

euroa	Ta 2018	Ta 2017	Ta 2016
Joukkoliikenne	90 000	140 000	120 000
Toimintakeskus	53 000	40 000	40 000
VPL-kuljetukset (vammaispalvelulaki)	280 000	260 000	265 000
Sosiaalilainsäädännön mukaiset kuljetukset	57 700	57 700	63 200
ateriat	42 700	42 700	42 700
päiväkeskus Päiväranta	15 000	15 000	20 500
Koulukuljetukset	737000	600 000	613 000
11-vuotinen oppivelvollisuus	650 000	75 000	75 000
perusopetus	65 000	500 000	512 000
lukio	24 000	25 000	26 000
YHTEENSÄ	1217 700	1 097 700	1 101 200

10 KONSERNIN TYTÄRYHTIÖT

Kunnan tytäryhtiöt	Osakkeiden tuottama määräysvalta:
Yhtiö:	
Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka	100 %
Kiinteistö Oy Hankasalmen Vuokratalo	100 % (Sulautuu Hakaan 31.12.2017)
Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma	100 %
Kiinteistö Oy Hankasalmen Virastotalo	68,54 %
Kiinteistö Oy Vuokrahanka	58,20 %

Kuntakonsernin tytäryhtiöiden asettamat suunnittelukauden taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet :

10.1 Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka

Toiminnalliset tavoitteet/toiminnan painopistealueet

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari
Käyttöasteen nosto	Parannetaan käyttöastetta kiinteistökantaa sopeuttamalla	Vertailu edellisten vuosien huoneistovuokrausasteeseen
Kiinteistöjen kunnan parantaminen	Kiinteistöjen kokonaistarkastelun kautta tehostetaan tilan- ja energian käyttöä.	Vertailu aikaisempien vuosien ja ympäristökuntien vuokratason
Yhtiön hallinnon kehittäminen	Parannetaan isännöintipalvelujen tehokkuutta	Hallintokustannusten suhde PTS-korjausvelalla oikaistuun tulokseen

Riskit

Keskeisimmät riskit tavoitteen toteutumiseksi:

- ennalta-arvaamattomat korjaus-/rakentamistarpeet
- kiinteistömäärän sopeuttamisessa päätöksenteon irtautuminen tavoitteista
- sopeutus- ja kehityskustannusten ja –vaikutusten hallinta

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan:

- Kiinteistönhoidon ja ennakoivan korjausohjelman keinoin
- Tiedonhankinta ja arvioitujen ratkaisuvaihtoehtojen tuottaminen päätöksentekoon
- Kustannusten ennakointi, tehokas seuranta ja oikea-aikainen muutoksiin reagointi

Tehtävä:

Perustehtävänä on tuottaa ja ylläpitää Hankasalmen kunnassa kohtuuhintaista vuokra-asuntotoimintaa.

- Kiinteistöjä ylläpidetään teknistaloudellisesti järkevällä tavalla.
- Yhtiön taloudenpidossa noudatetaan omistajan ohjausta.

Toiminnan lyhyt kuvaus (palveluajatus):

Tarjoamme kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2018 ja suunnittelukaudella:

- Kiinteistönpidon kokonaistaloudellinen tarkastelu ja tarvittavat toimenpiteet
- Käyttäjien ohjaaminen sähköisen palvelukanavan käyttöön
- Tilaohjelman tavoitteiden määrittely ja käyttöönotto

Taloudelliset tavoitteet

- Vuoden 2018 tavoitteena on nostaa vuokrausastetta, kiinteistökantaa kunto- ja korjattavuusarvioiden tulosten perusteella muuttamalla.

Tavoitteen määrittely	Mittari	TP 2016	TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS 2021
Huoneistovuokrausaste		78 %	85 %	86 %	90 %	93 %	95 %

Merkittävimmät investoinnit 2018

- Kunto- ja korjattavuusarvioissa todettujen toimenpiteiden aikatauluttaminen ja käynnistäminen

10.2 Kiinteistö Oy Vuokratalo

Toiminnalliset tavoitteet/toiminnan painopistealueet

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari
Yhtiön lakkauttaminen	Yhtiö sulautuu Kiinteistö Oy Hankasalmen Hakaan 31.12.2017	Kaupparekisteri-ilmoitus yhtiön toiminnan päättymisestä

Riskit

Keskeisimmät riskit tavoitteen toteutumiselle:

- Sulautumisprosessin viivästyminen.

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan:

- Huolellisesti valmisteltu sulautumissuunnitelma toteutetaan yhdessä tilintarkastajan ja juristin kanssa.

10.3 Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma

Toiminnalliset tavoitteet/toiminnan painopistealueet

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari
Kiinteistön arvo säilyy.	Kiinteistöä ylläpidetään siten, että tavoite täyttyy.	5-10 vuoden välein tehtävässä kuntoarvioinnissa kuntoluokka säilyy korkeana.

Tehtävä:

Omistaa ja hallita Hankasalmen kunnan Hankaveden kylässä sijaitsevaa liikekiinteistöä (077-404-4-24).

Toiminnan lyhyt kuvaus /palveluajatus:

Kiinteistön liike- ja asuintilojen käyttöasteen korkeana pysymistä mahdollistetaan hyvällä kiinteistönpidolla ja järkevällä taloushoidolla.

Merkittävimmät Investoinnit 2018-2021

- Hallituksen/yhtiökokouksen korjaussuunnitelmassa ei suunnitelmavuosille ole esitetty investointeja.

10.4 Kiinteistö Oy Hankasalmen Virastotalo

Toiminnalliset tavoitteet/toiminnan painopistealueet

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari
Kiinteistön arvon ylläpito	Suunnitelmallisten ylläpitokorjausten avulla estetään kiinteistön arvon lasku	Hoitovastikkeen taso

Riskit

Keskeisimmät riskit tavoitteen toteutumiseksi:

- Lainojen korkojen nousu
- Vakavat vahingot ja onnettomuudet
- Lämmitys- ja sähköenergian hintojen nousu
- Kiinteistön käyttöaste SoTe-uudistuksen toimeenpanon yhteydessä

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan:

- Lainojen harkittu korkosuojaus
- Toiminnallisia riskejä pyritään minimoimaan toimintaohjeiden avulla
- Käyttöaste pyritään pitämään korkeana
- Kiinteistön vetovoimaisuus säilytetään ylläpitokorjausrakentamisella.
- Vakuutukset vahinkojen ja onnettomuuksien varalle

Tehtävä:

Tarjota nykyaikaiset ja tarpeenmukaiset toimitilat kiinteistön käyttäjille, ja täyttää kiinteistön omistajien tuotto-odotukset.

Toiminnan kuvaus/palveluajatus:

- Tarjotaan käyttäjille terveelliset ja toimivat tilat
- Järjestetään käyttäjille toimitilapalvelut sopimusten mukaisesti

Taloudelliset tavoitteet

- Tiloja nykyaikaistamalla ja kunnostamalla säilytetään kilpailukyky, vetovoimaisuus, käyttäjille kohtuulliset menot ja omistajille odotusten mukainen tuotto.

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Yhtiövastike euroa/osake		4,38	4,38	4,47	4,56	4,65	4,74

Merkittävimmät Investoinnit 2018-2021

- Olosuhteita parantavien ylläpitokorjausten valmiiksi saattaminen 2018
- Sosiaali- ja taukotilojen perusparannus
- Lattiapinnoitteiden uusiminen

10.5 Kiinteistö Oy Vuokrahanka

Kunnan omistajaohjauksen strateginen tavoite

- Kiinteistön peruskorjauksesta kiinnostuneen uuden omistajan löytäminen.

Toiminnalliset tavoitteet/toiminnan painopistealueet

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari
Kiinteistön kunnon parantaminen	Peruskorjaus	Rakennuksen kuntoluokan nosto tasolle 5 (asteikko 0-5)

Riskit

Keskeisimmät riskit tavoitteen toteutumiseksi:

- Rakennuksen peruskorjauksesta kiinnostuneen omistajan puute

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan:

- Pyydetään omistajia aktivoitumaan kiinteistön kunnostuksessa tai myynnissä

Tehtävä:

Omistaa ja hallita vuokra-asuntoja

Toiminnan kuvaus/palveluajatus:

- Vuokra-asuntojen vuokraus ja ylläpito

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2016	Ta 2017	Ta 2018	Ts 2019	Ts 2020	Ts 2021
Käyttöaste	%	95,0	97,0	97,0	97,0	97,0	97,0

Merkittävimmät Investoinnit 2018

- Ei investointipäätöksiä